

# ” L U Č ”

POLJUDNO - ZNANSTVENI ZBORNIK

III.

UREDIL LAVO ČERMELJ



EX LIBRIS „LUČ“

TRST 1928.

KNJIŽEVNA DRUŽINA „LUČ“

Vse pravice pridržane.



1771 / 3



D(z) 14.442 / 1956

TISKALA, IZDALA IN ZALOŽILA TISKARNA „EDINOST“  
V TRSTU.

JOSIP JURCA:

## PARLAMENTARNA PREUREDBA

### 1. Splošen značaj.

Z zakonom od 17. maja 1928. števil. 1019.<sup>1)</sup>, ki obstoji samo iz enajstih členov in se imenuje reforma političnega predstavništva, doživljamo v Italiji najglobljo in najdalekosežnejšo politično izpremembo. Sedanja zakonodajna doba poteče leta 1929. Sledeča državna zbornica, izvoljena na podlagi omenjene politične reforme, ne bo samo sestavljena iz drugih poslancev, ampak vsa drugačna bo njena izvolitev, njena sestava in z ozirom na njen izvor bo drugačno tudi njeno poslanstvo samo. Glavna njena naloga bo, da pomaga ustvariti in dograditi korporativno državo.

Kar nas ne pripada k najmlajšemu pokoljenju in smo svoj čas sprejeli vase stare državno-pravne doktrine, a pri tem vendar sledili duhu časa in političnim dogodkom zadnjih let, ne smemo izpustiti niti za hip izpred oči tega ideala sedanje vlade, ideala korporativne države, sicer ne bomo mogli razumeti nove parlamentarne uredbe. Stare državne zgradbe ni več, nova stopa na njeno mesto, kar gledamo pred seboj, je njena postopna dograditev. Svetovna vojna je povzročila tudi politično vojno škodo, sledi ji sedaj politična obnova, toda na drugačnih temeljih in z drugačnim ustrojem. Če opredelimo državo kot pravno organizacijo ljudi na določenem ozemlju z neposredno podrejenostjo meddržavnemu

<sup>1)</sup> «Gazzetta Ufficiale» od 21. V. 1928. Slovenski prevod zakona je prinesla «Edinost» od 24. V. 1928.

pravu, vidimo, da v toku političnih dogodkov ostaja neizpremenjeno le njeno ime in bistvo, menja pa se njena oblika in njen družabni in politični ustroj. Pravni pojem ostaja isti, toda kolikšna razlika med nekdanjo in sedanjo Italijo! Povečano ozemlje, drugi ljudje in docela drugačna pravna organizacija!

## 2. Moderna ideja predstavništva.

Predstavništvo ali reprezentanca je javnopravno razmerje svoje vrste, ki je v političnem življenju srečujemo na vsak korak in je torej temeljni pojem, ki ga je potrebno razčistiti in razbistriti.

V zasebnem življenju ni predstavništva v pravem pomenu besede; pooblaščenca in poverjeniki so zastopniki svojih pooblastilcev in poverilcev, toda vedno v smislu danega jim mandata in s pridržkom naknadnega ali predhodnega odobrenja storjenega ukrepa. Predstavništvo pa razumevamo drugače. Še celó celokupni narod, ko stopa k volilnim žaram, ni sam na sebi država, ampak le njen prvi organ, ki je poklican, da izvoli zbornico, to je drugi, specifičen organ, katerega volja in sklepi so sami po sebi in neposredno veljavni kot splošna narodova volja. Kdor je člen drugega organa, tega delo velja kot neposredno delo prvega organa. On je njegov predstavnik. Ako dograja italijanski narod korporativno državo, pomeni, da bo dograjena za vse, čeprav bi stali milijoni pasivno ob strani; volja njegovih predstavnikov je v smislu javnega prava volja vseh. Odkod je ta pravica?

Pravijo, da je to tako od pamtiveka, da je reprezentanca tako stara kakor javno življenje samo. Ni važno, kaj so v danem trenutku mislili in hoteli nešteti posamezniki, ampak odločilno je le to, kar je tisti hip sklenil in ukrenil voditelj, general, ki je planil v boj s svojimi polki in dosegel zmago ter z njo proslavil vse, tudi prejšnje omahljivce in malodušneže, vsi se lahko ponosno trkajo na prsi: Zmagali smo! Javno življenje je enota in celota, posameznik kot tak ne pride v poštev, pač pa se njegova ve-

Ijava neizmerno poveča v hipu, ko postane predstavnik. To je naravni zakon javnega življenja. Predstavninstvo urejuje normalni potek političnega življenja in gorje institucijam in ljudem v razmerah, kjer ni pravih, poklicanih predstavnikov. Ali ne verjamete? Vam dokažem takoj.

Ste poznali stare razvade naših vasi v dobi, preden je sinila vanje ljudska prosveta? Sosedni kraji so se neprestano dražili in drug drugemu ponagajali, kolikor so le mogli. Kot dečkom na paši so nam nekoč požgali naš kres — ob prvi priložnosti jo je pri nas skupil pastir iz dotične vasi, ki si je upal k nam, naložili smo mu jih, kar jih je le mogel nesti. Bil je gotovo nedolžen, kar se tiče kresa, toda nesrečen predstavnik obsovražene vasi. Kolikšna krivica! V vojni ni nič drugače in v politiki in strankarskem življenju je prav podobno. Spomnimo se le na naše nekdanje politične boje. V tak političen kaos prinaša red napredujoča civilizacija, ki ustvari tudi tu svoje reditelje, poklicane predstavnike, organe, zakonodajalce. Zakoni niso vsi dobri, toda najslabši zakon je boljši od nezakovitosti, ljudske anarhije.

Tudi dosedanji poslanci so bili predstavniki v polnem smislu besede, ustavno pravo jim je varovalo posebni položaj z institucijo nevezanega, prostega mandata. Njihovo poslanstvo je vzvišeno, pravno je poslanec neodvisen od volilcev, odgovornosti za njegovo politično delovanje ni. V toliko se njegov mandat bistveno razlikuje od navadnega, zasebnega mandata. Vkljub temu si moramo vestnega poslanca predstavljati kot politika obrnjenega vedno proti skupini svojih volilcev in v neprestanem stiku z njimi, da spozna njih interese, potrebe in težnje in da je njih veren glasnik v parlamentu in pri vladi. Srednik in besednik svojega ljudstva, toda pri vsem tem neodvisen — ali ni v tem protislovja? Nasprotje med dejanskim in pravnim stanjem je bolj navidezno in predstavlja le dve strani istega razmerja, gledanega enkrat s stališča poslančevih pravic, drugič pa s stališča njegovih poslanskih dolžnosti. Čim prostejši

je, ko se poslužuje svojih pravic, tem laže se lahko posveti izvrševanju svojih dolžnosti — odvetnik s splošnim pooblastilom ob določenem naročilu.

Bodoči poslanec ne bo več zastopnik zgolj posebnih ljudskih interesov, njegova izvolitev bo kombinacija ljudskih, posebnih gospodarskih in vladnih interesov, torej nikak mandat, kajti ljudstva kot nerazločene, homogene mase, od katere bi prejel svoj mandat, ne bo več. Še izraziteje ko dosedaj postane poslanec organ, ali če hočete, sestaven del velikega državnega stroja, reprezentant, predstavnik, ki bo tesno vezan na državo in njene gospodarske interese.

Zakaj sem se toliko pomudil pri ideji reprezentance ali predstavnštva? Zato ker predstavlja veliko politično načelo, na katerem sloni sindikalna organizacija, o kateri bo govora v sledečem poglavju.

### 3. Sindikalna organizacija.

Sindikalizem je nova panoga italijanskega javnega prava gospodarskega, splošno-kulturnega in političnega značaja. Urejen je s posebno sindikatno postavo od 3. aprila 1926. št. 563, in izvršilnimi predpisi obseženimi v kr. ukazu od 1. julija 1926. št. 1130.<sup>2)</sup>

Če je v človeški družbi gospodarstvo ali proizvodnja njeno glavno udejstvovanje, potem je v državnem organizmu sindikalizem njegova hrbtenica. Poklican je, da urejuje, vodi in razdeljuje proizvodnjo in njene pogoje in vse pravne odnošaje med delodajalci in delavci, poleg tega pa skrbi tudi za vzgojo, izobrazbo, moralno povzdigo in podporo članov, vse to v strogo narodnem in državnem duhu. Zato so mu podrejene mladinske balilske in delavske delopustne organizacije (Dopolavoro). Za mezdne in druge spore je predpisan obstoj kolektivnih pogodb in organizirane posebne delavske oblasti (magistrature del lavoro).

<sup>2)</sup> Poglej članek dr. Ivana Marija Čoka «Korporativni red» v «Luči» I. str. 39-52.

Ob pogledu na sindakalizem uzremo pred seboj dve veliki družabni piramidi, izmed katerih prva predstavlja podjetništvo, kapital, torej voditelja narodne proizvodnje, druga pa delavstvo, torej proizvajalca. Obe spupini sta med seboj strogo ločeni, mešanih sindakatov, obstoječih iz delodajalcev in delojemalcev ni, predstavljali bi družabni spor in ne družabnega miru. Spoj obeh skupin se izvrši šele vrhu obeh socialnih piramid potom državne oblasti, ministrstva za korporacije in osrednjih spojnih organov, ki so državni organi in jih imenuje omenjeno ministrstvo. Prvi piramidni sloj tvorijo posamezna sindakalna udruženja (associazioni sindacali unitarie) raznih strok in kategorij z določenim teritorialnim delokrogom in državno potrjenimi pravili. Ta udruženja so juridične osebe z lastnim premoženjem in s pravico, da smejo pobirati prispevke tudi od nečlanov, s privilegirano davčno eksekucijo, v kolikor spadajo v isto gospodarsko kategorijo. Sindakalno udruženje v okrožju mora obsegati najmanj eno desetino vseh v okrožju zaposlenih delavcev dotične kategorije, obstajati pa sme v okrožju en sam sindakat iste vrste. To udruženje zastopa potem vse delavstvo iste stroke v sindakatu in izven njega in ima torej javno ekskluzivno funkcijo pred delavskimi oblastmi. Podeljena mu je pravica reprezentance ali predstavništva. V sporih z delodajalci, ki so organizirani posebej na enak način, zastopa delavstvo obvezno njegovo sindakalno udruženje. Dalekosežni pomen te reprezentance je jasen. Pripomniti mi je še, da je sindakat od države priznano udruženje, da ga pa država sme kadarkoli zopet razpustiti in določiti drugo udruženje kot sindakalno. Nesindakalna udruženja iste vrste so mogoča, nimajo pa sindakalnih pravic, obstajajo bolj de facto in so malopomembna.

Drugo piramidno plast tvorijo sindakalne zveze (federazioni, unioni), obsegajoče več sindakalnih udruženj iste ali različnih gospodarskih kategorij na določenem ozemlju, da le predstavljajo v svoji celoti določeno gospodarsko panogo n. pr. lesno industrijo.

Vodijo in podpirajo svoje članice v vsakem oziru, vršijo pa tudi nad njimi disciplinarno oblast.

Sindikalne zveze se lahko družijo v višje zveze ali nadzveze, imenovane konfederacije, ki se raztezajo na več pokrajin. Vse so pa združene v glavni ali splošni konfederaciji dotične glavne panoge ustanovljene za vso državo. Takih konfederacij je 13 in njih skupni vrh je Narodni svet (Consiglio Nazionale) pri korporacijskem ministrstvu.

Vsa sindikalna združenja nižje in višje stopnje imajo tudi politične pravice in volijo svoje zastopnike v javna zastopstva, n. pr. v občinski svet. Glavne konfederacije pa so postale z reformo političnega predstavnštva takorekoč odločujoč politični činitelj, ker predlagajo svoje kandidate za državni zbor. Zato je važno, da glavne konfederacije in njih designacijsko pravico spoznamo, in sicer najprimernejše že na tem mestu:

NARODNA KONFEDERACIJA;		predlaga poslancev v odstotkih	
		Delodajalci	Delavci
1.	Poljedelcev . . . . .	12 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	
2.	Poljedelskih delavcev in uslužbenc.		12 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
3.	Industrijalcev . . . . .	10 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	
4.	Industr. uslužbencev in delavcev		10 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
5.	Trgovcev . . . . .	6 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	
6.	Trgovskih uslužbencev in delavcev		6 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
7.	Pomorskih in zračnih prevoznikov	5 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	
8.	Uslužbencev in delavcev pri pomorskih in zračnih podjetjih		5 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
9.	Prevoznikov po kopnem, rekah in jezerih . . . . .	4 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	
10.	Uslužbencev in delavcev pri prevoznih podjetjih po kopnem, rekah in jezerih . . . . .		4 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
11.	Bank . . . . .	3 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	
12.	Bančnih uslužbencev . . . . .		3 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
	Vkupno . . . . .	40 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>	40 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
			80 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
13.	Umetnikov in rokodelcev . . . . .		20 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>
	Vsota . . . . .		100 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>



Kar nam pade v oči, je popolna pariteta med pravicami kapitala in od njega zaposlenega delavstva. Delo in kapital sta tu na zlati tehtnici v popolnem ravnotežju. Merilo političnih pravic ni več človek s splošno in enako volilno pravico, ampak mera, s katero je udeležen pri narodni proizvodnji, pri čemer je postavljena enačba delo=kapital.

V 13. skupini, to je pri svobodnih poklicih in samostojnih delavcih sta delo in kapital združena. Ta skupina je za nas važna, vanjo spadajo vsi naši rokodelci in samostojni poklici, vprašanje pa je, ali spadajo vanjo tudi naši samostojni kmetje. Ne, odločena jim je prva skupina med zemljiškimi lastniki, ki bodo zastopali njihove agrarne interese.

#### **4 Vsebina in pomen politične reforme.**

Vsa Italija tvori eno samo volilno okrožje s sedežem v Rimu, s tem so odpravljena pokrajinska volilna okrožja in skrutinij pri zbornih sodiščih; rimski prizivni sodni dvor ugotovi volilni izid s skrutinijem na podlagi volilnih aktov, ki mu dospejo od volilnih uradov potom pretur. S tem je že v formalnem pogledu poudarjena enotnost države in njenega političnega predstavništva.

Število poslancev je določeno na 400.

Kdo jih predlaga?

V prvi vrsti glavne konfederacije, torej sindikalne organizacije, po ključu navedenem v prejšnjem poglavju, in sicer po dva kandidata za vsako poslansko mesto, tedaj skupaj 800 kandidatov. Za vsako konfederacijo predlaga kandidate njen pravilno izvoljeni generalni odbor. (Ti odbori so sedaj še vedno imenovani). Nesindikalne organizacije, v kolikor so državno važne in se bavijo s prosvetnimi, vzgojnimi, podpornimi in propagandnimi svrhami, smejo predlagati vse skupaj 200 kandidatov, morajo pa poprej doseči to stvarni kr. ukaz, ki ugotavlja in opredeljuje to njihovo politično pravico ter število njihovih kandidatov.

Izmed predlaganih kandidatov, katerih število znaša po gori obrazloženem kvečjemu 1000, sestavi

veliki fašistovski svet imenik potrjenih kandidatov ali listo designiranih poslancev in sicer po svojem prostem preudarku in sme vanjo vključiti tudi lastne, ne predlagane kandidate, če jih smatra za posebno odlične v znanosti, umetnosti, književnosti, politiki in vojski. Lista disigniranih poslancev šteje 400 izbrancev in se objavi v uradnem listu in po vseh občinah kraljevine.

Tretjo nedeljo po objavi se vršijo volitve z uradnimi glasovnicami, ki nosijo besedilo: «Ali odobrujete listo poslancev, ki jih je določil veliki narodni fašistovski svet?» Volilec odpiše na glasovnici, če jo odobruje: da, če je ne odobruje: ne.

Mogoča je le večina, manjšina ali enakost glasov. V prvem, pa tudi v zadnjem slučaju državni volilni urad pri prizivni zborni sodnji v Rimu proglasi zmago uradne volilne liste. Lista je od volilcev odobrena. V nasprotnem slučaju se volitev ponovi v roku 30—45 dni z neuradnimi, konkurenčnimi volilnimi listami.

Za konkurenčne volilne liste velja predpis, da morajo biti predložene s sprejemnimi izjavami vred pri volilnem uradu v Rimu 15 dni pred volitvami, v stvarnem pogledu pa, da jih morajo predlagati udruženja ali organizacije, ki štejejo vsaj 5000 članov-volilcev ter da ne smejo obsegati več ko 300 kandidatov. Nositi morajo tudi volilni znak.

Pri novih volitvah zmaga z vsemi svojimi kandidati stranka ali organizacija, ki je dobila relativno večino, za manjšinske organizacije, za katere bo navadno rezerviranih 100 poslanskih mest, velja proporcni sistem. Ugotovi se najprej količnik, to se pravi, deli se število za manjšinske organizacije oddanih glasov s 100. Nato se deli število glasov vsake posamezne manjšinske organizacije, ki je dosegla količnik, s količnikom in se ji odkaže sorazmerno število poslanskih mest. Vrstni red na listah odločuje, kdo je izvoljen. O preferenčnih glasovih zakon ne govori.

Kdo ima po novem zakonu volilno pravico?

Aktivno volilno pravico imajo polnoletni itali-

janski državljani (21 let starosti), razen njih pa tudi maloletniki, stari nad 18 let, če so že poročeni in imajo deco, in tako v prvem kakor v drugem slučaju izkazujejo sledeči cenzus:

a) plačujejo kakršenkoli sindakalen prispevek ali pa so člani ali upravitelji družbe ali korporacije, ki ga plačuje; če so delničarji akcijske ali komanditne družbe, se morajo izkazati z delnicami glasečimi se na njih ime, starimi vsaj eno leto;

b) plačujejo vsaj 100 lir direktnih davkov državi, deželi in občinam ali posedujejo državne, deželne ali občinske papirje, glaseče se na njih ime, katerih letna renta znaša 500 lir;

c) so državni, deželni, občinski uradniki, uslužbenci ali upokojenci oziroma kake druge korporacije, ki je pod zakonitim varstvom ali nadzorstvom države, dežele ali občine;

č) če pripadajo duhovskemu stanu, posvetnemu ali redovnemu, bodisi katoliškega bodisi drugega v državi priznanega veroizpovedanja.

Vsakdo takoj izprevidi, da je aktivna volilna pravica na eni strani bistveno razširjena, na drugi strani pa znatno omejena. Še je enaka, toda ni več splošna, odvisnost od javnih fondov in pripadnost k redovniškemu stanu ne tvori zapreke, ustanovitev družine nadomestuje polnoletnost. Odločilna momenta sta produktivnost in pomembnost za državo.

Pasivna volilna pravica ni direktno omejena, pač pa s predpisi o predložitvi list. Izrecno so odpravljene vse inkompatibilitete.

V zakonu se predvideva izpremema dosedanjega volilnega zakona, t. j. zakona od 17. prosinca 1926. št. 118. in njegovo novo enotno besedilo z dotičnimi izvršilnimi predpisi.

FERDO KLEINMAYR:

## LJUDSKO ŠOLSTVO TRŽAŠKE OKOLICE V SVOJIH POČETKIH (DO 1868.)

(Zgodovinska sličica, sestavljena po uradnih virih.)

### Uvod.

Prvega učitelja, ki ga je plačala tržaška občina, omenja kronika v letu 1328. Ta je bil «magister grammaticae» in je poučeval mladino v latinščini. Nekoliko kasneje (1342.-1365.) se omenja že neki «rector scholarum». Vrsta teh magistrov se lahko zasleduje do leta 1500., ko je občina otvorila že nekako splošno šolo, ki je bila namenjena nižjim slojem. Leta 1617. preide tržaško šolstvo v roke patrom Jezuitom, ki so ustanovili v mestu gimnazijo, skrbeli kolikor toliko tudi za ljudski pouk ter učili okoličanske poljedelce kdaj pa kdaj o kmetijstvu. Leta 1773. je bil Jezuitski red razpuščen; jezuitskim latinskim šolam so sledile nemške. Urejeval jih je novi šolski red od 6. grudna 1774., ki ga je bil sestavil na povelje Marije Terezije Ignacij Felbiger. Ta šolski red je delil nižje šolstvo v trivijalke, glavne šole in normalke. Tedaj jedva se je ustanovila prva trivijalka v tržaški okolici (1798.) in od tedaj moremo govoriti tudi o njenem šolstvu. Tiskanih virov o tem šolstvu v njegovi početni dobi enostavno ni, ne italijanskih ne slovenskih. Niti o tržaškem šolstvu sploh nimamo popolne in pregledne zgodovine. Pač je nekaj poskušal F. Marinaz na tem polju ter izdal svoje «Memorie scolastiche», novejšo delo je «Il Comune di Trieste e l'istruzione primaria e popolare» (1911.), ki ga je sestavil Mario Pasqualis. Mnogo gradiva je raztreselega po raznih revijah in statističnih publikacijah.

Ali vsa ta dela se nanašajo po večjem delu na mnogo poznejšo dobo in okoliško šolstvo jedva omenjajo s par vrsticami in še ti skopi podatki niso povsem zanesljivi. Pri pričujočem svojem poskusu, posvetiti v. detinstvo naše okoliške šole, sem se tedaj posluževal edino le uradnih pisanih virov, v kolikor so mi bili dostopni.

### I. Šole in učitelji.

Prva ljudska šola (trivijalka ali farna šola) v tržaški okolici se je ustanovila na Opčinah in sicer leta 1798. Sledile so ji druge šole v temle redu: na Katinari l. 1804., v Barkovljah l. 1805., v Bazovici l. 1805., v Škednju l. 1827., v Sv. Križu l. 1845., pri Sv. Ivanu l. 1854., na Proseku («zdržena šola») l. 1854., v Rojanu l. 1862., v Trebčah l. 1868.

Tako Marinaz in za njim Pasqualis. Ti podatki pa niso popolnoma zanesljivi. Res, da se čisto ne da ugotoviti točna letnica skromnega početka še skromnejše šole, ali trivijalka v Sv. Križu se omenja v uradnih spisih že l. 1828. Na Proseku prvotno res ni bilo šole, zato pa je obstojala že mnogo prej (vsaj že l. 1828.) trivijalka v sosednjem Kontovelu. Leta 1831. omenjajo uradni spisi tudi že šolo na Proseku, leta 1854. pa «zdrženo šolo» na Proseku-Kontovelu. Poleg omenjenih je životarila nekaj časa tudi trivijalka v Lipici, ki je bila l. 1854. celo uradno pohvaljena.

Vse te šole so bile enorazrednice, prvi sta se spremenili v dvorazrednici proseška in škedenjska (l. 1852.) Poučevali so na njih dušni pastirji in posvetni učitelji. Leta 1828. so poučevali na šolah v Barkovljah, Sv. Križu, Opčinah, Katinari, Bazovici in Kontovelu duhovniki, edino v Škednju je bil nameščen posvetni učitelj Lovrenc Zupanc.

Leto pozneje (1829.) imamo sledeče učiteljsko osebje: Gašper Esapek (Opčine), Kristjan Sirk (Sv. Križ), Tomaž Fischer (Kontovel), Lenart Peternel (Barkovlje), Lovrenc Zupanc (Škedenj), Matevž Jelovčan (Katinara), Matevž Pavlovčič (Bazovica). Na škedenjski šoli je istodobno učila Zupančeva žena ženska ročna dela.

V naslednjih letih se je učiteljstvo spreminjalo v toliko: l. 1830. poučuje na Opčinah Valentin Lakner, l. 1831. na Proseku Franc Leiter, na Katinari Lovrenc Malivrh. L. 1849. je imenovan za škedenjsko šolo Kristjan Martelanc (po redu drugi učitelj v Škednju), ki je bil poprej — uboga para! — 19½ leta «šolski pomočnik» na Opčinah in 5½ leta učitelj v Jelšanah. Njegova hči je prevzela pouk v ženskih ročnih delih.

Leta 1850. je učiteljsko osebje v okolici sestavljeno sledeče: Matija Skok (Barkovlje), Boštjan Orehovec (Kontovel), Franc Kovačič (Sv. Križ), Franc Leiter (Prosek), Franc Niklič (Opčine), Matevž Pavlovčič (Bazovica), Ivan Bočič (Katinara), Kristjan Martelanc (Škedenj).

Leta 1852. se dodeli škedenjski šoli še drugi učitelj in sicer kaplan Jožef Koman. Leta 1853. nastopi v drugem polletju Gašper Delkin učiteljsko službo v Sv. Križu. Leta 1854. se razpisuje služba učitelja in učiteljice pri Sv. Ivanu; uspeh mi ni znan. Leta 1857. je imenovan Jakob Čenčur za suplenta na škedenjski šoli, kjer postane leto kasneje učitelj. Leta 1864. omenja neki uradni spis šest «industrijalnih» učiteljic (učiteljic ženskih ročnih del) v trž. okolici.

Na šolah so poleg pravih učiteljev delovali za mal denar, z dobro voljo in s potrpežljivo nado razni šolski pomočniki, ali «zgodovina» (recimo tako!) jih omenja le redko.

Leto 1868. prinese pomenljiv prevrat v naše šolstvo sploh, ki je na podlagi šol. zakona od 25. maja 1868. in 14. maja 1869. prešlo iz duhovniških rok v posvetne. Vse naše okoliške trivijalke prejmejo naslov «občinske ljudske šole» ter skoro povsem novo učiteljstvo, ki je bilo povsem posvetnega stanu. Učiteljsko osebje je bilo sestavljeno sledeče:

Anton Valentič, Edvard Tavčar (Prosek), Jurij Bonin (Rojan), Matej Masten (Sv. Ivan), Miha Urbančič (Bazovica), Josip Toroš (Barkovlje), Edvard Mozetič (Opčine), Karol Kaliger (Sv. Križ), Josip Jančar (Katinara), Jakob Čenčur (Škedenj). Zadnja dva sta bila potrjena na novo.

Od vseh teh živi danes samo še Edvard Tavčar kot umirovljen šolski ravnatelj in nadzornik.

## II. Šolski prostori, poslopja, njihova oskrba.

O šolskih poslopijih v pravem pomenu besede ne moremo govoriti v tej prvi dobi okoliškega šolstva. Pouk se je vršil po farovžih ali zasebnih hišah. Sedanja šolska poslopja so stavbe iz moderne dobe, prvo bržkone ono na Proseku zidano 1861. s potroškom 14.802 godinarjev.

Patronat in oskrbo šolskih prostorov je imel tržaški magistrat, ki se je takrat nazival «C. kr. politiško-ekonomični magistrat v Trstu.»

Magistrat je izplačeval učiteljem za oskrbo, snago in kurjavo šolskih prostorov letno 35 gold. Leta 1847. je znašal ta prispevek 40 gold. Leta 1851. predlaga okrožni šolski ogleda, naj se prispevek zviša na 70 gold.; predlog je bil zavrnjen. Leto nato predlaga šol. ogleda, naj magistrat izplača 20 gold. za kurivo, magistrat dovoli polovico vsote. Leta 1852. pa določi magistrat, da bo zalagal okoliške šole s šolskimi potrebščinami in natura, istotako tudi z lesom one v spodnji okolici. Zato se zniža dosedanji pavšal v spodnji okolici na letnih 10 gold. in v zgornji na 25 gold. Vendar nakaže magistrat že leto nato prispevek v prejšnji odmeri (40 gold.), pridrži si pa, da bo zalagal šole s potrebščinami in natura.

Ponovno skupno prošnjo okoliškega učiteljstva za povišanje pavšala za kurivo pa odbije c. kr. magistrat l. 1858. (17. svečana) z razlogom, da «**ne soglašajo s političnimi predpisi stavljanju skupne prošnje; šolski red ukazuje, da morajo biti prošnje, ki se tičejo šolskih zadev, podpisane od dušnega pastirja, ki je naravni ravnatelj šole. Nepravilni so tedaj spisi, ki se odtegujejo vpogledu neposrednih predstojnikov.**» — Nasprotno pa magistrat vpraša, kdaj, kje in v kakšni množini je okoliško učiteljstvo kupilo les, koliko časa je kurilo šolske peči in koliko lesa je še — preostalo.

Jako značilno za svobodo, ki jo je uživalo v oni dobi učiteljstvo in za način, kako udobno se mu je lahko nastavil nagobčnik.

Ti križi prenehajo l. 1867., ko magistrat uvede kurjenje s koksom.

Glede šolske opreme ni treba reči posebej, da je bila najpriprostejša. V inventarju nobene okoliške šole pa ni manjkal velik šolski križ za procesije. Sicer pa je magistrat štedil, kjer le možno. Tako se l. 1828. pritožuje škedenjski učitelj, da je črnilo predjedlo kositrene črnilnike, prosi za steklene, dobi pa lončene.

### III. Šolska organizacija; nadzorstvo.

Po tedaj veljavnih zakonih in predpisih so bile okoliške šole kakor povsod drugod povsem pod vplivom in nadzorstvom duhovščine. Izvedeli smo že, da je bil dušni pastir hkrati «naravni ravnatelj» farne šole.

Pri tržaškem škofijskem kapitlju je bilo mesto «skolasterja», ki je bil hkrati višji šolski ogleda. V dobi, odkar sploh obstoja kakšna trivijalka v okolici, so bili višji šolski ogledi ti gospodje: kanonik Jurij Novak (1789-1820., izvzeta seveda doba francoskih okupacij v Trstu); nato častni kanonik Ivan Eggenberger (? — ?); potem kanonik Jožef Miksch (do 1826.); kanonik Andrej Mešutar (1826.—1831.), prejšnji ravnatelj glavne šole v Ljubljani; konzistorijalni svetnik Ivan Lengo (1832.—1835.); kanonik Miha Verne (1835.—1845.); kanonik Josip d'Andri (1846. do 1848.); slednjič Josip dr. Schneider od 12. svečana 1848. pa skoro do konca dobe (1868.), dasi je vlada od l. 1851. naprej imenovala dekana Josipa Kavčiča iz Doline kakor c. kr. šolskega svetnika (do 1855.) in pozneje gimnazijskega prof. Vincenza Lautkoskega (do 1860.) ter slednjič dona Alojzija dr. Pavišiča (do 1868.) za c. kr. deželnega šolskega nadzornika. Junija 1869. je bil imenovan na to mesto Anton Simpel.

Leta 1849. je zapihal drugačen vetrič. Nadzorstvo ljudskega šolstva se je izročilo deželnim šolskim oblastnijam, ki so jih sestavljali upravni uradniki. Tem bi morali pomagati s posvetovalnim glasom šolski svetniki, ki bi morali nadzorovati šole. Ali na-



stopivša reakcija je podrla vse te načrte. Leta 1854. je vlada razpustila deželne šolske oblasti, njihovo poslovanje je prešlo v roke političnih oblasti in preko teh zopet v one duhovništva. Ostalo je za enkrat vse pri starem.

Tržaška okolica je tedaj tvorila skupno z dekanijo Tomaj posebno šolsko okrožje, h kateremu so spadale še trivijalke v Povirju, Sežani, Dutovljah in Tomaju. Okrožni ogleda tega šol. okrožja je bil krog 1827. pa do 1837. Jakob Černe, župnik na Opčinah, ki je bil, kakor vse kaže, strog in natančen mož. Za njim zavzema to mesto Martin Pašič, tudi openski župnik (1837.—1839.). Od leta 1839. pa do 9. grudna 1858. je bil okrožni ogleda Peter Aleš, kanonik, stanujoč v Trstu, in po vsem sodeč prava dobričina. Od leta 1858. pa do 1868. je zavzemal to mesto Jakob Koman, župnik v Škednju.

Iz uradnega spisa l. 1830. zvemo, da je dobival okrožni šol. ogleda za vsako šolo iz dotičnega cerkvenega imetja, oziroma iz šolskega zaklada vizitacijsko pristojbino treh goldinarjev.

«Naravni» voditelj trivijalke je bil kakor že omenjeno dušni pastir, ki je bil često tudi sam učitelj. Vsaka fara, oziroma vas je imela svojega krajnega šolskega ogleda. Če ta ogleda ni bil že uradno imenovan, so ga morali izvoliti dušni pastirji skupno z vaškimi načelniki in sicer v smislu 9. odstavka § 22 in § 23 šolskega reda. Potrdilo ga je nato okrožno šolsko nadzorstvo. V tržaški okolici je bilo na to določbo duhovstvo ponovno opozorjeno.

Leta 1852. (22. grudna) se ustanove po zgledu mestnih farnih šolskih komisij tudi slične za našo okolico. Te komisije bi morale nadzorovati šolski obisk in razdelitev učnih knjig za revne učence. Za šolska komisarja za okolico sta bila imenovana Franc Porenta in Jožef Brezebmayr. Take komisije so sestavljali: krajevni dušni pastirji, šolski komisarji, krajni šolski ogleda in vaški načelniki.

Šolske vizitacije, često združene s kanoniškimi vizitacijami, so bile vsako leto napovedane redno in

pravočasno s posebno okrožnico. Strel z jasnega tedaj ni bilo, saj tudi nikjer in nikdar ne koristijo.

Leta 1868. razpade ves ta sestav. Magistrat poroča na okoliške šole, da so sedaj pod višjim nadzorstvom c. kr. namestništva ter neposredno odvisne od magistrata, dokler ne bodo ustanovljeni v smislu šolskega zakona od dne 25. maja 1868. šolski sveti. Od sedaj naprej je na okoliških šolah učitelj hkrati tudi šolski voditelj na dvorazrednicah pa učitelj višjega razreda. Imenujeta se člana šolske delegacije, ki jima je izročeno zastopstvo okoliških šol in sicer Ivan Nabergoj in Zmagoslav Rin. Njima je poverjeno nadzorstvo šol, ki se pa omejuje le na poročanje o stanju in napredku šole.

#### IV. Uradni jezik in učni jezik.

**Uradni jezik** naših okoliških šol je bil v tej dobi duhovniškega nadzorstva dosledno nemški. Nemško sta dopisovala okrožno nadzorstvo in škofijski konzistorij, nemško gubernij, oziroma namestništvo in šolske komisije, nemško je odgovarjal ponižni učitelj. Edinole magistrat je dosledno uradoval v italijanskem jeziku.

Mestne ljudske šole so se proglasile sicer že leta 1842. kakor čisto italijanske šole. Zasluga za to gre v precejšnji meri takratnemu c. kr. namestniku grofu Stadionu. Za okoliške šole pa je dospelo jedva leta 1846. uradno priporočilo, da bodi njihov učni jezik slovenščina. Mejnik v tem pogledu polaga sicer burno leto 1848. kar bom še omenil. Ali jedva 28. avgusta 1849. naroča okrožni šolski nadzornik okoliškim učiteljem, naj predlože uradne spise o letnih šolskih skušnjah v slovenskem jeziku, češ da «je to samo po sebi umevno, ko so pač šole tega okrožja slovenske in je njihov učni jezik slovenski.» Tej okrožnici je bil priložen tudi slovenski prevod «izvlečkov» za javne šolske skušnje z namenom, da bi bil povsod enoten. Leta 1850. (24. oktobra) naroča okrožno šolsko nadzorstvo, naj se sestavljajo šolski urniki samo v slovenskem jeziku. Seveda so vse te okrožnice šolske oblasti kakor tudi njene poznejše pisane v nemščini!

Pozneje hočem pridodati sličen urnik in sicer najstarejši, ki sem ga mogel zaslediti. Je to urnik kontovelske trivijalke iz leta 1829. (tedaj danes sto let star), ki je pisan v nemškem in slovenskem jeziku, znamenje pač, da so vsaj nekateri okoliški učitelji že dolgo pred uradnim ukazom samovoljno spisovali urnike tudi v slovenščini. 29. aprila 1851. pošilja okrožni nadzornik na okoliške šole slovenske obzrebe uradnih spisov o letnih šolskih skušnjah.

Vendar zaukaže okrožni šolski nadzornik 7. svečana 1853. na zahtevo magistrata, naj bo odpis izpitnih spisov, ki je namenjen magistratu, v nemškem jeziku, odpisa za škofijski konzistorij in za šolski arhiv pa naj ostaneta slovenska. Tu in tam najdemo tudi popolnoma slovenski uradni dopis, ki ga je vposlal ta ali oni učitelj okrožnemu nadzorstvu, vendar bolj redko.

Okrožno šolsko nadzorstvo pa je napravilo vsikdar izjemo s svojo nemščino, kadar je krožilo od magistrata poslano obvestilo. To je bilo pisano vedno v italijanščini in okrožni nadzornik ga je pospremil tudi v italijanskem jeziku. Kje se je smela uporabljati slovenščina v šolskih uradnih spisih, določa slednjič okrožnica od 31. junija 1862. Namestništvo zaukazuje v nji, da se smejo pisati katalogi, redovi in spričevala v slovenskem jeziku. To je bilo vse; v resnici je bilo še nekoliko manj, ker se spričevala na okoliških šolah tedaj sploh še niso delila. Ali tudi v «črnih» in v «zlatih bukvah», ki jih je imela vsaka šola in v katere so se zapisovali hudobni in pridni učenci, zasledimo vpliv leta 1848., kjer niso teh častitljivih bukev že nesmiselno vrgli v peč. «Zlate bukve» škedenjske šole so bile pisane od leta 1828. pa do zimskega polletja 1848.—49. nemško, priimki učencev pisani večinoma v bohoričici. Leta 1847. se pokažejo že prvi sledovi gajice. Od 1849. naprej pa do 1872. so urejevane v slovenskem jeziku. Isto je bilo s «črnimi bukvami», od 1830. do 1849. nemške, potem slovenske.

Glede učnega jezika moramo reči, da je bil že po naravi učencev in učiteljev slovenski, ali največji pomen se je polagal na priučenje blažene nemščine.

Bolj pa so bile šolske oblasti vnete za nemščino negoli takratno okoliško učiteljstvo. O tem priča okrožnica okr. šol. nadzornika od 5. prosinca 1838., ki pravi, da odstranjujejo nekateri okoliški učitelji iz pouka večjidel nemški jezik ter se omejujejo k večjemu na priučenje nemških črk, tako da otroci po večletnem šolskem obiskovanju nimajo nobene spretnosti v čitanju nemških tiskovin. Zato pa se poučuje v slovenskem jeziku in to — grmi okrožnica — večinoma pogrešeno v stavkoslovju in v pravopisu. «Te izjeme, **ki nasprotujejo višjim namenom** in veljavnim predpisom, se ne bodo več trpele, ker se naslanjajo bržkone na osebne predsodke (dotičnih učiteljev). Zato je dolžnost vsakega, da združi pri pouku nemški jezik s slovenskim in da goji prvega kolikor možno na trivijalkah.»

12. junija 1846. pa pride od gubernije odlok, ki opominja učiteljstvo, da je učni jezik v elementarnih šolah materni jezik, nemščina naj se uči le kakor predmet in to zopet le za one učence, ki žele uživati ta pouk. Veronauk pa naj se vrši v maternem jeziku in naj nikar ne bodi sredstvo za učenje kakšnega jezika. Tudi naj se prihodnje šol. leto 1846.—47. predloži učencem v prepis za poizkusne pisne vaje besedilo le v slovenskem jeziku.

Nato je prišel 2. septembra 1848. še ministrski odlok, ki je določil materni jezik kot učni jezik. V tržaški okolici je pač našel že pripravljena tla.

Iz iste dobe sta dva razpisa učiteljske službe tržaškega mestnega magistrata. Prvi je od 14. septembra 1848. in nosi številko 7445 ter razpisuje učiteljsko mesto na ljudski šoli v starem mestu; od konkurenta zahteva razpis znanje italijanskega, nemškega in slovenskega jezika. Drugi je od 4. marca 1850. in ni slovenskega jezika. Drugi je od 4. marca 1850. in nosi številko 627; razpisuje mesto učiteljice na ljudski šoli v ulici Acquedotto ter zahteva poleg znanja italijanskega in nemškega jezika «osobito» znanje slovenskega jezika. Acquedotto je bil tedaj skoro že zunaj mestnega ozidja in takorekoč še v okolici.

Ko je prenehala prva avstrijska ustava, so po

naših okoliških šolah seveda zopet mleli nemški mlini. Doba druge ustave, ki je sledila porazu avstrijske vojske na italijanskem bojnem polju leta 1859., je morala zopet obračunati s temi mlinčki. In res zaukazuje tržaško namestništvo 25. marca 1862., naj na okoliških šolah takoj preneha pouk v nemškem jeziku. Nemščino sme učitelj poučevati le izvanredno, če to žele starši in to proti plačilu ali brezplačno, pouk pa naj se deli v materinščini.

V prvi seji tržaškega deželnega zbora od 22. aprila 1861. so italijanski deželni poslanci glasovali za zakon, da bodi učni jezik v vseh javnih tržaških šolah italijanski. Tega zakona avstrijska vlada ni potrdila.

Leta 1867. posnamemo iz dopisa okrož. šol. nadzorstva, da se po okoliških šolah deli pouk splošno že v slovenskem jeziku, da naj se pa uvede po želji mestnega magistrata od drugega šolskega leta naprej tudi praktičen pouk v italijanskem jeziku. Z okrožnico od 2. novembra 1868. št. 17.181 priznava mestni magistrat, da je za okoliške ljudske šole slovenski jezik edini učni jezik. Uvede naj se pa povsod tedensko po dve uri tudi pouk v italijanščini. In s tem smo na koncu začrtane dobe.

#### V. Učni predmeti, učne knjige, učne metode, urniki.

**Predmeti**, ki so se učili v tej dobi na okoliških trivijalkah, so bili sledeči:

V **spodnjem** oddelku: krščanski nauk, spoznanje črk, zlogovanje, branje, računanje na pamet, izgovarjanje, pravilno govorjenje.

V **višjem** oddelku: krščanski nauk, branje tiska, branje pisma, lepopis, pravopis, računanje na pamet, pismeno računanje, slovnica, govorjenje, izgovarjanje.

V **nedeljski** šoli: krščanski nauk, branje tiska, branje pisma, lepopis, pravopis, računanje na pamet, pismeno računanje, pravilno govorjenje.

V teh predmetih so bili učenci tudi redovani. Po urnikih in učnih knjigah soditi pa so se učile tudi še «dolžnosti podložnih», petje in godba. Deklice so

uživala pouk v ženskih ročnih delih, starejšim dečkom se je delil pouk o kmetijstvu. Leta 1829. nalaga neka okrožnica okrož., šol. ogleda, naj učitelji pospešujejo v nedeljskih šolah sadjerejo. Vidimo, da trivijalke niso gojile le golega branja, pisanja in računanja, kakor se splošno sodi in govori. Leta 1848. dovoljuje ministrski odlok učiteljem, da smejo deliti sicer **brezplačno**(!) tudi pouk v risanju, v telovadbi (posebno v vojaških vežbah) in v kmetijstvu onim učencem, ki se prigrasijo sami k temu. Kmetijstvo se je formalno uvedlo leta 1854. Leta 1857. priporoča namestništvo naj poučujejo učitelji z zgledom in z besedo mladino o čebelarstvu. Pa se pouk bržkone ni prijel posebno, ker se čebelarstvo do danes ni udomačilo v tržaški okolici. Bržkone naši vinorejci ne zaupajo preveč temu mrčesu.

Okrožnica iz l. 1862. uvaja v okoliške šole splošen pouk v petju, ki pa se je že kdaj prej delil, ona iz l. 1864. pa določa naj se goji pouk v ženskih ročnih delih dnevno po dve uri skozi vse leto. Konec poletnega tečaja morajo se poslati magistratu preizkusna ženska ročna dela učenk.

Dejal sem že, da je bilo priučenje nemškega jezika glavni namen vsega pouka, pouk je bil torej dolgo časa nemški in slovenski. Leta 1846. postane na okoliških šolah nemščina le nekak neobvezen predmet ter kakor tak kmalu izgine iz naših šol. Uvede pa se že leta 1853. italijanščina kakor predmet (2 do 3 ure tedensko) v okoliške šole, ponovno l. 1867. in l. 1868.

**Z učnimi knjigami** je zalagal tržaško okolico dolgo vrsto let dunajski zalog, ki je imel svojo razprodajo v Trstu. Leta 1846.—47. pa se ustanovi posebni «deželni zalog šolskih knjig za Primorsko» v Trstu. Ta zalog je upravljal tržaški mestni magistrat, ki je vodil tudi njegovo likvidacijo, ko je primorski zalog prenehal s koncem julija 1857., kakor je to naznanil ministrski odlok od 8. maja 1856. Do razprodaje vseh knjig tega zaloga se niso smele rabiti knjige dunajskega zaloga. Še l. 1861. priporoča urad-

na okrožnica, naj šole segajo po preostalih šol. knjigah likvidiranega tržaškega zaloga.

Okoli leta 1830. so v rabi sledeče šolske knjige iz dunajskega zaloga: Nemško-slovenski abecednik, nem.-slov. katekizem, nem.-slov. Male povesti, dolžnosti podložnih, slovnica, računica. I. del malega berila. II. del velikega berila, evangelije.

Leta 1846. naroča škofijski konzistorij, da se morajo sedanje «Male povesti» takoj odpraviti iz okoliških šol ter nadomestiti do njihove nove izdaje z berilom za drugi razred, oziroma s kakšnim prevodom Šmidovih mladinskih spisov, ker so «Male povesti» naravnost škodljive. Pa ne, da bi tičala ta «škodljivost» mogoče v tem, ker so bile te povesti **nemško-slovenske**? Nova njihova izdaja je izšla istega leta.

Leta 1846. in sicer 11. septembra se razpošlje tudi seznam učnih knjig, ki jih je že založil primorski zalog. V tem zalogu je sploh izšlo skupno 18 italijanskih, 14 slovenskih in 13 nemških učnih knjig, ki so — posebno slovenske — bile na glasu tudi po drugih deželah.

Leta 1849. pravi okrožnica škofijskega konzistorija, da je treba knjige dunajskega zaloga takoj nadomestiti z onimi primorskega (tržaškega zaloga). Leta 1852. so bile cene teh knjig sledeče:

abecedne tablice	po 1 kr.
abecedniki	„ 4 „
poštevanke	„ 1 „
mali katekizmi	„ 2 „
srednji katekizmi	„ 6 „
računice za I. razred	„ 6 „
računice za II. razred	„ 10 „
berila	„ 12 „
berila svetnikov	„ 30 „
povesti	„ 6 „
zgodbe sv. pisma	„ 22 „
evangeliji	„ 16 „
pismenost	„ 5 „

Pismenost, t. j. Vodnikova «Kranjska pismenost» in «Nemška pismenost» sta izšli v dunajski založbi.

a ju je razprodajal tudi primorski zalog. Vodnikovo knjigo je izpodrinila tudi v trž. okolici slovensko-nemška slovnica dunajske založbe tiskana l. 1851. V primorskem zalogu se je natisnilo berilo za nedeljske šole v italijanskem, nemškem, slovenskem in hrvaškem jeziku (l. 1849.) Novo izdajo «Malih povesti» so odpravili l. 1851. in jo nadomestili s «Sto povesticami» primorskega zaloga. Leta 1856. natisne ta zalog še učno knjigo «Zvedeni kmet» (spis. Peter Aleš).

Po letu 1857. pa so knjige dunajskega zaloga izpodrinile one domačega, ki je prenehal.

Knjige so bile sicer drobne ali cene, vendar jih je magistrat preskrboval brezplačno revnim učencem, nekaj novih, nekaj že rabljenih. Leta 1852. je potrošil v ta namen za okoliške šole 120 gold. 6 kr. O učilih in učnih pripomočkih še to. Leta 1831. opozarja škof. konzistorij učitelje, da so tu in tam pomožne knjige izpodrinile postavno določene učne knjige, kar pa je protizakonito. Leta 1855. prepove okr. šol. ogleda (povsem neumestno) rabo zvezkov s slikanimi platnicami. Leta 1846. nastopijo v trž. okolici skrilne tablice, ki sedaj niso več v rabi. Prodajal jih je dež. zalog šol. knjig v štirih vrstah od 4 do 7 kr., skrilnike pa po pet kosov za 1 kr.

Glede **učne metode** lahko rečemo, da je vladal tedaj na okoliških šolah isti duh, oziroma isto mrtvilo kakor sploh drugod. Sveže sapice ni bilo od nikoder, vse se je moralo vršiti po starih načelih, po uradnih predpisih.

Tako povprašujejo trž. šolske oblasti okoliško učiteljstvo: ali imajo učitelji v svojih knjižnicah vse **predpisane** priročne knjige za učitelje (l. 1827.); ali podajajo **predpisane** predmete smotreno (l. 1829.), ali se drže **predpisov** o pohvali in graji učencev (1830.). In tako dalje v tem slogu.

Vendar hoče leta 1847. škofijski konzistorij čuti tudi učiteljsko strokovno mnenje. Nekaj učnih knjig je bilo treba ponatisniti; predno se to zgodi, nalaga uradna okrožnica okoliškim učiteljem, naj izrazijo v tej zadevi svoje želje, pripombe in nasvete. To je



bilo že mnogo za one čase, da, naravnost napredno.

Drugega kimavca 1848. dovoljuje ministrski odlok učiteljem, da smejo svobodno uporabljati nove metode — vendar za uspeh bodo odgovorni sami. Opozarja jih na glaskovalno metodo v čitanju.

Ta odlok pojasnuje leto nato škof. konzistorij takole: Dovoljena je sicer raba novih učnih metod, ali dokler se ne uvedejo nove učne knjige, mora učiteljstvo rabiti dosedanje (in seveda tudi stare metode, ker sta metoda in učna knjiga pač v tesni zvezi med seboj). S tem je bil mački rep odsekan in grozni strah pred novimi metodami je odlegel temu in onemu. Glaskovalno metodo («Lautier-Methode») v nasprotstvu z zlogovalno metodo («Buchstabier-Methode») pa škof. konzistorij vendar priporoča vnovič leta 1850. Tedanji škedenjski učitelj se je izrazil po zahtevi šolske oblasti glede te metode, da je gotovo boljša od dosedanje, vendar bi oviralo uspeh preveč število učencev — po 80 do 100 v enem razredu! Mož je imel prav.

Še nekaj drobtinic glede učne metode. Leta 1852. priporočajo razne uradne okrožnice Andr. Praprotnikovo «Spisje za slovensko mladino»; l. 1856. se uvede v okoliške šole premična abeceda kakor učilo; l. 1862. priporoča okrožnica, naj bo pouk **bolj praktičen** in naj vpliva na srce (čuvstven pouk).

**Urniki** niso bili povsod enotni. Škof. konzistorij naroča l. 1829., naj predlože učitelji urnike vsikdar okrožnemu šol. ogledi v potrdilo. Teh «vidiranih» urnikov se mora učitelj držati strogo. Dnevni pouk je odmerjen na najmanj štiri dnevne ure.

Leta 1850. se uvede na okoliških enorazrednicah razdeljen pouk za višji in nižji oddelek.

Dne 24. oktobra 1850. pride uradni ukaz, naj učitelji sestavljajo urnik v slovenskem jeziku. Ukaz je prišel, kakor drugi njemu slični, vsaj dvajset let prekasno, kakor bomo videli takoj.

Leta 1852. se razširi pouk na pet ur dnevno. Verouk pa naj se vrši po štirikrat tedensko.

Prilagam častiljiv urnik takratne kontovelske trivijalke iz leta 1829., pisan v nemščini in sloven-

## Restalene je teh Ur poleitnim Cursi 1829.

Dneve	I. Class	PREDPOLDNE			POPOLDNE		
		od 9 do 10	od 10 do 11	od 11 do 12	od 1 do 2	od 2 do 3	od 3 do 4
Ponedelk	Sdoleni restalenje	Katehel	Brat	S glave vzhit	Bustabe sposnat. Buhstabirat	Regelze zhes laistu	Pojet
	Sgorni restalenje	—	Katechismus	tajistu	Brat	do.	Musko
Tork	Sd. R.	—	Pisat in tu popraulat		Potihu Brat	v Nemshki Sprahl se mujat	—
	Sg. R.	Katehel	Brat	sprashanje is branga	Iepu Pisanje		—
Sreda	Sd. R.	Katechismus repetirat	—	v Sprahl se mujat	Buchstabe sposnat, buhstabirat	Dolshnosti tih Podloschnih	Pojet
	Sg. R.	—	Sprahovnik	—	Brat		Musko
Zhetertik	Sd. R.	Katehel	Katechismus brat	S glave Raitat	—	—	—
	Sg. R.	—	S glave se vuzhit	S ziframi raitat	—	—	—
Petek	Sd. R.	—	Pisat	Popraulat	Pisat	Buchstabirat	—
	Sg. R.	Katehel	Buchstabirat	Sprahovnik meihen	Dictando	Pisano popraulat	—
Sabotha	Sd. R.	—	Brat	S glave raitenge	Buhstabirat	Ministranz	Pojet
	Sg. R.	Evangelium	Branje is Evangelia	Ziframi raitat	Brat	do.	Musko
Nedela	Nedelske shulartje	Pridiga	Sveta Masha	—	Brat	Pisat	Raitat

Ščini, podpisano od tedanjega učitelja in kontovel-  
 skega kaplana Tomaža Fischerja in ki se v svojem  
 slovenskem delu glasi dobesedno:

Urnik, dasi pisan v pokvarjeni bohoričici, je jezikovno in šolsko značilen. Nočem se pa muditi dalje ob njem negoli toliko, da pribijem sledeča dejstva: Učitelj in učenci so se pošteno «mujali»; v spodnjem oddelku 27 tedenskih ur, v zgornjem 28, v nedeljski šoli 5 ur, kar je preko negoli dovolj za enorazrednico. Glavni predmet je bil pač verouk; petju in glasbi je bilo določenih 6 tedenskih ur. Edini četrtkov popoldan je bil šole prost.

## VI. Gmotni in duševni pcoložaj učiteljstva.

Prvi posvetni redni učitelj v tržaški okolici je bil bržkone škedenjski učitelj Lovro Zupanc. Nastavljen je bil l. 1827. z letno plačo 200 gold. in 100 gold. stanarine. Duhovniki učitelji so v onem času prejeli letno odškodnino 100 gold. Za pouk v ženskih ročnih delih je prejemale Zupančeva žena letnih 50 gold.

Magistrat je plačeval za pouk v nedeljski šoli posebno nagrado 25 gold., leta 1833. pa že 30 gold. Istega leta beremo v uradnem dopisu, da učitelja na Opčinah in na Katinari nista prejela običajne nagrade radi brezbriznosti v nedeljski šoli. Od sedaj naprej bodo prejeli nagrado le marljiví. Kdor si torej «laska», da ima pravico do te nagrade, naj predloži kapit. konzistoriju pravilno izpolnjene in podpisane obrazce o pouku in napredku nedeljske šole. «Pravilno podpisani» pa so bili ti obrazci, ako jih je podpisal: 1. učitelj, 2. krajni šolski ogleda, 3. dušni pastir, 4. okrajna politična oblast oziroma magistrat in 5. okrožni šolski ogleda. Za 30 gold. gotovo ne préveč. Previdnost ne škoduje nikoli.

Leta 1834. so prejeli nagrado zopet vsi učitelji. Uradni dopis jim obljublja, da bodo imena za nedeljski pouk zaslužnih učiteljev javno objavljena in da jim bo izrečeno posebno priznanje.

Leta 1855. zviša magistrat to nagrado na 40 gold.

O pavšalu sem že poročal, tudi o usodi, ki je leta 1858. zadela skupno prošnjo okoliškega učiteljstva za povišek tega pavšala. Vendar ni bil to prav prvi skupni nastop našega učiteljstva za izboljšanje

svojega gmotnega položaja. Že leta 1847. so se obrnili okoliški učitelji s skupno prošnjo za draginjsko doklado na magistrat. Ta je prošnjo odbil 13. sušca 1847. s pripombo, da bi ji ugodil le v slučaju, ako bi prejeli slično doklado vsi mestni uradniki, na kar pa sedaj ni misliti. «Nobenega povoda pa ni,» pravi dalje uradni dopis, «da bi tvorili občinski okoliški učitelji izjemo, saj so razmerno bolje plačani negoli drugi občinski uradniki in ker uživa na deželi gotovo malo učiteljev tako dobro ali celo boljše plačo kot oni. Itak so prejeli pred kratkim časom letnih 5 gold. poviška na pavšalu in nekateri tudi povišek na stanarini. Sicer pa se magistrat čudi, da se je podpisal med prosilci neki šol. pomočnik Matevž Čišman, ki se je zadovoljil v prejšnjih letih z manj negoli sto gold. letne plače in jih gotovo tudi več ni vreden.»

Ubogi Matevž Čišman, po tvoji glavi je padlo! Tako se je ponesrečilo **prvo skupno stanovsko gibanje** okoliškega učiteljstva. Sicer pa je tudi res, da niso bili okoliški učitelji najslabše plačani.

Učitelj v Sv. Križu je prejemal n. pr. leta 1848. letno plačo 300 gold., škedenjski učitelj pozneje 250 gold. V istem času so uživali učitelji na glavni normalki v Trstu od 400 do 500 gold. letne plače; učitelji na Krasu do 250 gold. Ali ti so imeli še prosto stanovanje in biro. Organistovska služba pa je nesla okol. učitelju še posebne dohodke. Nu, leta 1858. beremo v nastavnem odloku škedenjskega učitelja, da mu magistrat nakazuje 250 gold. letne plače ter 20% draginjske doklade, poleg tega 100 gold. za organistovsko službo. Pridodenimo temu 40 gold. nagrade za nedeljsko šolo, tedaj je prejemal mož 440 gold. letnih dohodkov poleg prostega stanovanja. Za one čase res ni bil slabo plačan.

Učiteljice ročnih del so prejemale l. 1853. — 75 gold. letne nagrade, l. 1864. pa, ko jih je bilo šest na število v okolici, letnih 100 gold.

Ob sklepu dobe, leta 1868. je nakazal magistrat okoliškemu učiteljem enotno plačo letnih 450 gold. Za službo organista pa naj se pogode s cerkvijo. Odpade

— vkljub skupni prošnji okoliškega učiteljstva (5. avgusta 1869.) — nagrada za nedeljsko šolo.

Vzgojo, ki so jo uživali todobni posvetni učitelji, pojasnjuje uradna okrožnica iz leta 1828., ki naznana časovni rok (navadno v jeseni, septembra in oktobra) za polaganje učiteljskih izpitov. Kdor se je javil k izpitu, moral je imeti eno leto prakse kakor šolski pomočnik, ali pa dovršiti šestmesečni tečaj preparandije s srednje dobrim uspehom. Kandidat je moral dokazati, da je dopolnil 20. starostno leto. Izpiti so se polagali pred višjim šol. nadzorstvom.

Šestmesečni tečaj je bil prideljen c. kr. normalki v Trstu. Leta 1848. postane preparandija enoletna, leta 1849. dveletna. Med njenimi učnimi predmeti je tudi slovenščina. Od okoliških učiteljev so zahtevali znanje nemškega, slovenskega in italijanskega jezika.

Za pripravnike iz Trsta in Gorice je obstajalo od l. 1847. naprej dvajset štipendijev po 60 gold., ki so jih l. 1850. skrčili na dvanajst po 100 gold. Pripravniki pa so morali slušati predavanja o kmetijstvu ter — če niso bili jezika že prej zmožni — tudi ona v slovenščini, obiskovati so morali tudi glavno glasbeno šolo. Vse to se je uvaževalo pri podeljevanju štipendijev. Leta 1859. so preparandijo zatvorili, leta 1864. vnovič otvorili, leta 1875. pa je bila ta preparandija premeščena v Koper.

Z dekretom nastavljeni šolski pomočniki so bili začasno oproščeni vojaške službe.

Za **nadaljno izobrazbo** učiteljstva šolske oblasti niso skrbele prvotno prav nič. O samoizobrazbi ni govora. Učiteljstvo v onih časih menda ni hrepenelo po nji, tedanje šolske oblasti pa bi jo prejkone v gotovi smeri ovirale. V dokaz naj bo sledeča okrožnica škof. konzistorija od 7. avgusta 1828. št. 2266, ki predpisuje:

1. Okrožni šol. ogleda naj pregleda šol. knjižnice in naj predloži seznamek njihovih knjig uradu za revizijo knjig. Iz šolskih knjižnic (določenih učiteljem) naj odstrani vse prepovedane knjige, tudi one z opazko «transeat». 2. Istotako naj ravna s knjigami,

ki bi v prihodnje prirastle knjižnici. 3. Okrožni šol. ogleda naj v sporazumu s škof, konzistorijem razsodi, jeli ta ali ona knjiga sploh koristna mladini ali učiteljstvu. 4. Neposredni nadzorniki šol. knjižnic so dušni pastirji in kateheti. 5. Pri letni šol. vizitaciji naj okrožni šol. ogleda pregleduje šolske knjižnice.

Strogo dovolj! Ali temu odloku dostavlja okrožni šol. ogleda iz **svojega žepa** še zahtevo, da morajo vposlati posvetni okoliški učitelji še poseben seznam svojih **zasebnih** knjižnic.

Škedenjski učitelj je poslal na ta ukaz seznam knjig svoje zasebne knjižnice, ker šolske tedaj v Škedenju sploh — ni bilo. Iz seznama posnemamo, da je mož posedoval 30 knjig, večjidel učnih knjig, slovníc, slovarjev in šolskih zakonikov. Za enkrat je bila odvrnjena nevarnost «transeat» — ali celo «prepovedanih» knjig. Čudno je le, kako je kljubu tej skrbnosti našla napredna knjiga in misel svojo pot tudi v vinorodno okolico.

Vendar se je jelo gospodi polagoma daniti, da bi utegnili učitelji vkljub skromni plači imeti tudi višje duševne zahteve. In tako opažamo, da so od l. 1836. naprej krožile med učiteljstvom razne knjige, brošure in revije, ki jih je pošiljala šolska oblast. Tako n. pr. osem zvezkov Herman Czechovega navodila za pouk gluhonemih.

Leta 1838. Fel. Freysauffov pouk slepcev. Leta 1846. naznanja višje šol. nadzorstvo, da so izšle A. M. Slomškove «Drobtinice» za l. 1846. Cena 40 kr. Oglasijo naj se naročniki.

Leta 1853. in poznejša leta kroži «Šolski prijatelj».

Mnogo več seveda ni bilo, ali za one čase že dosti.

Po sklepu dobe je zahteval magistrat, da se usposobi novo imenovano okoliško učiteljstvo v italijanskem jeziku kakor učnem predmetu, ter mu priporoča z okrožnico 2. novembra 1868., naj se vzdržuje vsakega strankarstva (političnega).

## VII. Učiteljske konference.

Leto 1848. je prineslo tudi **učiteljske konference.**

Ministrski odlok 2. septembra 1848. pravi: Učiteljstvo naj se shaja mesečno v konferencah; zasedaj neobvezno. Konference sklicuje in jim načeljuje šolski ogleda. Zapisniki se vpošljejo po tem ogledu in po škof. konzistoriju deželni vladî.

Ali že leto pozneje pride od trž. škof. konzistorija opomin, da so učiteljske konference prekoračile ponekod svoj delokrog. Hotele so kar same izpremeniti in izboljšati (!) šolski red. Do izdaje novih šolskih predpisov naj se učitelji drže strogo starih. Učit. konference smejo staviti le predloge.

Bil je mrzel curek na predrzne učiteljske glave, ki jih je razburilo leto 1848.

Leta 1855. (3. julija) po zmagoviti reakciji pa toži namestništvo, da se učit. konference v okolici ne vrše. Nalaga okoliškim učiteljem, da se udeležijo za sedaj mesečnih učit. konferenc na glavni normalki v Trstu. Zanje pa bo sklicana posebna konferenca na Opčinah z vzporedom:

1. Kako naj vpliva učitelj pri nadzorovanju mladine pri šolski maši z dobrim zgledom na učence?

2. O uvedbi glaskovalne metode.

Ta konferenca se je vršila **dve** leti kasneje, t. j. 9. julija 1857. ob 10ih zjutraj. Okrožnica škof. konzistorija nam poroča **leto** kasneje (19. maja 1858.) o njenem uspehu takole: Namestništvo je z uspehom zadovoljno. Samo glaskovalne metode mnogo učiteljev ne uporablja, ker je ne pozna zadostno. Okrožno šol. nadzorstvo naj poskrbi, da se odpravi ta nedostatek. Določi se vzpored prihodnje učit. konference, ki obsega točke:

1. Kako pospešuj učitelj šolski obisk?

2. O disciplini, pazljivosti in glasnem odgovarjanju šol. otrok.

3. Računstvo na pamet v oddelku malih.

Leta 1867. najdemo še eno sled o teh konferencah. Škof. konzistorij izjavlja v okrožnici 15. junija

1868.: Odgovori na stavljena vprašanja v minolem šol. letu (1867.) vršeče se konference so splošno zadovoljivi. Posebno dobro so odgovorili: Jakob Cenčur, Josip Jančar, Ivan Furlani. Jančarjev odgovor se je vposlal ministrstvu za uk in tam — je bržkone spletnel.

Od omenjenih živi danes še Ivan Furlani kakor vpokojenec bivše državne ljud. šole v Trstu.

### VIII. Uradni spisi.

Teh je bila lepa kopica. Vprvo je moral učitelj dobesedno prepisovati v posebno knjigo, «protokol» imenovano, vsako uradno okrožnico, (ki je dospela za vso okolico le v enem odpisu), predno je nastopila svojo pot na bližnjo šolo. Pri tem se je pripetila včasih kakšna nesreča. Tako l. 1927., ko se je izgubila neka okrožnica na svojem potovanju. Tedaj je zagrmel okrožni ogleda, «da se bo krivec ugotovil in da se bo naznanil dotični lahkomišljeni in zanikrni učitelj višji oblasti.»

Učitelji so dopisovali s šolskimi oblastnijami preko «naravnega» vodstva t. j. preko župnijskih uradov. Kakšen jezik se je uporabljal sem že pojasnil v IV. odstavku in mi tega zato ni treba ponavljati na tem mestu. Dolgočasilo bi morda tudi bralca, če bi mu podal tu seznam vseh šestnajstih zapisnikov, ki jih je moral učitelj voditi med letom poleg devetih posebnih izkazov in izvlečkov, ki jih je moral predložiti o priliki letnih javnih skušenj šolske dece, kar pa še z daleka ni bilo vse.

Ni čudno tedaj, če je bil pri tej šumi papirja kakšen spis pomanjkljiv ali pa če ga je učitelj prekasno sestavil in odposlal kakor n. pr. leta 1829., ko nekateri okoliški učitelji niso pravočasno vposlali šolskih matic in je okrožni ogleda zopet zagrmel: «To zanemarjenje priča, kako malo so učitelji točni v izpolnjevanju svojih dolžnosti. V prihodnje se bo to vračunilo zanikrnim učiteljem kakor lenoba in vpisali se bodo po imenu v protokol.»

Leta 1855. (18. svečana) pride dovoljenje, da se



smejo uradni spisi, ki so namenjeni magistratu, vposlati naravnost njemu.

Leta 1868. (2. listopada) določa magistratni odlok, da morajo pošiljati šolska vodstva okoliških šol vse uradne spise in dopise na magistrat. S tem je izginil povsem nemški uradni jezik in je prišel v veljavo italijanski.

### IX. Šolski obisk in napredek.

**Šolski obisk** je bil obvezen, ali v tržaški okolici v oni dobi ni bil najboljši. Res, da je bilo drugod še huje v tem pogledu, ali drugod je vladalo pomanjkanje primernih šol, kar se ne more trditi za našo okolico. Glavni vzrok je pač bil, da je ljudstvo le v mali meri spoznalo in občutilo potrebo šolskega pouka.

Točnih statističnih podatkov za vsako leto te dobe, bo bržkone le težko več dobiti. Vendar posnamemo iz magistratove okrožnice od 12. svečana 1840., da je obiskovalo v šol. letu 1839. v okolici od 1968 šole obveznih otrok le 587 šolo, tedaj ne prav 30%.

Šolske oblasti so skušale dvigniti šolski obisk na vse mogoče načine, posebno oni nedeljskih šol, ki je bil zelo pomanjkljiv. Škof. konzistorij nalaga 11. svečana 1829. dušnim pastirjem, naj uporabijo v ta namen vsako priliko, celo tudi spovednico. V nedeljsko šolo bi morali hoditi otroci med 12. in 18. letom; od l. 1838. naprej med 12. in 15. Poučevali so jih nerazdeljene po spolu. Leta 1855. pa predlaga škof. konzistorij magistratu, naj se nedeljska šola deli po spolu, kakor je to v navadi že v Bazovici in na Katinari. Šolski obisk so posebno zanemarjale deklice; ne vedno po lastni krivdi, temveč bolj radi predsodka svojih staršev.

Kar ni šlo z lepa, so šolske oblasti skušale doseči s kaznimi. Zaničneže so tedaj naznanjali mesečno (l. 1829.) politični oblasti, ki je nalagala meščanom globo 2 goldinarjev, okoliškim kmetom pa 1 gold. V slučaju nepopoljšljivosti se je globa podvojila. Polovica globe je pripadla mestni blagajni za



šolske namene, polovica vladi za šolski fond. Kdor ni mogel plačati, je moral odslužiti globo z občinskim delom. Tedaj so mu odtrgali v ta namen na dnini po 20 krajcarjev do popolnega izplačila. To so določbe iz l. 1850. V istem letu priporoča uradni odlok, naj poklicanci odvzamejo ljudstvu napačno uverjenje, da velja za visoke šole proglašena svoboda učenja in poučevanja tudi za ljudske šole v smislu, da zdaj — ni treba več hoditi v šolo. Posledice burnega leta 1848!

Okrožnica iz l. 1831. pohvali napredek v šol. obisku na šolah na Opčinah, Kontovelu in v Sv. Križu, ki se je pa dosegel le s tem, da je učiteljstvo, oziroma duhovstvo osebno agitiralo za šolo od hiše do hiše. Leta 1841. se pohvali glede tega proseška šola.

Ovira šol. obiska je bila tudi navada, da so jemali v okoliški bataljon šoloobvezne dečke za četne trobce. Ponovno se l. 1853. obrača magistrat na poveljništvo tržaške milice, naj se ozira pri sprejemanju takih trobcev na šolska zakonita določila.

Ob teh razmerah in ob ustroju vsega tedanjega pouka je le čudno, da je bil **učni uspeh** na okoliških šolah precej zadovoljiv. V resnici šol. oblast napredek okoliških šol česteje hvali negoli graja. Tako se v letih 1828.—29.—30.—31.—34.—35.—36.—37.—38.—41.—46.—54. hvali napredek **vebče** sedemkrat, graja pa le enkrat. **Posebej** so bile pohvaljene v teh letih sledeče šole: Sv. Križ (7 krat), Škedenj (4 krat), Kontovel in Prosek (2 krat), Opčine (2 krat), Barkovlje (enkrat), Lipica (enkrat); grajane pa: Prosek in Kontovel (3 krat), Opčine (2 krat), Škedenj (enkrat), Katinara (enkrat).

#### X. Javne skušnje, premije, redovanje, izpričevala.

Šolsko leto se je delilo v zimski in poletni tečaj, ob koncu vsakega so se vršile **javne skušnje**, oziroma «očitno izpraševanje». Čas teh skušenj je določil okrožni ogleda s posebno okrožnico natančneje. Skušnjam so prisostvovali tudi mestni magistrat po zastopniku in občinska načelnika. To v smislu § 404.

šolskega reda. Izvleček javnih skušenj se je nato vposlal z izpitnimi nalogami vred šolski oblasti. Te naloge so učenci od l. 1846. naprej izdelovali v dveh prepisih, en prepis je ostal v arhivu dotične šole. Od tega leta naprej so bile izpitne naloge tudi samo slovenske. Od l. 1862. naprej so se vršile poleg javnih skušenj še mesečne male skušnje, ki so jim prisostvovali ravnaelji (župniki) dotičnih šol.

Ob koncu šolskega leta so se delile med pridne učence **premijske**, ki so bile navadno knjige za manjše učence molitveniki. Strogo je pazil škof. ordinarijat na izbor teh knjig in l. 1846. je razposlal okoliškim šolanem seznam slovenskih za premije primernih knjig. Leta 1856. so delili «Zvedenega kmeta», ki ga je spisal tržaški okrož. ogleda kanonik Peter Aleš. Stroške za premije je kril magistrat.

V Trstu se je delitev šol. premij vršila posebno svečanostno, v okolici bolj skromno. Vendar izraža l. 1858. mestni magistrat v posebni okrožnici željo, da bi se vršila ta svečanost tudi v okolici slavnostneje, ker — dostavlja upravičeno — «delitev premij je šolski praznik, ki ni brez koristi.» Sploh pa so bile premije tedaj v naši okolici edini vnanji znak o napredku in pridnosti učenca, ker se šolska **izpričevala** niso delila skozi vso dobo in še mnogo pozneje ne. Slednjič pa je izpričevalo itak neka vrsta priznanja kakor tudi premija ali recimo zaslužni križec.

**Redovanje** pa se je zato vršilo točno in sicer dnevno, mesečno in polletno. Ob sklepu vsakega polletja je moral učitelj predložiti šolski oblasti tozadevne zapiske, ki jih je strogo pregledala in včasih tudi grajala. Tako n. pr. leta 1837. z okrožnico, v kateri okrožno nadzorstvo dvomi o pravilnosti redovanja ter pripominja: «Učitelji naj ravnajo po predpisu § 178 polit. šol. reda in po svoji vesti, drugače bo proti njim uvedena preiskava.»

Ko je l. 1868. občina povsem prevzela tudi okoliške šole, se ta uredba ni takoj spremenila. Javne skušnje so obstojale še nekaj časa. Načrta deželnega šol. zakona namreč, ki je bil predložen od občine, vlada ni potrdila, in občinski svet od svoje strani

zopet ni hotel sprejeti vladnega načrta. Tako je ostal Trst slednjič do konca avstrijske vladavine brez vsakega deželnega šolskega zakona.

## XI. Vercuk in verske vaje.

Verouk je zavzemal v tej dobi odlično mesto, kakor vidimo že iz priobčenega urnika. Učenci so hodili vsak dan k maši, ob nedeljah in praznikih tudi k popoldnevni službi božji. Spremljal in nadzoroval jih je učitelj in tudi krajni šolski ogleda. Dušnemu pastirju je bilo strogo zaukazano (okrožnica l. 1828.), da pazi, jeli omenjena dva vršita svojo dolžnost. Vendar priporoča l. 1848. ministrski odlok, naj se obisk šolske maše ravna po starosti in zdravju šolskih otrok, po vremenskih in krajevnih razmerah.

Nekatoličani niso smeli imeti v reji katoliških otrok (odlok dvorne študijske komisije od 24. aprila 1830. št. 1656), niti jih poučevati in vzgojevati.

## XII. Počitnice, šolski prazniki, zdravstvo.

Velike jesenske počitnice so trajale štiri tedne, o veliki noči pa je bil en teden prost šolskega pouka. Šolsko leto je pričelo z listopadom in končalo s 1. vinotoka. Vendar po ministrski odredbi od 3. vel. srpana 1848. pouk tudi v jesenskih počitnicah ni smel popolnoma prenehati, vsak dan naj se v šoli kaj malega stori. To sicer ni dolžnost učiteljstva vendar je pričakovati itd.... Nevarnosti, da bi šolmašter le preveč lenobo pasel in se prehudo odebelil, tedaj res ni bilo.

V zdravstvenem oziru bi bilo pač mnogokaj prigovarjati, ali tudi drugod ni bilo nič bolje. Šolski prostori so bili neprimerni. Telovadba se ni gojila. Pač — ministrski odlok iz l. 1848. dovoljuje učiteljem, da poučujejo mladino v telovadbi, seveda — brezplačno.

Telesne kazni niso bile strogo prepovedane, ali okrožnica l. 1829. priporoča njihovo redko rabo.

In s tem končam. Če pričujoča slika iz minulih dni našega okoliškega šolstva tudi ni vsestransko

popolna, je vendarle resnična v vsaki svoji potezi in upam, da nudi jasen pogled v ono dobo, ko so nastale in živetarile precej krepko naše tržajške, kovačnice poznejšega roda v lepi tržajški okolici. Vredni so ti skromni zgodovinski dogodki, da se otmejo pozornosti, saj tvorijo podlago, na kateri se je postavila pozneje ponosnejša stavba modernega šolstva, o katerem bo pač mnogo lažje pisati, ker so viri, toli pisani kolikor tiskani in tudi ustno izročilo še na bogato razpolago. In da bi se lotil kdo tudi tega dela, je moja srčna želja.

FRANCE BEVK:

*(Columbo's & Laom Columbo's)*

## PERIODNE PUBLIKACIJE

*mem: l. C. (Columbo's)*  
*Slovenca...*  
*knjige... l. 1865,*  
*str. 124*

Ce se ozremo na naše periodne publikacije zadnjih desetih let, si moremo brez strahu in sramu priznati, da smo razvili v tem oziru več moči kot pred vojno. In baš pred vojno naši kraji glede odjema knjig in revij niso bili na slabem glasu. Naj ponovno poudarim, da so založniki in lastniki revij trdili, da je v tisti dobi šla dobra tretjina knjig in revij v naše kraje. Poleg tega ne smemo prezreti dejstva, da je tik pred svetovnim požarom vse kazalo, da se slovensko kulturno življenje prenese na jug. Cela vrsta mož s polja znanosti in leposlovja je bilo pri nas doma ali pa so stalno živeli med nami. Spomnimo se nadalje tudi na to, da sta takrat izhajali v Gorici dve važni znanstveni reviji, «Veda» in «Naši zapiski».

Temu začetku kulturne spomladi je sledila svetovna vojna, ki je zatrla marsikatero kulturno dobro, pisatelji so morali zamenjati pero za puško, nekatere revije so prenehale izhajati, druge pa so životarile in z velikimi težavami preživele dobo duševne revščine in suše. O listih, ki so izhajali v Gorici, ni bilo več sledù. Izmed tistih listov, ki smo jih nekoč dobivali iz Ljubljane, tudi nekateri niso več izhajali. Med leposlovnimi listi sta bila še vedno na vrhuncu «Ljubljanski zvon» in «Dom in svet»; izobraženci so ju naročali še vedno, le pravega znanstvenega lista takrat ni bilo razen strogo katoliško usmerjenega «Časa». Po mnogih poizkusih se je jedva zadnja leta ustalilo nekaj takih listov, v kolikor se leposlovni listi ne pečajo tudi z znanostjo. V nekatere družine sta zahajala tudi «Vrtec» in «Zvonček» ter par strokovnih listov.

Kljub vsemu se je naglo pokazala težkoča glede naročanja listov čez mejo. Naročniki niso bili izpo-

stavljeni le možnosti, da se prihajanje listov iz druge države lahko vsak hip in iz kateregakoli vzroka ustavi, tudi naročnina listov je bila za širše občinstvo previsoka in vsebina večkrat neaktualna. Treba je bilo razmišljati, da se osnujejo pri nas tisti listi in revije, ki so neobhodno potrebni. Ti bi bili: poučno-zabavni družinski list, ženski list, gospodarski list, list za otroke, list za organizacije in morebiti nabožni in humoristični list. O stanovskih listih ni govora; teh bi bilo potrebno večje število, vprašanje je, ali je dotični stan dovolj močan, da ga lahko vzdržuje. Svoje glasilo imajo duhovniki in sicer «Zbornik svečenikov svetega Pavla»; svoj «Učiteljski list» je imelo tudi naše učiteljstvo. V širšem pomenu je stanovski list tudi «Pravni vestnik». Idealno bi bilo seveda imeti tudi svojo leposlovno-umetniško in strogo znanstveno revijo. To pa je bilo že koj spočetka izključeno, v prvi vrsti radi nezadostnega števila sotrudnikov, v drugi vrsti pa bi ne našli zadostnega števila naročnikov za tak list.

Med prve poizkuse periodnih publikacij pri nas štejemo ustanovitev družinske revije «Njiva», ki je začela izhajati spomladi leta 1919. v Trstu. Po vsebini je bila pestra in krepka, materialni vzroki so ji upihnili luč življenja. Brez družinskega lista smo ostali le par mesecev. Že v začetku leta 1920. je začelo izdajati «Katoliško tiskovno društvo» v Gorici mesečnik «Mladika», ki je bila v svojem početku skromna, a se je v dveh naslednjih letnikih razmahnila zelo visoko. Preselila se je čez mejo v veri, da bo lahko tudi od tam služila svojemu namenu. To je vršila le eno leto v zmanjšani meri, a pozneje čimdalje slabše. Ostali smo dalje časa brez družinskega lista, vrnil se nam je šele lansko leto, ko se je «Naš glas» prelevil preko dijaškega in organizacijskega glasila v družinski list. Istočasno se je tudi «Naš čolnič», ki izhaja v Gorici, preosnoval vsebinsko iz organizacijskega glasila v nekak družinski list.

Med ženskimi listi je prva nastopila «Jadranka», ki jo je izdajala in urejevala gospa Marica Stepančičeva. List se ni bavil samo z ženskimi vprašanji, bil

je v nekem oziru tudi skromen družinski list; priljubljen je bil posebno med kmetскими dekletí. Najmarljivejša sotrudnica mu je bila urednica, ki je tu in tam naletela na odpor javnosti. Baš ta odpor je kriv, da sta leta 1923., ne da bi vedela drug za drugega, začela izhajati dva nova ženska lista, «Slovenka» v Gorici in «Ženski svet» v Trstu. Naslednjega leta sta na prigovarjanje nekaterih krogov dva lista prenehala izhajati, ostal je «Ženski svet», ki je danes edino žensko glasilo to in onostran meje.

«Zadružna zveza» v Gorici je bila začela izdajati «Gospodarski list»; kmalu mu je sledil «Gospodarski vestnik», ki je bil glasilo «Goriške kmetijske družbe». Ko je spomladi letošnjega leta goriška «Zadružna zveza» dobila komisarja, je «Gospodarski list» nehal izhajati in izročil svoje naročnike «Gospodarskemu vestniku», ki ga izdaja sedaj Viljem Dominko v Gorici.

Potrebi mladinskega lista je izvrstno ustrezal «Novi rod» od leta 1920. dalje skozi šest letnikov. Ko je bila «Zveza učiteljskih društev» razpuščena, smo ostali brez mladinskega lista. Pozneje je izhajal poseben mladinski listič «Za našo deco», ki je izhajal kot priloga «Edinosti» in «Novic» vsak drugi teden. List je prinašal po par strani abecednika in nekaj strani drugega čtiva v obliki čitanke. Skromno nadomeščajo mladinski list sedaj le «Jaselce», ki pa nimajo tistega namena kakor «Za našo deco» in «Novi rod».

Prosvetne organizacije so imele tri liste. Goriška «Omladina» je izdajala leta 1922. list «Prosveto», ki je kmalu nehal izhajati. Naslednjega leta je začel izhajati «Naš čolnič», ki je ohranil skozi tri leta oster značaj prosvetnega glasila. V letu 1926. je bil tudi «Naš glas» prosvetno glasilo. Ker danes prosvetnih organizacij ni več, odpade tudi potreba po takem glasilu.

Nabožnega lista nismo imeli. V večji množini je prihajal k nam «Bogoljub». Izšlo je tudi nekaj posameznih številk misijonskih listov. Humoristični štirinajstdnevnik, pozneje tednik, «Čuk na palci» je



začel izhajati v poletju 1923., svoje izhajanje prekinil poleti leta 1926. prostovoljno, medtem ko je njegov odgovorni urednik sedel za zagrajenim oknom ob kruhu in vodi.

Izmed ostalih listov nam ostane le še bibliografski reklamni listič «Staničev vestnik»; dalje «Pravni vestnik», ki priča o veliki požrtvovalnosti in podjetnosti, par poizkusov dijaških listov in dve važni stanovski glasili, učiteljsko in duhovniško, «Učiteljski list» in «Zbornik svečnikov svetega Pavla».

Naj omenim še «Uradni vestnik», ki ga je izdajal Gen. Civ. komisarijat kod prevod italijanskega «Boll. Uff.»

Če povzamemo na kratko, imamo danes dva družinska lista in sicer «Naš glas» v Trstu in «Naš čolnič» v Gorici, ženski list «Ženski svet», gospodarski list «Gospodarski vestnik», verski listič za otroke «Jaselce», strokovni «Pravni vestnik», reklamni listič «Staničev vestnik» in duhovniško stanovsko glasilo «Zbornik svečnikov svetega Pavla». Poleg tega se tiska v Gorici versko vzgojni in poučni list «Nedelja» za Korošce.

Ali nam ti listi zadostujejo? Ne popolnoma; priznati moramo, da zija marsikatera vrzel, ki je trenutno ni mogoče zamašiti. Če pregledamo dobo desetih let, moramo priznati, da se je število čitatelev skrčilo, zbor sotrudnikov pa tudi, toda ne krči se več. Zdi se, da smo dosegli tisto mejo, na kateri se bomo vzdržali, ne da bi nazadovali, pričakujemo pa lahko napredka.

V primeri z bogastvom prejšnjih let se morda zdi, da so današnje periodne publikacije revne. To ne drži! V razmerju s spremenjenimi razmerami so bogatejše kot kdaj prej, če pomislimo, da smo navezani popolnoma sami nase in da je le majhna peščica ljudi, «ki se peha in trudi», ostala na svojih mestih. Priznati pa moramo, da imajo vse periodne in knjižne publikacije zadnjih let svojo prav posebno, za nas značilno potezo.

\* \* \*

Namen tega članka je, predstaviti čitateljem slovenske periodne publikacije, ki so izšle po vojni

v Julijski Krajini<sup>1)</sup>). Vse danes ne pridejo na vrsto, nekaj sem jih radi obsežnosti članka in radi drugih težkoč moral ohraniti za prihodnjič<sup>2)</sup>). Ta članek ne namerava biti ne kritičen ne bibliografski, ampak informativen. Če je kaka moja sodba vmes, upam, da ne bo škodila. Iz publikacij sem navedel le važnejše članke ali naštel imena znamenitejših sodelavnikov, da si bo čitatelj ustvaril vsaj prilično sodbo o listu v celoti in v vsakem letniku posebej.

### Jadranka.

«Jadranka» je začela izhajati z januarjem leta 1921. v Trstu. Sprva je imela podnaslov «Glasilo zavednega ženstva», ki ga je v tretjem letu menjala s podnaslovom «Glasilo odločnih in neustrašenih», od marca meseca istega leta dalje pa je imela podnaslov «Družinski list». Izhajala je prvega dne vsakega meseca v obliki četvorke na dvanajstih straneh in štirih straneh ovitka. Izdajala jo je prvo četrletje takrat obstoječa podružnica C. M. D., a pozneje gospa Marica Štepančičeva, ki jo je ves čas tudi urejevala. Prvo četrletje se je tiskala v tiskarni «Edinost», a pozneje v tiskarni S. Spazzal v Trstu. List je stal 10 lir na leto, za Jugoslavijo 30 dinarjev. Izšli so trije letniki.

Namen lista je obrazložen v uvodnem članku prve številke s sledečimi besedami: «Naša svrha tiči v tem, da z vso vnemo vzgojimo ženski naraščaj in to brez razlike na dejstvo, da si blagostan lastnega življenja neguje z žulji svojih rok ali z napetostjo svojih možgan. Naša svrha tiči v tem, da usposobimo njih — ki so naše mladike — za pameten način rodbinskega življenja, da na podstavku prosvete blagosrčnosti, olike, poštenega posla in delovanja ohranijo v zdravem telesu zdravega duha, duha, ki se utegne v borbi vpogibati, a se ne ukloni, duha, ki

<sup>1)</sup> Publikacije so navedene po alfabetskem redu.

<sup>2)</sup> Tako «Pravni vestnik», «Gospodarski vestnik», «Zbornik svečenikov svetega Pavla», «Učiteljski list», «Gospodarski list», «Prosveta» in druge.

ga zamorejo življenski pripetljaji bičati, a ne uga-  
nabljati, ker se bo dvigal ta duh iznad treh jakih  
stebrov: ponosa, značaja in velikodušja.»

List je po svoji moči ustrezal svojemu namenu  
in je bil vsaj prve čase prilično precej razširjen. Pri-  
našal je izvirne leposlovne prispevke, prevode, po-  
učne članke in potopise, polagoma je uvedel tudi  
zanimiv gospodinjski drobiž, vprašanja in odgovore  
in zelo obširno listnico uredništva, ki je poleg vpra-  
šanj in odgovorov v drugem in tretjem letu tvorila  
najzanimivejši in ob enem najspodtakljivejši del  
lista. Urednica je bila zelo navezana sama nase, med  
njenimi sotrudniki srečujemo več začetnikov in za-  
četnic; kljub temu ne smemo prezreti nekaterih  
sestavkov.

V prvem letniku sta sodelovala izmed znanih  
pesnikov le Fran Žgur s štirimi pesmimi in Alojz  
Gražnik, ki je priobčil prevod pesmi «Smrt majke  
Jugovičev». Pripovedno prozo je pisala Marica Gre-  
goričeva; priobčila je tri krajše spise in daljšo povest  
«Za samostanskim obzidjem». V prevodih so zastopani  
Čehov, Puškin in Marga. Poučni spisi so v tem  
letniku skoro izključno iz peresa Marice Gregoričeve  
(Stepančičeve, Gracijanove) in sicer: «O slovanskih  
naselbinah širóm Evrope», «O početku naše književ-  
nosti», «Naša književnost do konca njene prve dobe»,  
«O dobri vzgoji», «Car Petrova kočá v Zaandamu» in  
še več priličnih člankov.

Drugi letnik je bil po mojem mnenju najboljši.  
Med pesniki sta se oglašala Fran Žgur in Mara  
Tavčarjeva; druga imena so manj znana, le Aleksan-  
dra se je še pozneje pojavljala v «Ženskem svetu».  
Marica Gregoričeva je priobčila dramo «Veronika  
Deseniška». Med ostalimi spisi naj omenimo Mare  
Tavčarjeve «Babe na Srbelah». Med prevodi srečamo  
več črtic iz francoščine, ki jih ne bomo naštevali; ti  
prevodi so slabi. Ne sicer literarno, a vsebinsko za-  
nimiv je prevod novelice «Učitelj iz Sv. Križa», ki jo  
je italijanski spisal Tojo de Rena. Med znanstvenimi  
članki sta vzbudila mnogo kritike in pozornosti  
«Duhovniški celibat» (J. M.) in «Protispis k duhovni-

škemu celibatu» (J. Majerhofer). Med poučnimi spisi je priobčila Marica Stepančičeva precej dolg potopis «Izprehodi po Skandinaviji», ista je spisala tudi «Spominek na Poljake». Precej člankov je bilo posvečenih ženski volilni pravici. Nadaljni omembe vredni članki so sledeči: M. Skrinjarjeva, «Naloga žene», «Narodne noše», Iv. Ribnikarjeva, «Resnicoljubje in poštenje», dr. J. V. «Slovenska zemlja»; več člankov sta prispeli tudi Iv. Smekarjeva in M. Kastelčeva.

V tretjem letniku je zastopan Fran Žgur z enajstimi pesmimi. Med prozo je priobčevala Marica Gregoričeva «Grinte», neke vrste ne baš najbolj izbranih socialnih drobcev narodnega življenja. Pod imenom M. Stepančičeva je spisala ista pisateljica novelo «Nove zadruga» in pod imenom Gracijanova «Timotej Krušar». Istotako je pisala Gracijanova spis «Rimske katakombe», in «Pompej, mrtvo mesto». Pod imenom M. Gregorič pa «O možnostvi učiteljic», «Matija Gubec». List je prinesel še več drugih člankov o vzgoji, ženskem vprašanju, o higijeni itd. Med prevodi so zastopani Svatopluk Čech, Aleksander Manzoni in francoski pisatelj Jaques Constant.

«Jadranka» je nehala izhajati s «Slovenko» vred po tozadevnem sporazumu med vsemi tremi ženskimi listi.

### **Jaselce.**

«Jaselce», verski listič za otroke, je začel izhajati z januarjem l. 1927. v obliki šestnajsterke na štiri in dvajsetih straneh enkrat na mesec. Izdaja ga Kato-liška tiskarna v Gorici, ki ga tudi tiska; urejuje ga Peter Butkovič-Domen, oblastem je odgovoren Stanko Stanič. Stane šest lir letno; v podrobni razprodaji je stal 50 stotink. po novem letu stane 20 stotink. Prvi letnik imamo pred seboj. List ima versko vzgojno vsebino, je nekak pripomoček katehetom pri veronauku, zato je njegova vsebina po večjem nabožna. Da se otrokom tembolj prikupi, prinaša tudi pesmice, pravljice, uganke, pisma in drugega drobiža obilo; bogato je okrašen s slikami. Listič nima namena, da bi prinašal literarno ali slikarsko

dovršene stvari, zato o lističevi vrednosti v tem oziru ne moremo govoriti, dasi so v lističu mnogi sestavki in pesmi, tudi slike, ki za otroke niso samo vabljivi in ljubki, ampak tudi predstavljajo neko vrednost. Na primer pesmice Karla Široka, ki so sicer ponatis, in pa nekatere ilustracije v zadnji številki prvega letnika, ki na mah izdajo Kraljevo tehniko in globino; te ilustracije niso težke in nedostopne, ampak ljubke in umljive. V ostalem sta letnik ilustrirala Milko Bambič in Domen; obilico naivnih sličic so prispevali tudi otroci. Listič je prinesel tudi par kratkih skladb; mnogoštevilna, zanimiva in pestra so pisma otrok, dasi tudi ta niso vsa iz prve roke.

### Mladika.

«Mladika» jz ačela izhajati 20. aprila leta 1920., doživela je tri letnike. Prvo leto je izhajala kot mesečnik, v drugem letu se je izpremenila v štirinajstdnevnik, v tretjem letu je postala znova mesečnik. Prvo leto je obsegala vsaka številka šestnajst strani četvorke in ovitek, naslednjega leta je obsegala vsaka številka šestnajst strani, tedaj dva in trideset strani mesečno in osem strani ovitka, na katerem je bil priobčen drobiž. Tretje leto je obsegala slednja mesečna številka po štirideset strani poleg ovitka in je bila tudi njena oblika nekoliko zvečana. List je izdajalo «Katoliško tiskovno društvo» v Gorici. Urejeval ga je prvo leto dr. Josip Ličan, profesor bogoslovja v Gorici; v drugem in tretjem letu pa pisec te razprave, ki je bil uredil tudi zadnjo številko prvega letnika. List je tiskala Narodna tiskarna v Gorici. Cena mu je bila prvo leto, ki ni bilo celotno, L 8, drugo in naslednje leto pa L 16 letno. Mladika je bila ustanovljena kot krščansko vzgojni in zabavni družinski list. Tega programa se je držal dosledno le prvo leto, naslednji dve leti je skušal postati leposlovni in poljudno znanstveni družinski list za najširše kroge, kar se mu je po večjem tudi posrečilo. Vendar je uredništvo polagalo glavno skrb na leposlovje, baš v tem oziru je bil list kolikor toliko na višini. V glav-

nem se list vendar ni oddaljil od smernic, ki so mu bile že spočetka začrtane. V tretjem letu so mu baš radi tega dodali posebno prilogo «Kulturni vestnik», ki ni imel samo namena služiti organizacijam kot duševno vodilo, ampak je začrtaval krščanske smernice v zmislu programa, na podlagi katerega se je bil list ustanovil.

Vsebina prvega letnika je bila skromna, oglasilo se je sicer mnogo sotrudnikov z vzgojnimi in praktičnimi članki, ki pa so po večini brez podpisa. Naj omenim sledeče: Dr. Josip Ličan, «Pšenica in ljuljka»; Ivan Rejec, «Ruski kmet in komunizem»; pisec te razprave, «Goriško slovstvo» in «Nekaj o dramih». List je bil bogat na pesmih; med pesniki srečamo imena: Ivan Baloh, Domen, M. Elizabeta, Fran Ločniškar, Lojze Remec in Fran Tratnik. Čavenski je prispel igrice «Božični večer». Vencelav Bele je začel priobčevati pesnitev «Detinsko blagovestje». Proza je bila bornejša; med drugim srečamo ponatis Cankarjeve črtice «Legenda o Kristusovi suknji» in sledeče prispevke: Domen, «Rozala», Avgust Bodenson, «Kajžar Lars», Andrej Čebckli, «Sanje bčičnega večera», Ivan Pregelj, «Bratom v tolažbo», Ivan Seljan, «Božična bajka». Drobiž lista je bil mnogovrsten; v sledečih rubrikah: Domači odmevi, Rudeči paberki, Razgled po svetu. Izobraževalna društva, To in ono in Književnost je bila raztresena množica vsakovrstnihotic. List je prinesel tudi dve umetniški prilogi na boljšem papirju.

Z drugim letnikom je začel izhajati list dvakrat na mesec, na šestnajstih straneh prejšnje oblike z ovitkom. Da se je list to in naslednje leto dvignil do višine dobrega družinskega lista, je treba pripisati dejstvu, da so se pisatelji in pesniki v obilni meri zanimali zanj. Med pripovedno prozo srečamo pisatelja Frana Detelo s povestjo «Vampir», ki je bila eno njegovih zadnjih del; izhajala je skoro celo leto. Med ostalo prozo so odlične Pregljeve novele in črtice, katerih snov je zajeta s Tolminskega: «Matkove Tine prečudno romanje», «Moj prvi svet», «Tolminska balada», «Strojvodja», «Stara Tolminka pa nje-

ni vnuki». Milan Pugelj je prispel novelo «Lov na moža»; Ivo Šorli črtico «Pismo», Narte Velikonja povest «V Smrlinju», katere snov je tudi zajeta iz naše ožje domovine in Jože Pahor novelo «Dvig». Joža Lovrenčič je napisal za ta letnik menda svoje prvo delo v prozi «Soča voda je šumela», v kateri je opisana naša kanalska dolina in postanek znane ponarodele pesmi. Damir Feigelj je pod psevdonimom Lovro Koder priobčil «Domače živali», ki so humorja željnimi čitateljem zelo ugajale. List je prinesel dalje pesnitev Venceslava Beleta «Detinsko blagovestje», ki se je nadaljevalo iz prvega letnika, in Josipa Ribičiča igro «Kralj Matjaž». Ta letnik je bil s pesmicami bolj bogato založen kot s prozo. V vrsti slovenskih pesnikov, ki so sodelovali pri listu, so bili: Mati Elizabeta, Alojzij Gradnik, Miran Jarc, Stano Kosovel, Joža Lovrenčič, Ksaver Moško, Pastuškin, Petruška, Janko Samec, Silvin Sardenko in Anton Vodnik. Izmed teh sta živela v naši ožji domovini le Janko Samec in Pastuškin; ostali sotrudniki v pesmi, ki so živeli med nami, so bili: Fran Ločniškar, Ivan Matelič, Albert Širok, Fran Zgur in mladi Henrik Hebat. Bornejše so bile mladinske pesmice v kotičku «Za naše malčke»; po večini povzete iz mladinskih zbirk, originalne so bile le tiste, ki jih je pisec te razprave zložil priložnostno pod slike in pa dve pesmi Janka Samca. Isto je bilo z mladinsko prozo; po večjem delu prestave tujih pripovedk in pravljic. Prevodov je prinesel list šest: Tolstega, Čehova, Daudeta, Matilde Serao in Rabindranatha Tagoreja. Med temi sta dobra dva: Matilda Serao, «Cvetličarka», prevedel Janez Gruden in Gradnikov prevod iz knjige Rabindranatha Tagoreja «Žrtev». Med poučnim delom sta važnejša Beletova članka «Dr. Anton Mahnič» in «Olepševalne rime pri Gregorčiču». Posebna Dantejeva številka je prinesla sledeče članke: Dr. Debevec, «Dantejev pomen»; Ivan Gruden, «Dante, njega življenje in delo»; dr. Puntar, «Slovenska moderna in Dante»; dr. Lojze Res, «Tebi, Dante». Nadalje so zanimivi sledeči članki: Lojze Res, «Giovanni Segantini»; Stanko Stanič, «Dva cerkljanska umetnika», in

«Še nekaj o cerkljanskih umetnikih». Oba ta dva članka pojasnjujejo slike. Joža Lovrenčič je napisal zgodovinsko pojasnilo k svoji noveli «Soča voda»; isti je tudi napisal članek o Simonu Gregorčiču. Skozi vrsto številk je izhajal znani Jörgensonov spis «Življenja laž in resnica». V rubriki «Ženski svet» je prinašal list vzgojne članke izpod peresa G. B. polegotic o modi, kuhinji itd. Posebna rubrika «Iz naše književnosti» je priobčevala v vsaki številki po en odlomek iz kake nove slovenske knjige s pojasnili o delu samem in o pisatelju. Med drobižem so zanimive narodne pesmi, ki jih je nabral in zapisal po večini na Tolminskem župnik Alojz Filipič. Zanimivi so tudi: «Cankarjeva parodija iz dijaških let. Spominjaj se šole», ki jo je priobčil Franc Ločniškar; prepis «Napoleonovega ukaza» iz leta 1811., ki se nahaja v župnem arhivu v Nemškem Rutu; «Spominska drobtina iz Gregorčičevega življenja», ki jo je priobčil Ivan Mercina; «Gregorčičevo pismo v verzih», ki ga je bil pisal pesnik svoj čas možu svoje nečakinje gospe Kristine Vrčonove v Trstu; slovenski prevod Gregorčičeve prošnje na naučnega ministra, da ga upokoji — prošnjo je prevel v verzih Joža Lovrenčič. Naslovno stran in vinjete je narisal Porenta, profesor slikanja v škofovih zavodih v Št. Vidu pri Ljubljani. Izmed slik je bilo malo originalnih, med temi nekaj Pilonovih in Bucikovih del.

V tretjem letu je postala «Mladika» zopet mesečnik. Svoj obseg je razširila. Glede proze list ni bil tako bogat kot prejšnje leto, vendar je bil na višini. Tri povesti so izhajale skoraj skozi celo leto. Med prvimi je bila Pregljeva povest «Gloriosa», v bistvu nadaljevanje povesti «Otroci solnca», ki je izšla svojčas v «Domu in svetu». Povest se godi v naši ožji domovini. Zanimiva je tudi «slovenska povest», kakor jo pisatelj sam imenuje, Lojzeta Remca «Andrej Košuta»; v tej povesti srečamo vipavsko dolino in njene ljudi. Damir Feigelj je pod psevdonimom Leopold Keber zalagal list vse leto s šegavo pisanimi kulturno zgodovinskimi paberki «Brezen». Pisec te razprave je bil začel pisati ciklus povesti o straho-



vih, ki jih pa ni nadaljeval; v čisto drugem žanru sta že «Videnje v zarji» in «Dva profila». Med ostalimi črticami naj omenim še sledeče: Tone Bagatelj, «Tovorni vlak št. 67»; Ksaver Meško, «Kostanji»; Pastuškin, «Itala in Slavoslav». Ta letnik je prinesel nekaj črtic nadarjenega začetnika Branka Jegliča. Med prevodi so Gradnikovi prevodi: Jure Jurič, «Kdo je kriv»; Peter Korica, «Molitev»; Vladimir Nazor, «Divić-grad». Naj omenim še Samčev prevod «Sirote» od Giovannija Verge. Med pesniki srečamo ista imena kot prejšnje leto. Največ je sodeloval Stano Kosovel, ki je priobčil kakih dvajset toplo občutenih, socialno prežetih pesmi. Priobčena je bila tudi ena pesmica njegovega brata Srečka Kosovela. Pri pesmi so nadalje sodelovali: Pastuškin, Janko Samec in Ivan Pregelj. Poučni del lista je bil izredno bogat. Venceslav Belé je napisal članek o O. Ivanu Svetokriškem, Joža Lovrenčič o Valentinu Staniču, Stanko Stanič o Janezu Laharnarju, Joža Lovrenčič o Karlu Lavriču in Ivan Trinko o beneško slovenskem pesniku Petru Podreki. Andrej Budal je posvetil Molièru članek «Mojster komedije», a Danteju članek «Čegav je Dante?» Ivo Šorli se v članku «Srečanje» obrača proti modernim slikarjem, posebno proti bratoma Krajema. Dr. Franc Mesesnel je orisal «Preteklost slovenskega slikarstva», Lojze Res je pisal o «Leonidu Andrejevu», Vinko Vodopivec članek «Dante in Jasba»,<sup>1</sup> Janko Samec se je spomnil pisatelja in igralca «Jake Štoke». Zanimiv je tudi Staničev članek o slikarju Antonu Ceju, ki se je mudil v sredi preteklega stoletja v Cerknem. Ivan Vouk je podal v članku «Rusko slovstvo in revolucija» nekatere misli o vprašanju, v koliko je rusko slovstvo pripravilo pot revoluciji. Ostali članki iz narodopisja, prirodopisja itd., so manjše važnosti; naj omeim le dva članka Franca Pengova «Postrv» in «Muha»; profesor Vinko Šarabon je priobčil v tem letniku dolgo vrsto člankov narodopisnega in zemljepisnega značaja. V kotičku «Za naše malčke» prevladujejo tudi to pot prevodi pravljic in ponatisi pesmic, nekaj izvornih pesmic je priobčil le Janko Samec. Rubrika

«Ženski svet» je prinesla vrsto vzgojnih člankov in življenjepisnih črtic izpod peresa gospe Gizele Ferjančičeve. V rubriki «Iz naše književnosti» so se predstavili čitateljem pisatelji: Ivan Cankar, Fran Detela, Ivan Pregelj, Alojz Gradnik, Anton Aškerc, Janez Mencinger in Maselj-Podlimbarski. V rubriki «Listek» je bilo priobčenih več narodnih pesmi s Tolminskega; nadalje pesem Janeza Kreka «Ob birmi», ki jo je priobčil Josip Abram. «Kulturni vestnik» je bil na osmih straneh izhajajoča z listom tesno združena priloga, ki je bila nekak predhodnik «Našega čolniča». «Kulturni vestnik» je prinesel na osemdesetih straneh dolgo vrsto člankov, med katerimi so vredni, da jih omenimo: Ivan Rejc «Sociologija in vera izza devetnajstega veka»; Trentar, «Naše planinstvo» in istega «Planinski svet»; Finžgar, «Dušni pastir-proletarec». Ostali sotrudniki v tem delu lista so bili dr. Kralj, dr. Bitežnik, dr. Ličan, David Doktorič in dr. Brajša. Mladika je prinašala tudi glasbene priloge, urejeval jih je David Doktorič. Priobčene so bile skladbe Stanka Premrla, Karla Adamiča, Davida Doktoriča, Vinka Vodopivca in Ivana Laharnarja. Posebna priloga na slabšem papirju se je oddolževala satiri, ugankam, kratkočasnicam, poročilu o došlih knjigah, zdravstvu in ostalem drobižu. Na tej prilogi je tudi izšel skromen «Slovarček tujk», ki ga je bil sestavil France Eržen. Naslovno stran lista je narisal Špacapan, a vinjete in začetnice A. A. Bucik. Izmed ilustracij so najpomembnejše tiste, ki ilustrirajo Mesesnelov članek o slovenskem slikarstvu.

Tak je bil tretji in ob enem zadnji letnik «Mladike», ki je izšel v Gorici. Z novim letom se je «Mladika» preselila v Prevalje, odnosno v Ljubljano; izdajala jo je Mohorjeva družba, urejeval jo je pisatelj Franc S. Finžgar. Pisec te razprave je naslednjega leta še ostal sourednik lista, tudi je bilo vse urejeno, da bi ostal list kljub temu, da se je tiskal v Jugoslaviji, še vedno naš družinski list, a praktično se je izkazalo, da je to nemogoče. Pokopala ga je visoka naročnina, po drugi strani pa je bilo težko

urejevati list tako, da bi ustrezal na dve strani. Danes je «Mladika» sicer prvovrsten družinski list, a za naše ožje življenje brez pomena.

### Naš čolnič.

«Naš čolnič», glasilo «Prosvetne zveze» v Gorici je začel izhajati v letu 1923. v obliki male četvorke na štiri in dvajsetih do sem in dvajsetih straneh vsak mesec. Izdaja ga poseben konzorcij «Našega čolniča». Prva dva letnika je tiskala Narodna tiskarna v Gorici, tretji letnik tiskarna Jug, četrti in peti letnik Katoliška tiskarna v Gorici. Urejuje ga Filip Terčelj. Bil je ustanovljen kot prosvetno glasilo podeželskih društev, ko so ta prenehala in list kot tak ni imel več pomena, se je spremenil v družinski list. Stal je sprva šest lir, pozneje deset lir letno.

Pečat prosvetnega glasila so nosili posebno prvi trije letniki, ki so raznovrstni, zanimivi, poljudno kramljajoče pisani, posredovalci med centralo in med prosvetnimi organizacijami na deželi, zrcalo vrvenja in gibanja v društvih. Članki so kratki, bodisi poučno vzgojni ali pa usmerjeni za praktično vporabo v vseh panogah društvenega življenja. Najznačilnejši so v listu «Pomenki», ki jih piše urednik; vlečejo se kot rdeča nit skozi vse letnike in dajejo listu duhovno smer. Sicer se v listu obravnavajo vsa vprašanja društvenega življenja; tu srečamo članke o telovadbi, predstavah, knjižnicah, petju, društvenem knjigovodstvu; v listu je bil obširen društveni vestnik, razna navodila glede oblasti, par člančičev je bilo posvečenih «našim možem». Po svoji bogatosti in pestrosti je bil drugi letnik bogatejši od prvega in tretji med tremi najboljši. Namnožili so se dopisi iz posameznih društev, vrsto člankov sta napisala dr. Brumat in M. Arko. List je krasilo mnogo slik, priobčeval je tudi pesmice, leposlovne proze ni bilo v njem. Ker je list služil izključno le kot prosvetno glasilo, ni iskal člankov, ki bi bili dali listu kako večjo literarno ali znanstveno vrednost, radi tega ne srečamo v prvih treh letnikih niti znamenitih imen niti

člankov, ki bi si jih bilo vredno zapomniti. Morda bi utegnili koga zanimati «Spomini» mngr. Arka in «Dve mitri», kratka življenjepisa škofov Srebrniča in Fogarja, ki ju je prispel dr. Ličan v prvem letniku.

Četrty letnik se je že nekoliko nagibal v smer družinskega lista. Naj je društveno življenje še tako postro, je treba priznati, da je težko mesec za mesecem polniti list z vedno novimi nauki in navodili, če noče, da se ponavlja. Bilo je pač tudi to vzrok, da je list pričel prinašati več leposlovja. Terčeljevi «Pomenki» se v tem letniku nadaljujejo, list je dobil nove rubrike «Dekliška greda», «Naš dijak», «Petje», «Našo delo», ki obsega poročila, ter «Uganke». Naslovno stran in vinjete je narisal Domen-Butkovič. Versko vzgojne članke sta pisala Filip Terčelj in dr. Janko Kralj. Med poučnimi članki srečamo sledeče zanimivosti: Prof. I. Dolenc, «Narod ob Savi in Drini»; prof. R. Bednařik, «Valentin Stanič»; Josip Pagliaruzzi-Krilan, «Sveti Ciril in Metod»; M. Arko, «Ne pihaj tam, kjer te ne peče»; dr. A. Kacin, «Ivan Cankar»; I. Leban, «Na grobu pri sv. Lovrencu». Med pesniki so Pregelj («Molitev»), Filip Terčelj in Ludovik Zorzut; pesmi so sicer skromne, a ubrane z ostalo vsebino lista. Ksaver Meško je priobčil črtico «Žanjica», ponatisnjena je bila Cankarjeva črtica «Slavnostni govor». Več črtic sta spisala Butkovič pod prevdonimom Grušenjka in Filip Terčelj. Nekaj najlepšega v tem letniku pa so novelice nemškega pisatelja Pavla Kellerja, ki se je to pot prvič z več prispevki predstavil Slovencem. Trdim, da kaj tako lepega, svežega že dolgo nisem bral. Priobčene so sledeče njegov stvari: «O mojem dedu», «Moj konj in jaz», «Izpraševanje vesti», «Gedeon», «Pet mest v gozdu» in «Kako sem se z ljubim Bogom na saneh vozil». Zanimivih je tudi šest kratkih dramatičnih prizorov, ki so spisani po raznih pesmih ali črticah; prizori so pripravni za večere v društvih. Priredila sta jih Venceslav Belé in Filip Terčelj. Vinko Vodopivec je napisal nekaj glasbenih kritik.

Peti letnik je bil urejen v duhu družinskega

lista, leposlovje in poučni članki so prevladovali ostalo vsebino. Le Terčeljevi «Pomenki» in dopisi iz dežele nas še spominjajo na prejšnje letnike. Med pesniki ne srečamo priznanih imen, sodelovali so Smrekar, F. T. in L. Zorzut. Mnogo na boljšem je bil list s prozo. Ivan Pregelj je priobčeval celo leto povestico «Zvodnik», a se mi kljub priznanemu imenu zde važnejši in deloma boljši ostali pripovedni spisi v listu. Tak način moraliziranja bi moral umetnik, ki uživa velik sloves, opustiti. Med drugimi je Bogomir Magajna, ki je priobčil dve noveli, «Študent Vajda. Valči in vila» in «Marjetica». Nartov Velikonja je priobčil črtico «Amerikanci». Povestica «Tine in Tinka», ki jo je podpisal Lojze Golobič, skriva nedvomno pero veščega pisatelja pod plaščem. Kakor v prejšnjem je tudi v tem letniku zastopan nemški pisatelj Pavel Koller s spisom «O glasbenem življenju v Altenrodi». Spis je izhajal skozi celo leto, prevel ga je dr. A. Kacin. Peter Butkovič je priobčil odlomek prevoda iz Reymontovih «Kmetov» pod naslovom «Gospodarjeva smrt»; isti je prevel tudi črtico Selme Lagerlöfove «Sedem poglavitnih grehov». Zgodovinske črtice o kugi, Francozih, Turkih, Luterancih, kmetskih uporih in o drugem je spisal pod skupnim naslovom «Leta Gospodovega» R. Bednařik. Zanimiva je bila tudi rubrika «Naše šege», v kateri je lepo popisan in z besedo oživljen ta ali oni narodni običaj. Ivan Mercina je priobčil članek «Kako se ulivajo zvonovi». O glasbi je poročal Vinko Vodopivec. List je krasilo obilo slik in vinjet.

### Naš glas.

«Naš glas» je začel izhajati leta 1925. v obliki velike osmerke v Trstu, izdajalo ga je društvo slovan-skih srednješolcev v Italiji. Urejevali so ga dijaki, tiskala ga je tiskarna «Edinost» v Trstu. Izhajal je kot mesečnik, toda ne baš preveč redno; vsaka številka je obsegala kakih štirindvajset strani. Letos izhaja že četrto leto; drugo leto kot družinski list. ki je precej razširjen. Srednješolci so mu ob ustano-

vitvi dali na pot sledeče besede: «Brez fraz, lepotičnih besed in stalnih obljub, v bratski harmoniji, brez strahu in trepeta ter s čilim ponosom in voljo do resnega dela stopamo na oder, da mogočno zadoni naša pesem ljubezni, hrepenjenja, požrtvovalnega truda in krepkega dela na zemlji, ki v prebujenem življenju kliče na delo vse svoje sinove in hčere, da prično premišljeno in vztrajno orati njene brazde in v nje dobro seme sejati.» List je za dijaka tipičen, prožet od idealizma, bojevit in začetniški. Njegova najlepša stran je idealizem, volja do dela, hotenje navzgor. Nekateri članki so dobro in zanimivo pisani; med temi «Sebičnost in človeška družba», ki ga je spisal Jože Bajda. Zanimiv in koristen je tudi članek istega sotrudnika «Slovenski dijaški listi v Julijski Krajini». Ta članek nam poda jasno in izčrpno sliko o vseh dijaških listih, ki so se pojavljali in umirali povsod, kjer so bili naši srednješolski zavodi.<sup>1)</sup>

Naj navedem še par člankov, da spoznate letnik po vsebini. Kje naj študiram? (Branimir Dobravski); Ekonomski položaj našega dijaštva v Sloveniji (D. J.); Nekaj smernic o potovanju (Maksim Česinsky); Srednješolski život (Tugomil Ujčič); Ekonomski položaj dijaštva u Hrvatskoj (A.); Škola života (Dragovan Vinkov); Nestručnost italijanskih učiteljskih

<sup>1)</sup> Naj navedem pod črto v glavnih potezah te liste, ki so pričali, koliko idealizma in plemenitega stremjenja je bilo med našimi dijaki.

Leta 1919. so ustanovili tržaški višješolci litografirani listič «Maj», ki ga je izdajal dijaški krog «Prosveta» v Trstu. Urejevala sta ga K. Kocjančič in S. Škerl. «Nad vse dober list bil to, nobeden poznejših ga ni dosegel», pravi poročevalec.

Tržaški nižješolci so ustanovili list «Danica», ki je bil kamenotiskan, urejevala in izdajala ga je D. Z. D. Izhajati je pričel isto leto kot «Maj».

Iste ga leta so ustanovili idrijski dijaki literarno znanstveno glasilo Dijaške zveze «V mladem jutru». Namen lista je bil, buditi člane k napredku in jih izpopolnjevati v pisateljevanju. List je izhajal štiri leta pisan v enem samem izvodu. Leta 1924. je izhajal litografirani v 50 izvodih. Imel je tri glasbene priloge.

Leta 1922. so izdali tolminski učiteljsčniki listič «Naše

škola (Tone Peruško Petrov); Prosveta in srednješolska mladina (J. K.). Ostalo gradivo vsebuje literarne poizkuse v pesmi in v prozi, dijaška pisma, članek k stopetindvajsetletnici Prešernovega rojstva in k šestdesetletnici pisateljice Faturjeve. Če je literarna drobtina na strani 76., ki prinaša Cankarjevo lastno-ročno posvetilo knjige «Za narodov blagor» Ivanu Tavčarju, prvič priobčena, jo je vredno omeniti. Vestnik in Listek na koncu lista sta zanimiva in pestra: dijaška poročila, literarne in gledališke vesti. List je prinesel par slik Meštrovičevih del.

Naslednjega leta je postal «Naš glas» poleg dijaškega glasila tudi glasilo mladinskih organizacij in najmlajšega pokolenja sploh. Izhajal je dokaj redno vsak mesec, urejeval ga je pesnik Karlo Kocijančič. Po svoji vsbini je postal zanimivejši in pestrejši od prejšnjega letnika. Naj navedemo nekaj člankov: Najboljša avtoriteta (Karlo Kocijančič); Duševne krize (Drago Gervais); Nekaj smernic k mladinskemu vprašanju (Marijan Sever); Jedno omladinsko načelo, Dve poglavji: naša orijentacija, vzgoja pri našem ljudstvu (J. B.); Naprednost, nacionalizam, demokratizam; Nekaj misli k smernicam za kulturno in samovzgojno delo med ljudstvom; Naše šolske drobtine; Prva smernica za delo med

delo». Tistega leta sta izšli dve pisani, naslednjega leta pa edina in zadnja litografirana številka.

V šolskem letu 1922-23 je začel izdajati literarni odsek «Dijaškega krožka» v Idriji svoj list «Obzor», čigar namen je bil, prednašati leposlovje in pouk z literarnimi, dramatičnimi, potopisnimi, narodopisnimi, znanstvenimi, zdravstvenimi in drugimi članki. List je izhajal še drugo leto in je nehal v sporazumu z započetim izhajanjem «Našega glasa».

Ko je «Obzor» še izhajal, je izšla v Idriji edina in zelo obširna številka «Zarje», ki je bila litografirana; list je izdal krožek «Zarje» v Idriji, njegov namen je bil zbuditi «Obzor» iz spanja.

Razdor med «obzorovci» je rodil nov literarni krožek in nov list «Tekmec», ki je bil litografiran, tehnično lep, a «vsebinsko reven». Izdajali so ga sedmošolci, izšle so samo tri številke. Goriški dijaki so bili ustanovili list «Plamen»; izšlo je le par številke.

Izmed imenovanih listov sta se najdalje vzdržala «V mladem jutru» in «Obzor».

ljudstvom; Praktične smernice za delo med ljudstvom (Branimir Dobravski); Naše narodno svečeništvo in učiteljstvo (Ante Rojnič); Položaj našega ljudstva in delo razumništva (Jože Bajda). To bi bili programatični in organizacijsko vzgojni članki. Nekaj zanimivih uvodnikov brez naslova je napisal Karlo Kocjančič. Igor je priobčil v listu potopise «Potovanje po Franciji», «Moje potovanje po južni Nemčiji», «V češkoslovaški republiki». Zanimiva so tudi «Nekojna pisma biskupa Dobrile», članek Ivana Grbca «Antonio Smareglia in njegov Abisso»; k temu člaku je napisal Škerl dodatek «Il caso Smareglia». Maksim Česinsky je priobčil literarno drobtino: «Gregorčičeva prošnja za upokojitev». Prošnja je priobčena v nemškem originalu, «Mladika» jo je prinesla svoj čas v prevodu. Opozorila vreden je tudi članek «Prispevek k zgodovini bivše Zveze slovenskih učiteljskih društev». Posebno bogat je Vestnik, ki je kazal največ pestrosti in življenja. Rubrike za organizacijo, dijake, društva, splošnost in oceno so bile tesno natrpane in bujne ter mladostno bojevite. Leposlovja v listu ni bilo mnogo, razen nekaterih prispevkov Iva Mihoviloviča, Peroviča in Karla Kocjančiča. Nekaj novega je bil obisk «Pri kiparju Francetu Goršetu», ki ga je spisal Albert Širok. List se je z zadnjo številko že nekoliko nagibal na leposlovno stran, priobčil je tudi črtico podpisanega «Božajoča roka».

Ta letnik «Našega glasa» je bil ilustrativno pester, dasi ne bogat. Poleg Meštroviča in Goršeta, ki je njegov učenec, smo srečali Černigojevo linoreze, ki so vzbudile mnogo besed; predstavil se nam je tudi A. Sirk.

Tretji letnik «Našega glasa» je stopil kot družinski list pred svoje bralce. Urejevala sta ga pisec te razprave in Karlo Kocjančič; zadnji je po drugi številki odstopil, nadomestoval ga je Viktor Kjuder. List se je šele po nekaterih številkah razmahnil v smer družinske revije in odprl bogatejši poljudno znanstveni in listkarski del. Letnik je precej bogat na leposlovju. Pisatelj Lojz Kraigher je priobčil do-



bro pisano novelo, ki pa je vzbudila precej hrupa: «Mate in Matilda». Izmed ostalih pisateljev naj omenim šest črtic podpisanega in njegovo daljšo «Povest o grofu, ki so ga uši snedle». Damir Feigelj je priobčil začetek svojega romana «Faraon v fraku» pod naslovom «Povest se začenja». Naj omenim sledeče spise: Slavko Slavec «Štefan izpod skal», Ivan Vouk «Na mejniku dveh svetov», Radivoj Rehar «Peter Petrič». Med ostalimi je zastopana Marijana Kokaljeva s petimi svojevrstno pisanimi črticami in Iva Breščakova, ki se je s svojimi štirimi črticami dokaj dostojno predstavila. Med prevodi so v listu samo tri črtice, dve je prevel Slavko Slavec in sicer «Žanjčevo voščilo» Grazie Deledde in «Lucija» od Renata Fucinija. Krepko črtico «Pohod napredka», ki jo je spisal Gasu Pietro, je prevedel Janko Samec. Med pesniki sta zastopana hrvatska pesnika Ivo Mihovilović in Branko Perović, prvi z spomimi, a drugi z desetimi pesmimi, Med slovenskimi pesniki sta najbogateje zastopana Janko Samec in Radivoj Rehar. Med ostalimi so Stano Kosovel, Slavko Slavec in Karel Širok. Prve številke lista so prinesle dva obiska, ki jih je spisal Albert Širok, in sicer: «Pri Francetu Bevku» in «Pri Vasiliju Mirku». Med poučnoznanstvenimi članki je omembe vredna znanstvena razprava profesorja Perica: «Življenski ustroj osebe». Dr. Lavo Čermelj je sodeloval s članki: «Ob stoletnici smrti Aleksandra Volte», «Isaac Newton». «Kako merimo elektriško energijo». Izmed hrvatskih člankov so večje važnosti: Marica V. Ambrašin «Majka u Studinovej umetnosti», Drago Gervais «Istra u literaturi» in Ante Iveša «Boris Georgiev». Med ostalimi članki društvenega, športnega, prirodopisnega itd. značaja naj omenim le še članek «Zgodovinski početki Slovencev v Julijski Krajini». Z deveto številko je list začel prinašati «Kotiček za otroke». Poleg slik z verzi na prvi strani je prinašal pesmice in prozo. Med prozo so bili največ prevodi pravljic. Pesmice za ta del sta prispevala Janko Samec in Radivoj Rehar. Ta kotiček je prinesel tudi nekaj narodnega blaga v prozi in pesmi. Precej bo-

gat listek je prinesel razne notice in poročila, a razen narodnega blaga gospoda Kende nima večje vrednosti. Ovitek je narisal France Gorše. List je prinesel precej slik del domačih umetnikov. Predstavili so se nam: Veno Pilon, Albert Sirk, France Gorše, Franjo Čermak, Josip Bužan in Milko Bambič. Milko Bambič je poleg tega ilustriral «Povest o grofu, ki so ga uši snedle» in «Kotiček za otroke». Bolgarski slikar Boris Georgiev se nam je s petimi slikami zelo prikupil; baš njegove slike so poleg slik domačih umetnikov velik okras tega letnika.

### Njiva.

«Njiva» s podnaslovom «kulturni vestnik», je začela izhajati maja meseca leta 1919. in je izhajala do 10. oktobra istega leta. Vsega skupaj je izšlo sedemnajst števil v obliki četvorke skupno 320 strani. List, ki je bil spočetka zamišljen kot tednik, a se je pozneje spremenil v mesečnik je izdajal «Višji kulturni svet» strokovnih in kulturnih delavskih organizacij v Trstu; tiskala ga je tiskarna Edinost v Trstu. Glavni urednik mu je bil Ferdo Kleinmayr, za leposlovje Jože Pahor. Namen lista je bil nuditi ljudstvu zabavnega, poljudno-znanstvenega čtiva in biti svobodna tribuna leposlovja in poljudnih ved. Revija je hotela ostati čimbolj možno poljudna, vendar pa se je hotela povzpeti prav po svojih sotrudnikih do čim večje umetniške in znanstvene veljave. Naročnina lista je znašala četrletno 7, a pozneje 9 lir. Vsled vnanjih in tudi notranjih, predvsem pa materialnih vzrokov, je list že v prvem letu nehajati.

Med sotrudniki lista najdemo za tisti čas najbolj znana imena. Med pesniki je bil najmarljivejši sotrudnik Pastuškin; dalje: Igo Gruden, France Bevk, Janko Samec, Emil Hojak, Stano Kosovel, Stano Klemenčič, Ciril Drekonja, Joško Kralj, Fran Žgur, Karel Širok, Milan Kuret in drugi. Med pripovedniki so se oglasili: Ivo Šorli «Pogovori», ki so bili niz realističnih črtic iz sodobnega življenja; Pastuškin

«Zorko», «Rdeči nagelj» in druge črtice; France Bevk «Besede», «Tihni ognji», «Gospodična Tončka», «Jetniki»; Marija Kmetova «Golobovi», daljša povest iz kmetskega življenja, ki je bralcem posebno ugajala; Henrik Tuma «Izza fronte», realistične črtice; Narte Velikonja «Obisk»; Josip Ribičič «Spoznanje», «Jug»; Josip Pahor «Viseče stene», «Most»; Stano Kosovel «Po turi». Alojzij Gradnik je prispel več lepih prevodov iz Tagorejevih zbirk «Gītandžali» in «Rastoči mesec». Nastopali so še drugi manj znani pripovedniki, a ne moremo vseh naštevati. Poljudno znanstveni del lista je bil bogat, tudi pri njem so sodelovali mnogi znani pisatelji. O leposlovju in umetnosti so pisali Josip Pahor, Janko Samec, Emil Hojak, Henrik Tuma, Henri Barbusse, Lojze Res. Ivan Meštrovič in drugi. Milan Skrbinišek je priobčil spis «Osvald Alving» in še več drugih člankov o slovenskem tržaškem gledališču. O socialnih vprašanjih je pisal Iván Regent. O gospodarskih vprašanjih so pisali: dr. Josip Agneletto; Josip Bratož, «Rusko zemljiško posestne razmere v predvojni dobi»; Ivan Regent, «Prispevek k zadružnemu gibanju našega kmeta». Več člankov o ženskem vprašanju je napisala Pavla Hočevarjeva. O vzgojeslovju je pisal Kleinmayr, naj omenimo članek «Otrok naj vzljubi prirodo». Dr. Rudolf Perhanc in dr. Henrik Tuma sta pisala o prirodoslovju; dr. Lavo Čermelj je priobčil vrsto daljših in krajših člankov, med njimi «O silah» in «Človek v boju s prirodo», ter mnogo statističnega gradiva v «Pregledu». Dr. Josip Volaušek je pisal članke o zdravstvu, med njimi naj omenimo članek «Napake ljudskega zdravljenja». Miroslav Ambrožič in drugi so pisali o telesni vzgoji, o splošnih kulturnih vprašanjih pa Ferdo Kleinmayr; naj omenim v prvi vrsti članek «Priroda v bogoslužju in bajeslovju prvotnega človeka». Posebno bogat je bil «Pregled», vestno zrcalo tedanjega našega kulturnega snovanja z obilnim statističnim gradivom in z marsikatero belino povzročeno po tedanji cenzuri.

## Novi rod.

«Novi rod», je bil ustanovljen leta 1920., ko je imela «Zveza učiteljskih društev» delegacijsko zborovanje pri Sv. Ivanu pri Trstu. List je izdajala «Zveza učiteljskih društev», izhajal je enkrat na mesec na šestnajstih straneh velike osmerke, stal je 12 lir letno. Prvi letnik je urejeval Janko Samec, z drugim letnikom je prevzel uredništvo Josip Ribičič, peti in šesti letnik pa je uredil Jože Pahor. Tiskala ga je tiskarna Edinost v Trstu. Doživel je vsega skupaj šest letnikov; list je nehal izhajati tedaj, ko je bila «Zveza učiteljskih društev» oblastveno razpuščena.

Šest letnikov tega mladinskega lista priča o velikem trudu in ljubezni do mladine; vsakteri izmed njih predstavlja trajno vrednost. Vendar vseh šest letnikov po svoji vrednosti ni bilo enakih, najboljši je bil prvi letnik, tako vsebinsko kot tehnično. Prvi vzlet je bil največji, tudi zanimanje od strani naročnikov in sotrudnikov je bilo najmočnejše. Pozneje, ko je prvo navdušenje nekoliko uplahnilo, je ostal list skozi vrsto letnikov skoraj na isti višini, ni dosegel prvega letnika, a je stal kljub temu še vedno na prvem mestu med mladinskimi listi. Uredništvo je gledalo na to, da bi bil list glede vsebine in glede opreme na umetniški višini. Vselej ni imelo srečne roke; skrbno se je izogibalo otročje pisanih prispevkov, ni pa imelo na razpolago dovolj otroških pisanih stvari. Radi tega so nekateri prispevki sami na sebi lepi, a za mladino pretežki. List je bil pač tak, kakršni so bili sotrudniki. Najboljši so bili tisti sestavki, ki so bili prevedeni iz tujih jezikov, na prvem mestu in v največjem številu pravljice. Vendar pa srečamo tudi med izvirnimi spisi tu pa tam prave bisere mladinske književnosti.

Prvi letnik je bil pester in bogat po vsebini, med sotrudniki se nahajajo skoro vsi znani pisatelji in pesniki. Med najboljše pesmi lahko štejemo one Čike Jova — Gradnika, Cvetka Golarja, Iga Grudna, Silvina Sardenska in Karla Široka. Poleg teh so sodelo-

vali v pesmi še Ivan Albreht, pisec te razprave, Stano Kosovel, Franjo Roš, Peterlin-Petruška in Fran Žgur. Proza je manj izvirna in domača kot pesem, a lepa. Na prvem mestu je naš znani pravljlični pripovednik Fran Milčinski, ki je priobčil «Zgodbe o kraljeviču Marku». Ksaver Meško je priobčil tri črtice, sodelovali so tudi Anton Batagelj, Marija Kmetova, Zvonimir Kosem, Franc Ločniškar, Pastuških, Ivan Pregelj in nekateri drugi. S pravljicami so zalagali list Ivan Albreht, pisec te razprave, Cvetko Golar, Vladimir Levstik, Fran Pogačnik in Alojz Gradnik. Zajemali so pravljice po večini iz slovanskega sveta, a so šli tudi na Japonsko paberkovat. V tem oziru pomenijo tudi nadaljni letniki pravo pravljlično bogastvo. V tem kakor tudi v naslednjih letnikih je leposlovni del močno nadkriljeval poučnega, v katerem je bil zastopan pisec te razprave s spisom v treh nadaljevanjih «Naše živali»; K. R. je priobčil v dveh nadaljevanjih članek «Iz naše zgodovine»; M. M. je prispel dva članka in sicer: «Postanek cerkve v Spodnji Idriji» in «Idrija pred potopom»; dva članka je spisal tudi Simonov Marko: «Longobardi in Slovenci v naši deželi» in «Naši pradedi pod Francozi». Kotiček «Pouk in zabava» je prinašal male zanimive notice in uganke; «Kotiček malih» je bil zanimiv radi pisem, ki so jih pisali učenci; v teh pismih je bilo marsikatero kleno zrno narodnega blaga. Tehnično je bil ta letnik dovršen, enoten; opremil ga je in ilustriral skozi celo leto slikar A. A. Bucik.

Drugemu letniku se pozna druga roka, enota slikarske opreme je v prilog raznovrstnosti zrušena. Vinjete je risal A. Černigoj, ki je takrat razodeval začetnika. Nekatero risbo je izgotovil še Bucik, sodelovali so še drugi risarji, list je priobčil tudi Tratnikove «Begunce». Listu so ostali zvesti po večini vsi sotrudniki prejšnjega leta. Cvetko Golar je priobčil tri pesmice iz Cankarjevih dijaških let; z dvema pesmicama se je oglasil tudi Oton Župančič («Lisica», «Veverica»). Izmed ostalih so sodelovali v pesmi: Stano Kosovel, Srečko Kosovel, Ivan Albreht, Cvetko Golar, Igo Gruden, Karel Širok in Pastuškin. Milčin-

ski je nadaljeval «Zgodbe o kraljeviču Marku», ki jih je še nadalje ilustriral Bucik. Pravlјice so presajali na domača tla sledečji: Ivan Albreht, pisec te razprave, Vera Albrechtova, Bucik, Cvetko Golar, Vladimir Levstik, Fr. Lipah, Alojz Gradnik in Ivan Vouk. Pisatelj Finžgar je dal listu na razpolago igrico «Vedež», Ksaver Meško je napisal črtico «V pričakovanju», Ivan Pregelj je učil otroke «Molitev», ki je biser; Josip Ribičič je nastopil z nekaterimi črticami, med katerimi so prve dobre, ostale nekoliko težje. Vsak po dve črtici sta prispela Karel Širok in Ivan Zorec; Ivan Šorli je spisal črtico «Prvi april». — V tem letniku je tudi glasbena priloga k Finžgarjevi igri «Vedež». «Pouk in zabava» in «Kotiček malih» kot v prejšnjem letu.

V tretjem letniku se je list v ilustrativnem delu ravnal po A. Černigoju, ki je takrat še študiral; vsi vplivi njegove šole se poznajo listu. Najboljši ilustrativni del so lesorezi B. Jakaca in M. Maleša, dasi lesorez ni pripraven, da mladini razlaga besedilo lista. Izmed pomembnejših sotrudnikov v pesmi je v izdatnejši meri sodeloval Karel Širok; Cvetko Golar in Igo Gruden sta se oglasila vsak z eno pesmijo, istotako Pastuškin, Ločniškar in Albert Širok. Vsak s tremi pesmimi sta se predstavila tudi Stano Kosovel in Ksaver Meško; poslednji v pesmi ni tako močan kot v prozi. Sodelovali sta tudi Vera Albrechtova in Poldi Leskovčeva. Med prozo se nahajata lepa Levstikova povest «Deček brez imena» in Pregljev biserichek «Iz spominov»; sicer je proza to leto revnejša kot prejšnja leta. Ksaver Meško je prispel tri črtice, baš toliko Marija Kmetova; Ivan Albreht je prispeval pravljic, Ivan Vouk dva prevoda iz ruščine, Ivan Zorec dve črtici, J. Pahor, Fr. Ločniškar in Fran Tratnik po eno črtico. Milčinski je priobčil zabavno «Igrico o veseli nalogi». V prozi je največ sodeloval Josip Ribičič, ki je priobčeval črtice iz cikla «Zavratne pošasti»; te so sicer nekaj najboljšega, kar je on napisal, a za otroke pretežke. Med poučnimi spisi so zanimivi kratki sestavki o Matiji Čopu, A. M. Slomšku, Stanku Vrazu z lesorezi M. Maleša.

List je prinesel barvano božično in velikonočno prilogo.

S III. letnikom je začel list izhajati po desetkrat na leto.

Četrty letnik je ohranil Černigojeve vinjete in Maleševe lesoreze, kot ilustratorje je pritegnil Franceta Kralja, Sašo Šantla in Maksima Gasparija. Med pesniki so sodelovali: Stano Kosovel in Franc Ločniškar vsak s štirimi, Karel Širok s tremi in Ksaver Meško z dvema pesmima. Po eno pesem so prispeli: Ivan Albreht, Cvetko Golar, Vlado Klemenčič, Pastuškin, Utva in Oton Župančič («Stari medo»). V prozi se je znova oglasil Fran Milčinski z bosansko pripovedko «Junaštvo». Med tremi majhnimi Pregljevimi doneski je najboljši «Čudak», a za otroke težje umljiv. Matej Mikuž je priobčil Cankarjevo črtico «Materi», ki jo je bil pisatelj napisal v svojem sedemnajstem letu; Mikuž jo je bil pripisal iz njegovega dnevnika kot dijak. Alojzij Gradnik je podal dva prevoda Tolstega, Ivan Vouk pa en prevod Turgenjeva («Prepelica») in en prevod Dostojevskega («Povest sirote Nele»). Po dve pravljici sta prispela Ivan Albreht in Vladimir Levstik, eno pravljico in eno črtico («Trinajst obsojenih») pa Karel Širok. Dalje sta priobčila po dve črtici še Vera Albrechtova in Stano Kosovel. Joža Lovrenčič je podal lepo pisane «Spomine», ostale prispevke pa Marija Kmetova, Zvonimir Kosem, Franc Lipah, Ivan Matičič, Ksaver Meško («Medica»), Pastuškin («Mali slikar») in Ivan Zorec. Med poučnimi spisi se nahajajo sestavki: Primož Trubar, Marko Pohlin, Valentin Vodnik in baron Žiga Cojz z Malešovimi lesorezi. Novost za list je bila umetniška priloga: «Maksim Gaspari, Gosji pastir».

Peti letnik, ki je imel novega urednika, se je znova skušal približati otroku. Opremo mu je narisala Helena Vurnikova, kot ilustrator se je pojavil nadarjeni samouk Milko Bambič; za list je risal tudi Ivan Eržen. Rubriki na koncu lista sta spremenili svoji imeni v «Zrna» in «Kotičkarjem» Glavna sprememba se je izvršila na znotraj. Glede pesmi je po-

stal list bogatejši. Zopet se je oglasil Janko Samec z osmimi pesmicami; pridno je sodeloval tudi Fran Žgur. Karel Širok je priobčil tri pesmice lepih nabožnih motivov; s tremi pesmicami je sodeloval tudi Ivan Albreht. Po eno pesmico so prispeli: Srečko Kosovel, pisec te razprave, Stano Kosovel, Poldi Leskovčeva, Fran Ločniškar, Ksaver Meško, Pastuškin, Maksa Samsova, Tone Seliškar in Gustav Strniša. Novost tega letnika so uredniki uvodi, skrbno izpiljeni in prežeti s socialnim duhom, ki imajo namen, da učijo in dvigajo, če niso bili za večino mladih čitateljev pretežki. Nov sotrudnik je bil Ferdo Plemič s tremi pisanimi pravljicami, med temi je precej obsežna «Trije krojači — en mož». Josip Ribičič je priobčil dve črtici: «Jutro» in «Pogon», Ivan Vouk je prispel «Razočaranje» in «Na veliki senožeti», ki sta bili lep donesek listu. Janko Furlan je nov sotrudnik, spisal je dve živahni črtici «Sosedov Cejček» in «Kazen». Od obeh črtic Ksaverja Meška je posebno lepa «Povodenj». Ostali sotrudniki so prispeli po eno črtico in sicer: Ivan Albreht, pisec te razprave, Vera Albrechtova, Karel Širok, Fran Tratnik, Ivan Zorc in drugi. Poleg tega je dal Stano Kosovel štiri leposlovne prispevke, Fran Lipah in Zvonimir Kosem pa po dva. V tem letniku je bilo izvirne proze nenavadno veliko, prevodi pravljic so se bili na škodo otroškega zanimanja nekoliko umaknili. Ribičičeva igrice «Mefistov izum» je po ideji za otroke težka, a sicer zanimiva. Poučni spisi so se umaknili leposlovju skoraj na nič. Omenim le tri: «Božanska komedija», «Hrana bogov», «Odkod je kavčuk?»

Šesti letnik je bil po opremi najslabši, opustili so mu platnice, od šestnajstih strani se je razširil na štiri in dvajset strani. Opreme in slike mu je narisal po veliki večini Milko Bambič, portret Srečka Kosovela je delo A. Černigoja, priobčil pa je ta letnik tudi Sirkove slike: «Ribiči šivajo mreže», «Iz tržaške okolice» in «Ribji lov». List po vsebini ni bil slab, a ni na tisti višini kot nekateri prejšnji letniki. Med pesniki sta gleda števila pri-



spevkov na prvem mestu Fran Žgur in Janko Samec; poslednji je priobčil v tem letniku neka; svojih najboljših mladinskih pesmic. Po več pesmic so prispeli tudi Srečko Kosovel, Ksaver Meško in Pastuškin. S tremi pesmicami je nastopil to pot prvič Ciril Drekonja, sodelovala je tudi Maksa Samsova. Daljšo Cankarjevo pesem «Materino oko» je priobčil Matej Mikuž, ki jo je prepisal iz Cankarjevega zapisnika. Med pripovednimi spisi se nahajajo sledeči prevodi: Robert Browning, «Pia»; F. V. Foerster, «Moč dobrote»; Giovanni Pascoli, «Dve deklici», «Kruh»; John Ruskin, «Kralj zlatega studenca», «Veter jugozapadnik zapusti dolino», «Iskanje in konec Schwarza», «Gluck prispe k zlatemu studencu»; Henrick Sienkiewicz, «Med volkovi in merjasci»; L. N. Tolstoj, «Veliki vezir Abdul»; Oskar Wilde, «Sebični velikan». Med domačimi pravljíčarji in pripovedniki so nastopili: Ivan Albrecht z dvema, Ferdo Plemič s tremi, Ivan Vouk z dvema in Ivan Zorec tudi z dvema prispevkoma. M. in K. sta prispela šest bosanskih pripovedk; M. M. B. je spisal «Zaklad pri svetem Danijelu»; oglasili so se še: Zvonimir Kossem, Janko Furlan, Antonija G., Fran Lipah; Pastuškin. «Pečar Šimen»; Janko Samec, «November»; Karel Širok, «Velik je» in Fran Trafnik. Trije kratki dramatični prizori L. N. Tolstega «Pijančevanje», «Dobrota» in «Lastnina» so okras tega letnika. Med poučnimi spisi je prispel venec člankov Franc Eržen pod naslovom «Veliki prijatelji življenja» (Svež zrak, Solnčna svetloba, Voda, Gimnastika). Isti je preskrbel dva prevoda: A. Gut, «Slikarstvo Italije v petnajstem in šestnajstem stoletju»; Mantegazza, «O snagi». Nadaljni poučni članki so: A. Černigoj, «Otroške risbe»; Livingstone, «V puščavi»; Thea G., «Otrok in igrače». Poleg tega je prinesel list še vrsto drugih poučnih člankov, ki jih ne bomo navajali, «Zrna» in «Kotiček» sta bila obširnejša kot druga leta.

«Novi rod» je prenehal izhajati v poletju leta 1926., ko je bila njegova izdajateljica «Zveza učiteljskih društev» oblastveno razpuščena.

## Slovenka.

«Slovenka» je začela izhajati z mesecem januarjem leta 1925. v obliki velike četverke v Gorici, izdajal jo je konzorcij «Slovenke», urejevala jo je gospa Gizela Ferjančičeva, tiskala Narodna tiskarna v Gorici. Izhajala je enkrat na mesec na šestnajstih straneh z ovitkom in je stala deset lir letno. Doživela je en sam letnik. Ustanovljena je bila radi nezadovoljstva z «Jadranko», hotela je podajati izbranega in koristnega čtiva našemu ženstvu. Ker je istočasno izšel tudi «Ženski svet» in so bili trije ženski listi v Julijski Krajini nezmisel, so se po enem letu sporazumno odločili, da dva lista, namreč «Jadranka» in «Slovenka», nehata izhajati, kar se je tudi zgodilo.

Prvi in edini letnik «Slovenke» je bil zanimiv in bogat. Naj omenim le par spisov, ki bodo ohranili letniku trajno vrednost. Prvi spis je Pregljeva povest «Dom gospe matere Serafine». Ta povest je bila začela izhajati že v ljubljanski «Slovenki», a je bila na višji ukaz ukinjena. Radi svoje enotne črte je eno izmed boljših Pregljevih del, dasi je morda pisatelj ne upošteva in ne ceni. Poleg te povesti, ki je izhajala skoraj celo leto, je bil v vseh številkah natisnjen spis «Deklice davnine», ki jih je opisal literarno lepo, a obenem poučno francoski pisatelj J. Jacquin, ki si je bil baš s tem delom zaslužil slavo. Prevod je oskrbel pesnik Miran Jarc. Razun tega je prinašal list v slednji številki uvodnik. Od teh je nekaj zelo zanimivih: «Dekle išče moža», «Žensko glasovanje», «Gospa in služkinja», «Deklica in cvetica» od Foersterja in «Žena usmiljenka». Posebna rubrika «Znamenite Slovenke» je prinašala življenjepisno znamenitejših slovnskih žen: Pavline Pajkove Zofke Kvedrove, Josipine Turnograjske, Matere Elizabete in Ljudmile Poljančeve. Slednja številka je seznanila čitateljice z ženami tujih narodov: «Žena pri severnjakih», «Žena pri Amerikancih», «Japonka», «Grkinja», «Turkinja», «Turkinja naših dni», «Egipčanka», «Skandinavka», «Britanka» in «Španka». Poleg tega je prinesel list še obilico drugega gradiva,

pravljic, pesmic inotic o modi, hrani, nasvetov in drugih zanimivosti. Okusne vinjete in začetnice je narisal Tono Kralj; list je prinesel več ilustracij o modi in iz vsakdanjega življenja.

### Staničev vestnik.

«Staničev vestnik», reklamno glasilo Katoliške knjigarne v Gorici, je začel izhajati v obliki osmerke na štirih straneh z mesecem decembrom leta 1926. Vsak mesec izide po ena številka, izdaja ga Katoliška knjigarna v Gorici, tiska ga Katoliška tiskarna, listič ni nikjer na prodaj, odjemalci Katoliške knjigarne ga dobivajo zastonj; urejuje ga Virgilij Šček. Prvo leto je izšla ena in edina številka, lani je izšlo dvanajst števil. Namen lista je obrazložen s sledečimi besedami: «Katoliška knjigarna in njena posestrima Katoliška tiskarna v Gorici sta sklenili izdajati skromen reklamni listič, ki bo vsak mesec povedal, kaj je tiskarna novega natisnila; kaj ima knjigarna na prodaj... Zakaj smo ta listič krstili z imenom Staničev vestnik? Ker hočemo počastiti Valentina Staniča, ki je bil prvi slovenski tiskar in knjigarnar na Goriškem.» Listič prinaša dosledno številko za številko sezname tistih knjig, ki so na novo izšle ali ki jih je dobil listič v oceno. Poleg tega je prinesel Vestnik tudi nekaj člančičev, izmed katerih jih je večina posvečenih Valentinu Staniču. Naj jih navedem: «Prvi goriški kulturni delavci» (Janez Svetokriški, Gregor Sommaripa, Štefan Kemperle, Pavel Hlapše, grof Janez Edling, Matija Vrtovec, Valentin Stanič); «Valentin Stanič prvi slovenski tiskar in knjigarnar na Goriškem»; «Valentin Stanič kot dijak»; «Valentin Stanič kot hribolazec»; «Valentin Stanič na Banjšicah»; «Zibelka ljudske prosvete»; «Oče gluhonemih»; «Odlomek iz tretjega speva Dantejevega Pekla» (ponatis iz Domovine leta 1867.); «Rezija»; «O. Ivan Svetokriški»; «Valentin Stanič — njegova dela in spisi o njem» (priobčil dr. Joža Lovrenčič); «Razvoj cecilijanstva na Goriškem» (spisal Janez Laharnar); «Zgodovinsko ozadje Pregljevih

„Tolmincev“, Poleg tega se nahaja v lističu še več drobiža in nekaj ocen.

### Ženski svet.

«Ženski svet» je začelo izdajati «Žensko dobrodelno združenje» v Trstu leta 1923., in sicer kot glasilo ženskih društev v Julijski Krajini. Od leta 1927. ga izdaja konzorcij «Ženski svet». List izhaja v obliki velike osmerke na 32 straneh prve dni v mesecu in ima vsakokrat tudi prilogo za ročna dela, štirikrat na leto pa poleg tega modno prilogo in krojno polo. Urejuje ga Pavla Hočevarjeva, tiska ga tiskarna «Edinost» v Trstu. Stane letno L 14.—, s krojno polo L 20.—, za inozemstvo L 30.—. Prvi letnik se je tiskal v 2500, peti letnik pa v 15.000 izvodih. List se je razširil tudi v inozemstvo in gre v najoddaljenejše kraje sveta, koderkoli živi Slovenka kot izseljenka. Namen lista je širiti med ženstvom prosveto, usposabljanje ženo za razumevanje vseh njenih nalog v domu in v javnem življenju ter ji s praktičnimi navodili pomagati v vsakdanjih življenjskih potrebah. Vsebina lista obsega leposlovje, znanstvene in poučne članke, praktična navodila, feministične in kulturne zanimivosti, ročna dela in razgovore s čitateljicami. Uvodni sestavki so posvečeni znamenitim domačim in tujerodnim ženam.

Prvi letnik «Ženskega sveta» je nekam plah, a kaže veliko hotenje in se je sam na sebi, če pomislimo, da sta istočasno v Primorju izhajala še dva druga ženska lista, prav častno predstavil. Že s prvo številko je začel izhajati ciklus «Obrazi in duše», življenjepisi naših in tujih žena s podobami, ki se vlečejo že v šest letnik. Pri prvih je mnogo sodeloval pokojni Srečko Kosovel. Njegovi so članki: «Materin obraz iz Cankarjevega Mojega življenja», «Lepa Vida» in «Lepa Vida v duši Cankarjevi». Dr. Ivan Prijatelj je predstavil čitateljem dve pisateljici, Čehinjo «Boženo Nemcovo» in Poljakinjo «Elizo Orzeszkowo». Pesmice so ponižne; v tem letniku sta nastopili Vera Albrechtova in Poldo Leskovčeva, ki sta

ostali zvesti sotrudnici skozi vse naslednje letnike. Oglasili so se tudi znana pesnica Utva-Prunkova, Engelbert Gangl, Srečko Kosovel, Ivan Robida in Iva Rodova, ki so prispeli vsak po eno pesmico. S pripovedno pesmijo se je oglasil Ivan Lah; poslal je pesnitev «Gabrijan in Šembilija», «povest o močnem vitezu Gabrijanu in lepi devici Šembiliji, kakor jo je napisal otec Remigij iz reda malih bratov na svetem otoku Lakrijanu, kjer se je godila ta povest». Druga daljša povestica je «Olesija», spisal jo je Kuprin, prevod je oskrbela Pavla Hočevanjeva. Prispevke v prozi so priobčili še sledeči znani pisatelji, ki so se oglasili z eno, največ dvema stvarima: Marija Kmetova, Zvonimir Kosem, Fran Milčinski («Revmatizem») in Josip Ribičič. Med članki so zanimivi sledeči prispevki: Vera Albrechtova «Medsebojno žensko delo za zaščito manjšin»; Minka Govekarjeva «Kako privežem moža trajno na dom»; Ivanka Klemenčičeva «Tragika ženske usode»; Marija Kmetova «Ženski svet»; Anica Lebarjeva «Slaboten otrok-materina posebna skrb»; Poldi Leskovčeva «Zakaj je toliko družin nezadovoljni»; Alojzija Štebijeveva «O internacionalnem kongresu za žensko volilno pravico»; dr. Volavšek «Kako obvarujemo našo deco jetike». V listu je več prigodnih sestavkov, sledi «Izvestje» z bogatimi rubrikami: društvena pročila, po ženskem svetu, materinstvo, higijena, gospodinjstvo, kuhinja, ročno delo, iz naše skrinje, književnost in umetnost razgovori. List krasi več slik.

Drugi letnik je bogatejši od prvega. Sotrudniki so se oglasili v večji meri, med njimi so skoraj sama znana, odlična imena. Dr. Joža Glonar je v obširnem članku opisal mladostna leta Pavline Pajkove, dr. Ivan Prijatelj pa nam je predstavil češko pisateljico Karolino Svetlo. O Zofki Kvedrovi je pisal Ivan Lah, o Ivanki Kobilici Ivanka Klemenčičeva in o Minki Govekarjevi Pavla Hočevanjeva. Med pesniki so zastopani Engelbert Gangl, Alojz Gradnik, Vida Jerajeva, Srečko Kosovel, Franc Ločniškar, Gustav Strniša, Albert Širok in Utva, poleg starih znank: Vere Albrechtove, Kokaljeve, Leskovčeve in Ive Rodove.

Dr. Ivan Lah je nadaljeval svojo pesnitev «Gabrijan in Šembilija». Ivan Zorec pa je priobčil povest «Valerija hči cesarja Dioklecijana». Izmed ostalih pisateljev in pisateljic so prispevali črtice: Lea Faturjeva «Pričakovanje in resnica»; Miran Jarc «Razhod na gori»; Marija Kmetova «Božično pismo»; Franc Milčinski je priobčil tri lepe vedre črtice o «mladi dami v prvem, drugem in tretjem mesecu». Poleg Josipa Ribičiča in Utve so prispevale v prozi še Marijana Kokaljeva in Pavla Rovanova, ki sta ostali zvesti sotrudnici lista še v novejše letnike. Glede poučnih člankov je ta letnik nekoliko ubožnejši. Naj jih navedem le nekaj: Iva Breščakova «Zgodovinski popis kuhinje»; Ljudmila Čermakova «Gospodinjstvo in gospodinjske šole»; France Debevec «O mladi ljubezni»; «O modi»; Gizela F. «Optimizem», «Praktični optimizem»; Anica Lebarjeva «Mati in otrok»; Mazzini-Gradnik «Dolžnost do družine»; Milčinski «Dobrota je sirota»; Alojzija Štebijeveva «Ženstvo v boju proti alkoholizmu»; dr. Tominšek «Ob grobu Borisa Mirana-Josipa Stritarja». Nova rubrika «Jugoslovenske umetnice» je prinesla tri članke in sicer o Mili Šarič-Vardijanovi, o Vilmi de Thierry-Kaučnikovi in o plesalki Rut Vavpotičevi. Med prigodnimi sestavki je priobčil Ivan Zorec esej «Našemu Ksaverju Mešku». Izvestja so bila bogata kot prejšnje leto; list je prinesel tudi priloge za ročno delo, modne priloge in krojne pole.

Tretji letnik: Na uvodnem mestu se nadaljujejo «Obrazi in duše». Enajst žena je med njimi, med drugimi «Josipina Turnograjska», spisal Ivan Lah, «Elizabeta Browning», spisal Alojzij Res, «George Sand», spisala Marica Bartolova, «Utva-Ljudmila Prunkova», spisal Srečko Kosovel, «Ada Negri», spisala Gizela F., «Jelica Belovič», spisala Pavla Hočevrjeva in «S. M. Lidvina Purgajeva», spisal Ivan Lah. Izmed znanih pesnikov so sođelovali: Alojzij Gradnik, Srečko Kosovel, Ksaver Meško, Gustav Strniša, Utva in Fran Žgur. List je tudi prinesel več pesmi Vere Albrechtove, Marijane Kokaljeve, Poldi Leskovčeve in mlade začetnice Makse Samsove. Ma-

rijana Kokaljeva sodeluje tudi v pripovedni prozi, priobčila je dve živahno pisani črtici. Glavno povest «Ubožica» je prispel pisec te razprave; izhajala je skoraj celo leto. Izmed znanih pisateljev so sodelovali še: Franc Milčinski («Njena usteca in njen svet»); Ivan Zorec («Romilda») povest iz zgodovine bojev med Obri in Longobardi; Josip Ribičič («Modrost» in «Putke»). Prevodi so bili v listu sledeči: Ada Negri «Dekla»; Henrik Sienkiewicz «Bodi blagoslovljena»; Borislav Herbanov «O materinih gubah». Tone Gaspari je priobčil «Cvetoča pisma», ki so lirični izlivi z začetniško sentimentalno potezo. Črtice Janeza Rožencveta so živo pisane in zanimive ter ne razodevajo baš začetnika. Med članki se nekateri posebno odlikujejo po svoji klenosti in aktualnosti: Tončka Č. «Klic delavske žene»; Fran Debevec «Ženska, ljubezen, zakon»; Gizela F. «Otrok», «O dolžnosti staršev»; N. Germekova «Naši običaji in noše v Spodnji tržaški okolici»; Minka Govekarjeva «Kam z našimi dekleti»; Ivanka Klemenčičeva «Veronika Deseniška»; Zlata Kovačevič-Lopašič «Naša narodna umetnost»; Karol Ozvald «Šola za ženske poklice»; Alojzija Štebijeveva «Na kongresu internacionalnega ženskega saveza v Washingtonu» in «Kaj smo spoznali v Ameriki»; Ivan Vouk «Dostojevski in njegove žene», «Zakon v sovjetski Rusiji»; Ivan Bolči «Žena in politika». Vseh člankov mi ni mogoče navesti. Že ti pričajo, da je bil list vsestranski. Prinesel je tudi štiri članke o slovanskih umetnicah in sicer o Mariji Veri, Karolini Bulovčevi, Cirili Škerljevi in Tatjani Pavlovi. Izvestja so tudi to leto bogata zakladnicaotic iz vseh panog kulture in gospodinjstva. Posebno vrednost imajo drobtine, ki se nanašajo na narodne šege in običaje. List je prinesel tudi nekaj ilustracij, po večini portretov.

Tudi četrti letnik lista je bil bodisi glede literarnega ali poučno praktičnega dela zelo bogat in zanimiv. «Obrazi in duše» so nam predstavili sledeče znamenitejše žene; Leo Faturjevo, Selmo Lagerlöfovo, Gabrijelo Preisscovo, Ernestino Jelovškovo, Izidoro Sekuličevo, Ljudmilo Poljančevo, Ellen

Key, Marijo Wesnerjevo; članek o poslednji je spisal Ivan Lah; žal, da tudi pri drugih niso sodelovali sotrudniki kot dr. Prijatelj in dr. Glonar, ki sta nam podala v prejšnjih letnikih par izvrstnih obrisov žena. Med pesniki sta na prvem mestu Pavel Golia in Alojz Gradnik; Karlo Kocjančič je začel priobčevati odlomke iz zbirke «Večna plamenica», Srečko Kosovel pa je baš v tem letniku objavil deset globoko občutenih pesmi. Naj omenim še Ksaverja Meška, Radivoja Reharja in Gustava Štrnišo poleg starih znank Vere Albrechtove, Marijane Koka-ljevo in Makse Samsove. Kakor na pesmih je ta letnik bogat tudi na prozi. Skozi vse leto je prinašal «Povest matič Dorc», ki jo je spisal pisec te razprave. Oglasila se je tudi Manica Komanova s črtico «Pred pustom je bilo»; dalje so prispeli: Fran Ločniškar, «Dete izprašuje»; Ksaver Meško, «Le pogumno» in «Pri materi». Nekaj posebnega je zadnja številka letnika, ki je posvečena «Materi». Topel uvodnik je napisala Pavla Hočevanjeva, sledijo odlomki o materi iz Cankarjevih spisov, par besed je napisal svoji materi tudi pisatelj Finžgar, Alojz Gradnik ji je posvetil pesem, o Krekovi materi je napisala mal člančič njegova sestra Cilka Krekova. Meško je priobčil iz svoje knjige «Naše življenje» odlomek «Pri materi». Jela Spiridonović-Savičeva je prispela članek «Majka Jugovića», v par besedah je opisana tudi mati slikarja Frana Tratnika. Slede še članki: Pavla Hočevanjeva «Zofka Kvedrova in njena mati»; France Bevk «Dve materi»; Lea Faturjeva «Mati — prva učiteljica v pripovedovanju»; Franc Gorše «Ivan Meštrović: Moja majka»; M. Trdanova «Mazzinijeva mati»; K. K. «Walt Whitman svoji materi»; K. K. «Matere»; France Bevk «Strindbergova mati»; ciklus člankov zaključuje «Mati svetega Frančiška». Ta številka prinaša tudi slike mater Meštrovića, Župančiča, Finžgarja, Gradnika, Strossmeyerja, Tratnika, Jakopiča, Faturjeve in Mazzinija. Številka je bogata, srečno urejena in tvori veliko vrednost tega letnika. Med ostalimi poučnimi članki je vredno omeniti: Tine Debeljak «† Srečko Kosovel», France Debevec «Tu-



berkuloza dece». Gizela F. «Kazen kot vzgojno sredstvo», «Estetično čuvstvovanje»; Karlo Kocjančič «Prešernova življenska tragedija»; Manica Komanova «Prešernova sodba o ženski»; Ivan Vouk «Iz spominov Tolstega hčere Tatjane» in «Iz spominov Zofije Andrejevne»; Papini-Trdinova «Otto Weininger». Predstavljenih je šest slovenskih umetnic in sicer: Polonica Juvanova, Marija Schweigerjeva, Avgusta Danilova, Mira Devova, Pavla Lovšetova in Ida Pregarc-Kaučičeva. Izvestje in priloge so ostale neizpremenjene.

Peti letnik lista je posvetil v rubriki «Obrazi in duše» več številk zaporedoma pismom pravkar umrle pisateljice Zofke Kvedrove izpod peresa Minke Govekarjeve. Na pesmih je ta letnik bogat; zastopani so skoraj vsi slovenski pesniki; Miran Jarc, Vida Jerajeva, Karlo Kocjančič, † Srečko Kosovel, Ksaver Meško, Radivoj Rehar, Jela Spiridonović-Savičeva in Gustav Strniša so prispeli po več pesmic; oglasili pa so se tudi Tone Batagelj, Pavel Golia, Franjo Neubauer in France Vodnik. Med prozo srečamo tri prispevke pok. Srečka Kosovela in sicer: «Kruh», «Luč na snegu», «Povratek». Glavno povest je spisala znana pripovednica Lea Faturjeva pod naslovom «Junakinja zvestobe»; povest se godi za časa turških vpadov ob koncu srednjega veka. Večji literarni dogodek za list je «Esfira», novela pisatelja Angela Cerkvénika; ta novela je brez dvoma najmočnejša stvar tega letnika; Gradnik je prevel črtico Ade Negri «Drugo življenje»; naj omenim še spis Cirila Jegliča «Kje so moje rožice», in tri kratke prevode iz Strindbergovih spisov. Med članki so zanimivejši: Andreja Vera «Današnja žena»; Marica Bartolova «Ženska in alkohol», «Intelektualka-proletarka»; Minka Govekarjeva «Kongres narodne ženske zveze na Bledu», Pavla Hočevanjeva «Večno izpraševanje»; Ellen Keyeva «Žena bodočnosti»; Karlo Kocjančič «Žena z možem-pijancem»; Marica Koželjeva «Žena in mati v zgodovini»; Fr. L. «Kmetška žena»; G. Majeva «Žena in zakon», «Puberteta», «Ločena žena»; Franja Miheličeva «Žena v jugoslovnski narodni

pesmi»; Joza Potocka «Božena Nemcova in zakon»; dr. I. R. «Pravni odnos med možem in ženo»; A. Sič «Avbe»; prof. Winter «Dete in glasba». Med slovenskimi umetnicami je opisal Ciril Debevec Zofijo Borštnik-Zvonarjevo in Franc Govekar Reziko Thalerjevo. Tudi ta letnik je posnemal prejšnjega v tem, da je zadnjo številko posvetil posebnemu problemu, to pot «Ženi». Sicer ta številka po svoji raznovrstnosti in prisrčnosti ne dosega lanske, a je kljub temu bogata in lepa. Večina člankov te številke smo navedli že zgoraj; Jela Spiridonović-Savičeva je priobčila «Pesma žene», K. K. je prevzel iz Whitmanovih «Adamovih otrok» pesem «To je podoba žene»; poleg tega ilustrirajo podobo žene še prispevki: Janez Rožencvet «Zlata lestev»; P. «V soboto večer»; Strindberg «Skrinjica draguljev ali njegova boljša polovica» in pisca te razprave «Pismo». Na splošno ta letnik ne zaostaja za svojimi predniki, le v prozi je bil nekoliko šibkejši.

IVAN VOUK:

## SLOVENSKO GLEDALIŠČE NA TRŽAŠKEM

Od prvih skromnih početkov slovenske gledališke umetnosti na Tržaškem pa do velikih uspehov «Dramatičnega društva v Trstu», ki je doseglo svoj višek zadnja predvojna leta in prenehalo delovanje šele s požigom «Narodnega doma» v Trstu, nas loči komaj dobrih petdeset let.

Kratka doba, toda kolike izpremembe na našem kulturnem polju sploh! Vojna je v glavnem zares ustavila naš kulturni napredek ter znatno ovirala vse naše kulturno delo toda komaj so utihnili topovi na bojnih poljanah, je začelo tudi naše kulturno življenje povsod vzbrstevati. Naglo smo celili rane, ki nam jih je prizadejala vojna in zopet smo stremeli k napredku.

V ta napredek in prerojevanje je neugodno posegel vmes notranji boj, ki se je bil v Italiji. Tedaj smo utrpeli izgubo našega «Narodnega doma» in drugih kulturnih ustanov, kar nam je za nekaj časa docela ustavilo vsako kulturno delovanje in napredek.

Polagoma smo preboleli tudi to izgubo, začele so se celiti rane, ki nam so bile tako prizadete. Tudi slovensko gledališče se je polagoma prebujalo k novemu življenju. Še smo imeli kako dvorano, društva so obstajala, dana je bila vsaj majhna možnost dela, ker nezakonita nasilja so polagoma prenehala.

Nekateri prijatelji odrske umetnosti so začeli prirejati predstave, tako v Škednju, v dvorani konsum-

nega društva pri Sv. Jakobu, v nekaterih okoliških vaseh itd. Krepak korak naprej pa je napravila šentjakobska «Čitalnica» z oživitvenjem dramatičnega odseka, ki nam je dal lepo število vzornih predstav. Začetek stalnega gledališča je bil dan.

Žalibog pa je sledila razpustitev vseh naših kulturnih društev. Prenehala je radi tega z delovanjem tudi slovenska gledališka umetnost, v kolikor je bila mogla vzkliti.

Danes, ko imamo vso razvojno dobo naše gledališke umetnosti na Tržaškem za seboj, si moremo ustvariti nekako zgodovinsko sliko te panoge našega kulturnega življenja zadnjih šestdeset let. V naslednjih odstavkih bom skušal po svojih skromnih močeh sestaviti nekakšen pregled slovenske gledališke umetnosti na Tržaškem od prvih početkov, to je od šestdesetih let pa do l. 1926., ko so naša društva, in torej tudi dramatični odseki, krožki itd., morala prenehati z delovanjem.

Zaradi boljšega pregleda sem smatral potrebno razdeliti razvojno dobo naše odrske umetnosti na Tržaškem v štiri dobe in sicer takole:

I. doba sega od prvih početkov, t. j. od šestdesetih let prejšnjega stoletja pa do ustanovitve «Dramatičnega društva v Trstu» l. 1902. (1860.—1902.);

II. doba sega od l. 1902. do izbruha svetovne vojne l. 1914. (1902—1914.);

III. doba sega od l. 1918., t. j. od konca svetovne vojne do l. 1920., ko je bil vpepeljen «Narodni dom» (1918.—1920.);

IV. doba sega od l. 1920. do l. 1927., t. j. do razpusta slovenskih društev. (1920—1927).

Pri prvih dveh dobah se bom omejil na najvažnejše, ker se je o tej dchi že mnogo pisalo in razpravljalo. Manj znano in zato tudi laže pozabljenju izročeno pa je pevojno razdobje. Žal, da nimam vseh virov pri roki da bi mogel napisati izčrpno razpravo o tem za nas tako važnem razdobju. Naredil bom, kar mi je pač možno. Kar je v tej razpravi nepopolnega, pozabljenega ali sploh pomanjkljivega, utegnem pozneje dopolniti in hvaležen bom vsakomur, ki mi spo-

roči kaj takega, česar ni v tem članku, pa bi moralo biti.

## I.

**1860.—1902.** V šestdesetih in sedemdesetih letih preteklega stoletja se pričinja prebujenje našega življa v Trstu in okolici. Posamezna društva (pevska, bralna, «Sokol») so imela tu pa tam na svojih vzporedih kako diletantsko predstavo. Po večini so se tedaj igrale kratke enodejanke, burke. Te enodejanke so bile: «Brat Sokol», «Eno uro doktor», «Vihar v kozarcu vode» itd.

Čim bolj je začelo društveno življenje napredovati, tem bolj se je čutila potreba po obširnejših, vsebinsko boljših igrah. In tako so vzklihi samobitni režiserji in igralci-diletantje, ki so šli korak naprej. Med temi možmi so bili: Ražem iz Bazovice, Kariž in Sosič mlajši z Opčin, Jaka Štoka s Kontovela in drugi.

Tako smo prišli do večjega števila nepoklicnih igralcev-diletantov, ki so se lotili že večjih nalog. Prva večja igra, ki so jo na Tržaškem igrali, je bila «Mlinar in njegova hči». Igrali so jo pri Sv. Ivanu v Trstu. Za vprizoritev te igre kakor tudi drugih gre zasluga zlasti: Negodetu, pokojni gospě Ponikvarjevi in njenemu soprogu, zdaj tudi pok. Ponikvarju, gospo Germežovi in gospodični Odinalovi. Ta krog so pozneje izpolnili Alojzij Grebenc, pok. Kariž pok. Jaka Štoka in Lacko Križ. Ta skupina je sodelovala pri raznih veselicah v okolici, spočetka z enodejankami, pozneje z večjimi igrami. Žaloigra «Mlinar in njegova hči» pa je romala skoraj po vseh okoliških odrih.

Gospa Ponikvarjeva in g. Grebenc sta v devetdesetih letih združila najboljše mestne in okoliške igralce-diletante ter dala s tem našemu gledališču novo pobudo. Tako so šli prvič na oder «Rokovnjači» in «Čevljar baron», igra s petjem.

Zadnja je prvi poskus z opereto na tržaškem slovenskem odru. Tu je treba pibiti zasluge pok. kapelnika Bartelja, ki je dal iz svojega «Slovanskega pevskega društva» pevce za omenjeno igro s petjem.

Ker takrat ni bilo še dramatičnega društva, so šli «Rokovnjači» na oder pod okriljem Ciril-Methodove družbe, «Čevljar baron» pa pod okriljem omenjenega «Slovanskega pevskega društva v Trstu». Obe imenovani igri in «Lumpacij vagabund» (poslednja pod vodstvom Grebenca in Kariža) so se uprizorile v **Teatro Fenice** in **Teatro Goldoni** v Trstu pri razprodanih hišah.

## II.

**1902.—1914.** Ti znatni uspehi so dali pobudo za ustanovitev dramatičnega društva. Gospodje Grebenc, Štoka, Prunk, gospe Ponikvarjeva in Germekova ter gospodični Odinalova in Modičeva so 8. marca l. 1902. sklicali ustanovni občni zbor novega «Dramatičnega društva v Trstu», ki je začelo naglo rasti in se razvijati.

Ustanovni občni zbor je izvolil naslednji odbor: Predsednik: odv. dr. Josip Abram.; odborniki: podpredsednik: Dragotin Godina; blagajnik: Ivan Gorup; tajnik: Josip Prunk; ostali odborniki: Ivan Merhar, Alojzij Grebenc, Fran Ponikvar, Anton Sosič, Jakob Štoka; namestnika: Srečko Bartelj, Anton Kenda; pregledovalci računov: Jernej Pinter, dr. Ferdo Černe.

Iz te dobe so tudi prva gostovanja iz drugih krajev. Iz Ljubljane so prišli sodelovat Danilo (kot Dolef v «Desetem bratu»), Dobrovolny in Dobrovolna. V «Desetem bratu» je nastopil kot začetnik sedaj znani umetnik Nučič. Tudi pri predstavi «Desetega brata» je bilo gledališče Fenice razprodano.

L. 1904. je «Dramatično društvo» najelo gledališko dvorano v tedaj zgrajenem «Narodnem domu» in začele so se redne predstave, ki so se prva leta vršile ob nedeljah in praznikih, pozneje pa tudi sredi tedna. Predstave so bile dobro obiskovane, društvo je dobilo nekaj podpore od zasebnikov in tako je moglo nastaviti nekaj poklicnih igralcev. Najznamenitejši med temi so bili: Dragutinović, gospa Danilova, pok. Verovšek, Skrbinšek. Znamenitejši nepoklicni igralci tiste dobe so bili: gospa Dragutinovičeva, Mekindova, gg. Sila, Gradišnik, Daneš, Grgica

Lesić, gospa Ilešičeva. Razen teh so sodelovali še igralci začetniki, med katerimi so se mnogi povzdignili do visoke umetniške stopnje in uživajo danes najboljše sloves. To so zlasti Valo Bratina, Terčič, Kralj, Pregarc, Kavčičeva, Mezgečeva.

V poslednjih letih pred vojno je «Dramatično društvo» začelo prirejati operete in manjše opere. Med operetami so omeniti znane dunajske kakor: Grof Luksemburški, Valčkov čar, Dolarska princesa in dr., med operami: Nikola Šubić Zrinjski, Ksenija, Prodana nevesta, Madame Butterfly.

Pri teh so sodelovali Mirko Polić, sedanji ravnatelj ljubljanske opere, g.čna Lepuševa, gg. Primožič, Rumpelj, Šimenc, danes znameniti umetniki.

Višek je doseglo slovensko gledališče v Trstu l. 1910. pod vodstvom Leona Dragutinovića. V tem letu so se redno vrstile dramske in operetne predstave. Poleg poklicnih stalnih igralcev je imelo gledališče tudi poklicne stalne pevske moči, med katerimi so bili: Iličič, Thalerjeva, Mitrovičeva. Tedaj je prišel k gledališču tudi omenjeni basist Primožič, pozneje pevec zagrebške opere, danes operni pevec v Berlinu.

Na tem mestu je treba omeniti med igralci one, ki so pozneje častno izpolnili vrzelj v izpraznjenih vrstah tržaškega gledališkega ansambla. Bili so to: Skrbinšek, Sila, Požar.

V tistih časih (l. 1910.) je bilo slovensko tržaško gledališče toliko po repertoarju kakor po igranju mestoma najboljše slovensko gledališče. Slovenske predstave so vzbudile zanimanje italijanskih ljubiteljev gledališke umetnosti. Sam Ermete Zacconi je prisostvoval nekaterim predstavam ter se pohvalno izrazil o Verovšku in takrat pri nas gostujočem velikem Borštniku.

V sezoni 1912—13. je «Dramatično društvo» vprizorilo 20 dram, 10 operet, 4 opere, vsega skupaj pa 86 predstav.

**Drame:** Moloh (2 krat), Črni madež (2), Ljubezen bdi (2), Mlinar in njegova hči (1), Neznanka (2), Gioconda (1), Razbojnik (2), V nižavi (2), Dobri prijate-

lji (2), Snegulčica (2), Nepošteni (2), Namišljeni boi-  
nik (2), Nebesa na zemlji (2), Maškarada (1), Dobri  
sodnik (3), V somraku (1), Psyche (2), Vstajenje (2),  
Velika srenja (1), Rezervistova svatba (2).

**Operete:** Grof Luksemburški (11), Cigan baron (5),  
Jesenski manevri (5), Balkanska carica (2), Ločena  
žena (5), Valčkov čar (3) Čednostna Suzana (5),  
Mamzelle Nitouche (3), Dolarska princesa (4), Lepa  
Helena (2).

**Opere:** Nikola Šubić Zrinjski (7), Ksenija (2), Pri  
telefonu (2), Prodana nevesta (4).

Ta repertoar nam dovolj jasno kaže velikanski  
napredek slovenskega gledališča v Trstu v desetih  
letih življenja «Dramatičnega društva».

\* \* \*

**Vojna deba** znači nekakšen odmor. Redne pred-  
stave so prenehale. Večina igralcev je morala k vo-  
jakom, nastajajoče pomanjkanje in revščina sta ovi-  
rala vsako umetniško udejstvovanje. Tudi odbor  
«Dramatičnega društva» se je po večini razšel, nje-  
govo delovanje je popolnoma opešalo.

V tej dobi gledališkega mrtvila je treba vsekakor  
omeniti prizadevanje nekaterih slovenskih kultur-  
nih delavcev oživiti slovenski oder. Josip Ribičič je  
s svojo znano otroško igro «V kraljestvu palčkov»  
prebil led. Ta igra je imela velik uspeh in je šla  
večkrat na tržaški oder, odkoder je romala tudi dru-  
gam. Mnogim je še v spominu gostovanje naše dece  
v Ljubljani, kjer je omenjena igra dosegla tudi po-  
voljen uspeh.

Tudi brata Široka sta se trudila pomagati slo-  
venskemu odru k novemu življenju. Pri takozvanih  
«zabavnih večerih», ker več takrat nismo zmogli, sta  
nastopila s kakšno igro.

Tu naj omenimo tudi gostovanje zagrebške opere  
poleti l. 1918. v gledališču Politeama Rossetti in pro-  
slavo Krekove slavnosti tik pred zlomom osrednjih  
vlasti z raznimi odrskimi točkami.



### III.

1918.—1920. Šele proti koncu vojne, ko se je vojaško samodržstvo zrahljalo, se je začelo tudi slovensko gledališče prebujati. Prvo pobudo za oživetje slovenskega gledališča je dal Ludvik Švagelj. Ta je «izvohal» Milana Skrbinška, ki je bil v vojaški službi v Trstu. Na Švageljevo pobudo se je sestavil nov odbor «Dramatičnega društva», v katerem so med drugimi sedeli dr. Josip Agneletto, dr. Ivan Marija Čok, Zdravko Katnik, Janko Samec. Še tisto poletje je društvo vprizorilo nekaj predstav.

Nato je Milan Skrbinšek ustanovil prvo dramatično šolo v Trstu. V glavnem je on poučeval ter imel kakih 30 učencév, od katerih so danes nekateri dobri igralci. Ta šola je dala v glavnem naraščaj za povojno dobo. Že v sezoni 1918.—1919. smo lahko začeli z rednimi predstavami. Vsega skupaj je bilo v tej sezoni 26 predstav, izmed katerih so stale nekatere na visoki umetnostni stopnji. Prevladovala je resna drama, zakaj odbor in ansambel sta hotela dvigniti gledališče in privaditi slovensko občinstvo na umetniške igre. Tako so prišle tedaj na oder vse Cankarjeve drame in vse boljše slovenske igre. Žal, da je Skrbinšek dal slovo Trstu in je gledališče ostalo v sezoni 1919.—1920. brez umetniškega vodje s tako avtoriteto, kakršno je imel Skrbinšek.

Toda njegova šola je rodila dobre uspehe in tako je moglo gledališče vkljub vsem težavam hoditi po poti, ki jo je začrtal Skrbinšek s svojim delom umetnika in učitelja.

V zadnji sezoni pred požigom «Narodnega doma» smo mogli pravilno preceniti vrednost igralcev, ki so bili do tedaj bolj v ozadju.

Marij Sila, njegova soproga Valerija, Požar, Terčič, Kralj, Šimenc, Gabršček, Mezgečeva, Voukova so bili glavni stebri ansambla. Sila nam je podal nekaj samobitnih tipov, ki ostanejo gledalcem dolgo v spominu. Škoda, da se ni mogel posvetiti samo gledališču, slovenski oder je izgubil v njem igralca

neprecenljive vrednosti. Izvrstna moč je bila tudi njegova soproga, vzorna «tašča», «teta», «zakonska žena» in v podobnih vlogah. Terčič in Kralj sta že do takrat veliko napredovala in kazala izredno vne- mo za igralski poklic ter se oklenila z zares idealno ljubeznijo gledališke umetnosti. Šimenc je na neka- terih glasbeno dramatičnih večerih prvekrate vadal svoj glas pred občinstvom. Med ženskimi igralkami naj posebej omenim Mezgečevo in Voukovo. Posled- nja je v tej sezoni prvič nastopila v naslovnih vlo- gah, in sicer v «Anfisi» in Novačanovi «Veleji».

Tudi ta (zadnja) sezona je bila bogata toliko po izberi kakor tudi po igranju in pestrosti ansambla. Vsega skupaj je šlo na oder 31 iger, predstav je bilo 96. Dve noviteti: Andrejeva «Anfisa» in Novačanova «Veleja».

Med pevskimi močmi, s katerimi je gledališče že tedaj razpolagalo, je treba omeniti Šimenca (seda- njega opernega pevc), Kraljevo in Mezgečevo. Odbor je že mislil na oživetje operete.

Po tej (drugi) in tako bogati povojni sezoni je «Dramatično društvo» sklenilo nastaviti še nekaj prvovrstnih poklicnih igralcev ter je v ta namen po- slalo enega odbornika celo čez mejo po režiserja in igralce. Odbor si je nadel nalogo, povzdigniti gle- dališče vsestransko, izpopolnjeni ansambel je jamčil za uspeh.

Z najlepšimi nadami smo z Novačanovo «Velejo» zaključili sezono, trdno uverjeni, da pojdemo v novi sezoni velik korak naprej. Toda prišlo je drugače. Z «Narodnim domom» je zgorela gledališka dvorana, garderoba, odrska knjižnica: **slovenskega gledališča ni bilo več**. Skoro istočasno so zgorele ali bile poško- dovane malone vse naše veselične dvorane v mestu in okolici.

Zadnji ansambel je bil tale:

Bukovnik, Bratuž, Gaberšček, Emil Kralj, Mar- tinčević, Mikolić, Požar, Šimenc;

Gradišarjeva, Kraljeva, Mezgečeva, Pregarčeva, Silova, Voukova.

Zadnji še delujoči odbor «Dramatičnega društva»: predsednik: dr. Agneletto; odborniki: Bratož, Kovačič, dr. Ražem, Ponikvar, Vouk.

Repertoar zadnjih dveh sezon.

**1918.—1919.:** Mati (Kmetova), Nihilistka (Kurt Neurode), Medved (Čehov), Mrak (Petrovič), Vražja misel (K. Laufs), Kralj na Betajnovi (Cankar), Deseti brat (Govekar), Oče (Strindberg), Tajfun (Lengyel), Divji lovec (Finžgar), Papa Ekscelenca (Rovetta), Vrag (Molnar), Maska satana (P. Czinner), Strahovi (Ibsen), Red iz nravnosti, Lepa Vida (Cankar), Za narodov blagor (Cankar), Revček Andrejček (Morre), Tekma (Funtek), Rokovnjači (Govekar), Pohujšanje v dolini Šentflorijanski (Cankar), Vražja ženska (K. Schönherr), Hlapci (Cankar), Uboštvo (Wildgans), Samosvoj (Kristan), Tuji kruh (Turgenjev), Nepošteni (Rovetta).

**1919.—1920.:** Veriga (Finžgar), Nelly Rozier (Bilhaud), Čast (Sudermann), Charleyeva tetka (Brandon Thomas), Skledolizniki (Rudolf Strauss), Nadzornik spalnih vozov (Bisson), Pelikan (Strindberg), Hudournik (Ribičič), Grom in peklo (Ribičič), Madame Bonivard (Bisson), Anfisa (Andrejev), Nora (Ibsen), Revizor (Gogolj), Ekvinocij (Vojnovič), Deseti brat (Govekar), Tovarna (Kristan), Španska muha (Bach-Nion), Skopuh (Molière), Hlapci (Cankar), Rokovnjači (Govekar), V nižavi (Don Angelo Guimera), Koncert (Bahr), Greh (Bernstein) V Ljubljano jo dajmo (Ogrinc), Cigani (Dolinar), Moč teme (Tolstoj), Otroška tragedija (Schönherr), Bratje Sv. Bernarda (Ohorn), Veleja (Novačan).

#### IV.

**1920.—1926.** Po požigu «Narodnega doma» je bila največja in najlepša dvorana ona «Gospodarskega društva» v **Škednju** (sedaj Sala Banelli). V tej dvorani se je svoj čas vršila Krekova slavnost.

Pobudo za gledališke predstave sta dala že omenjena brata Široka. V tej dvorani je bila vprizorjena Meškova «Mati», ki jo je režiral Karel Širok. Ostali

igralci so bili po večini tudi učitelji. Ob obletnici Cankarjeve smrti so priredili v tej dvorani dva Cankarjeva večera. Prvi večer je bila na vzporedu glasba (Kumar) in recitacija (gostoval je Skrbinšek, ki je bral iz Cankarja). Drugi večer je šel na oder «Kralj na Betajnovi» v režiji Karla Široka. V naslovni vlogi je gostoval Skrbinšek iz Ljubljane, druge uloge so igrali Sila, A. Širok, Anica in Jelica Čokovi in nekaj prav nadarjenih domačih diletantov.

Pozneje so ustanovili v Škednju dramatični krožek. Režijo je prevzel Karel Širok, ki je vodil tudi takrat ustanovljeno dramatično šolo. Igrali so sprva enodejanke, pozneje daljše igre in končno Vošnjakovo «Lepo Vido» in Novačanovo «Velejo». Zadnji dve je režiral Dolgan, ki je že prej igral na tržaškem odru. Razen omenjenih sta igrali v tem krožku tudi Terčič in Sancin.

Srečko Kumar je dal pobudo za vprizoritev Ribičičeve otroške igre «V kraljestvu palčkov». Režijo je prevzel A. Širok, glasbeni del Kumar, ples vil Frida Ščekova. Ta igra je imela uspeh in se je štirikrat ponovila. Udeležba otrok je bila velikauska.

Na **Proseku** so že leta 1918. ustanovili domači fantje «Klub dramatičnih diletantov», ki je začel med prvimi z gledališkimi predstavami na tržaškem ozemlju. Prvo igro so dali l. 1918. («Vražja misel»), kateri so sledile druge, med njimi «Kralj na Betajnovi». L. 1922. je «Klub» gostoval v Sežani z burko «Veleturist» z dobrim uspehom. Zadnja igra je bila «Lovski tat» l. 1923., nakar je moral «Klub» ustaviti delovanje na ukaz oblastva.

«**Čitalnica pri Sv. Jakobu v Trstu**» je po požigu «Narodnega doma» postala središče slovenskega kulturnega življenja v Trstu.

«Čitalnica» je že pred vojno prirejala zabavne večere s predstavami, pozneje nedeljske predstave doma, t. j. v dvorani «Konsumnega društva» pri Sv. Jakobu pa tudi v dvorani «Narodnega doma» v Trstu in drugih mestnih in okoliških dvoranah. Posebno bogato na delovanju je bilo l. 1910., to je tisto

leto, ko je «Dramatično društvo» doseglo višek svojega delovanja. Čitalnica je tisti čas nastopala tudi z opereto «Mamzelle Nitouche», vprizorila «Divjega lovca», «Legijonarje», «Rokovnjače» in vse polno manjših iger. Brez dvoma si je to društvo že takrat pridobilo velikih zaslug za širjenje slovenske umetnosti med našim preprostim ljudstvom.

Toda glavna naloga je pripadla «Čitalnici» po l. 1920. L. 1922. je «Čitalnica» vprizorila opereto «Čevljar baron». Aprila istega leta je bila dvorana «Kons. društva» zažgana, treba je bilo denarja za popravila; te težave so bile kmalu premagane in oder je bil zopet vzpostavljen. «Čevljar baron» je gostoval tudi drugje, tako ga je «Čitalnica» vprizorila 15. junija 1922. v Dornbergu z dobrim uspehom. V septembru istega leta je šla na oder Ribičičeva igra «V kraljestvu palčkov». V istem letu sta se vprizorili še «Razvalina življenja» (Finžgar), «Naša kri» (Finžgar) pod vodstvom režiserja M. Goriupa. Tedaj je Čitalnica ustanovila poseben dramatičen odsek, ki je uspešno nadaljeval započeto delo in raztegnil gledališko sezono na l. 1923.

Drugo redno sezono (1923.—24.) so otvorili z Novačanovo «Velejo» (28. sept. 1923.), kateri sta sledili: «Navaden človek», «Mlinar in njegova hči». Iz raznih vzrokov je nastal po prvih predstavah odmor, dramatični odsek je začasno prenehal z delovanjem.

V poletju 1924. se je odsek preosnoval, vodstvo odra je prevzel Albert Širok in 31. avgusta je «Čitalnica» vprizorila dramo «V nižavi». Širok je pridobil za šentjakobski oder ljubljanskega igralca Terčiča, ki je bil tedaj baš na dopustu. Gostoval je tudi J. Košuta iz Sv. Križa pri Trstu.

V tej sezoni so vprizorili še: «Pohujšanje» (Cankar), «Tuji kruh» (Turgenjev), «Madame Bonivar» (Bach). Zopet smo videli na odru Silo in Silovo, mali slovenski oder pri Sv. Jakobu je hkratu postal kulturno središče mestnega slovenstva.

Velik uspeh je imela igra «Scampolo» (Niccode-mi), ki je bila posebno dobro naštudirana in igrana

Dalje so šle v tej sezoni na oder: «Pogumni krojaček» (dramatizacija «Grimmove pravljice»), «Kontrolor spalnih vozov», «Tat» (Bernstein).

Zaključna predstava je bila «Tat», 25. predstava sezone.

Na tem meštu je treba omeniti uspešno gostovanje «Čitalnice» v Gorici, Postojni, Idriji in v Trnovu-Bistrici. Igrali so Niccodemijev «Scampolo» z največjim uspehom. Posebno gostovanje v Gorici je našlo velik odmev. Nato so Goričani vrnili Tržačanom obisk ter igrali pri Sv. Jakobu Moliérovo komedijo «Namišljeni bolnik».

Ob tej priliki je «Edinost» od 31. marca 1925. pisala:

«Obisk tržaških delavcev na polju dramske umetnosti v Gorici in nedeljska prireditve Goričanov v Trstu sta dva dogodka, ki jima moramo pripisovati veliko, nadebudno pomembnost in ju pozdravljamo zato z upravičenim zadoščenjem.

«V zadnjih časih se veliko govori in piše v potrebi kulturnih stikov med državami in narodi. V tem smemo videti razveseljiv znak. Kajti taki stiki morejo odpreti pot do drugega velikega cilja, po katerem hrepeni človeštvo: k medsebojnemu spoznavanju in s tem k pomirjenju.

«...Zato pravimo, da je izmenjavanje obiskov goriških in tržaških kulturnih delavcev, tako nadebudno zapričeto, znamenit dogodek v našem življenju. Priča, da smo si začeli dajati roko za skupno prosvetno delo. Priča, da je ta potreba prešla v javno zavest pri nas in na Goriškem...»

Seveda je «Čitalnica» nameravala prirejati gostovanja tudi v drugih krajih, tako v Sežani, na Kontovelu in drugje, toda ni mogla dobiti potrebnega dovoljenja.

Reči se mora, da je bila gledališka sezona 1924.—25. dramatičnega odseka «Čitalnice» najplodovitejša. «Čitalnica» je postala vredna naslednica slovenske kulturne zapuščine po usodnem 13. juliju 1920.

Razne neprilike in težave so zakasnile naslednjo sezono, ki je bila zadnja. Po številu predstav se ne more primerjati s prejšnjo, pač pa se lahko reče, da so bile v tej (zadnji) sezoni nekatere predstave na umetniški višini. Igrali so med drugimi: «Kralja na Betajnovi», «Ugrabljene Sabinke» in «Za srečo» (Przybyzsewski). V «Kralju na Betajnovi» je bil Sila izvrsten Kantor, v Przybyzsewskega «Za srečo» pa se je takrat odlikovala gospodična Anica Čokova, ki je igrala glavno žensko vlogo. Ostale vloge so imeli: Terčič, Sila, Orlova in Stepančičeva.

Zopet so gostovali šentjakobski igralci v Gorici z dvema igrama: «Za srečo» in «Ugrabljenimi Sabinkami».

Dramatični odsek «Čitalnice» si je tedaj naložil še neko važno nalogo. Upošteva je dejstvo, da so bili naši številni podeželski odri brez pravega vodstva, da jim je pred vsem manjkalo ljudi, ki bi imeli vsaj nekoliko odrske prakse, je «Čitalnica» priredila na koncu zadnje sezone tečaj za režiserje. Vpisalo se je preko 40 moških in ženskih slušateljev, ki so redno obiskovali sobotna in nedeljska predavanja.

Predavali so dr. Čermelj, A Černigoj, Ivan Grbec, Jožef Pahor, Marij Sila, Albert Širok, Ivan Vouk. Predavanja so se nanašale na razne stroke: na način igranja in podajanja značajev (Sila), na izgovorjavo in pravilno govorjenje (Vouk), na tehnično sestavo drame (Pahor), na inscenacijo (Černigoj), na društveno prakso (dr. Čermelj), na vežbanje glasu (Grbec).

V zaključek tečaja je dramatični odsek priredil posebno predstavo v proslavo Cankarjeve 50. letnice. Zadnjič smo videli na odru «Kralja na Betajnovi». To je bilo 3. julija 1926. **Zadnja** predstava «Čitalnice», ki je bila v listih takole javljena:

«Jutri, v soboto zvečer, ob 8.30 proslavi dramatični krožek «Čitalnice» Cankarjev spomin z vprizoritvijo «Kralja na Betajnovi». Dandanes vemo bolj kot kdaj poprej, kaj nam je bil in nam je še Cankar ni dvoma tedaj, da se zberemo pri Sv. Jakobu vsi

Cankarjevi ljubitelji ob spominu na našega velikega pokojnika.

«Kralja na Betajnovi» režira K. Terčič. Glavno ulogo igra M. Sila. V ostalih večjih vlogah igrajo še Širok, Terčič, Gvardjančič, Cesar, Silova, Kreševičeva, Hervatinova, Stepančičeva.

Inscenacijo izdelal A. Černigoj.»

\* \* \*

Zadnji odbor «Čitalnice» je bil takole sestavljen: Peter Kralj, predsednik; odborniki: Černigoj, Peroša, Pestotnik, Runtič, Vatovec.

Ansambel dramatičnega društva so tvorili:

Ban, Gvardjančič, Marc, Požar, Sila, Širok, Terčič.

Hervatinova, Kreševičeva, Pregarčeva, Silova, Stepančičeva.

Režiserja: Terčič, A. Širok.

Inscenator: A. Černigoj.

Za nekatere igre je izdelal posebne kulise slikar A. Černigoj, ki so vzbudile kritike, a tudi priznanje. Nekatere kulise so bile prav dobre in so splošno ugaljale, dasi so bile za nas nekaj novega.

Izmed oseb gornjega ansambla so nekdanji člani tržaškega gledališča: Požar, Sila, Terčič, Silova, vredno nadaljevali umetniško delo, započeto na tržaškem odru. Izmed mnogo obetajočega naraščaja pa je treba omeniti zlasti Hervatinovo in Gvardjančiča.

Med onimi, ki so dali pečudo za oživetje slovenskega gledališča gre velika zasluga A. Široku, ki je reorganiziral šentjakobski oder in vdihnil novo življenje dramatičnemu odseku «Čitalnice».

Plodonosno delo šentjakobske «Čitalnice», zlasti njenega dramatičnega odseka ostane za vedno zapisano v zgodovini kulturnega življenja Slovencev na Tržaškem.

Vzporedno s «Čitalnico» je prva leta po požigu «Narodnega doma» prirejalo dramske predstave tudi «**Mladinsko društvo Prosveta**», ki je vprizorilo



«Desetega brata» (sodeloval M. Sila), «Zemljo» in «Petrčkove sanje».

Društvo «**Čitalnica**» v Sv. Križu je vprizorilo «Ve-lejo» (sodeloval Sila), «Očeta» (Strindberg). Križani so z uspehom gostovali v Gorici in Bovcu. Režiral je J. Košuta.

Razen tega so imeli še razni podeželski odri svoje domače predstave. **Postojnski dramatični krožek** je vprizarjal lepe uspele igre\*.

**O naših podeželskih odrih** bi se dala napisati obširna in zanimiva razprava. Nekoč sem zašel v prav zakotno, neznatno vasico na Goriškem. Igrali so neko jako sentimentalno nemško dramo, in to sami domači igralci in igralki. Imel sem priliko opazovati vse vrline in napake neukih, preprostih igralcev. Občinstvo (domačini in kmetje sosednih vasic) so doživljali dramo, toda doživljali so tudi način igranja, zanimali so se za obleke igralcev za osebe, zanimali so jih vse težave in neprijetnosti vprizoritve petdejsanske tragedije, ki je trajala z odmori vred preko pet ur. Junaško so gledalci vztrajali in vkljub medsebojnim polglasnim kritikam burno ploskali «žrtvam» na odru.

Nešteto je bilo takih podeželskih odrov. To dokazuje, da je naše ljudstvo zelo dovzetno za dramsko umetnost. Naši mestni odri so imeli častno nalogo prednjačiti odrski umetnosti, širiti in povzdigniti resno dramsko umetnost med naše ljudstvo na deželi. Imeli smo polno načrtov za preorganizacijo slovenskega gledališkega življenja. Delovanje «Čitalnice» in tečaj za režiserje to dokazuje.

Naše ljudstvo je kazalo čudovite sposobnosti kulturnega napredka. Žal, da so razmere prekinile tudi tako uspešno začeto delo na polju gledališke umetnosti.

---

\* O gledališkem delovanju v Postojni kakor tudi v Gorici, Idriji, Ajdovščini in nekaterih drugih središčih bo po možnosti poročal prihodnji zbornik «Luč».

D. L.:

## JEDAN POPIS PUČANSTVA IZ GODINE 1645. U OPĆINAMA BARBANU I RAKLJU U JUŽNOJ ISTRI.

Uz desnu stranu ušća rijeke Raše rasprostire se barbanska župnija. Ta je župnija prije god. 1025. bila mnogo obsežnija te je obuhvaćala sav južni prostor od Raše do limske Drage t. j. do Dvograda. Bila je to gočanska ili gačanska županija.

Kad su se početkom XI. stoljeća njemačka gospoda stala širiti i u ove krajeve Istre, raspade se gočanska županija u više manjih. Iz Istarskog Razvoda» od god. 1275. saznajemo, da se je gočanska županija odvojila godine 1025. od županije Barbana i opatije Sv. Vičenta, Rakalj god. 1027. od Barbana i Mormorana a god. 1058. od Sv. Ivanca, Kožura, Labina i Raklja.

Kroz dvijestotine godina vladaju po ovim krajevima i ostaloj Istri različiti grofovi i markgrofovi kao gospodari lena, kao «feudatari», dok ne zavlada svima god. 1204. oglejski patrijarha. Nu i pod tem njemačkom gospodom sačuvale su naše županije svoj narodni ustav i svoju samoupravu. To nam svjedoče dvije listine od 10. febrara i od 4. marta 1199. Kad je naime općina Pula htjela da proširi svoje okružje i na podraške hrvatske županije Barban, Planju i Gočan, ove su se oružjem branile od te pohote. Listina od 10. febrara 1199. dakle nam kaže, da je u prisutnosti grofa Hengelparta («in presentia Comitum Hengelpert») med puljskim knezom Rugerijem i barbanskim županom Pribislavom («dictus Pribislaus, Zupanus») došlo do nagodbe. Do slične nagodbe došlo se je i med Pulom, Gočanom i Pla-

njom, kako nam to svjedoči druga listina od 4. marta 1199. U tim listinama Pribislav je nazivan izmjenice sad gastaldom a sad opet županom Barbana.

Iz «Istarskog Razvoda» saznajemo da su godine 1275. Barban i Rakalj došli pod goričko-pazinske knezove, da je barbansku županiju na Razvodu zastupao župan Boboš, a rakijsku župan Črnjul.

Godine 1374. nakon smrti posljednjeg goričko-pazinskog kneza Alberta IV. dodje sva njegova knežija u vlast austrijskih vojvoda, s njom dakle i Rakalj i Barban.

Godine 1508—1516 za dugogodišnjeg ratovanja između cara Fridrika III. i Mlečana bili su Barban i Rakalj ponovno oplačkani i popaljeni, a narod pčsve istrošen.

Videć da od carstva nema pomoći, godine 1516. otišao je barbanski župan Šante Višković u Mletke i sklopio je pogodbu, kojom se podvrgao vlasti Mletaka. Pogodba ima osam točaka. Četvrtom točkom održao si je Barban izbor župana, podžupana i pučkih sudaca, a petom točkom izbor kaptola sa župnikom.

Ugovorom od 23. prosinca 1535. prodali su Mleci Barban i Rakalj vlastitom plemiću Leonardu Loredanu u feud ili lenu za 14.760 dukata. U tom se ugovoru Leonardo Loredan obvezuje poštivati onih osam točaka uglavljenih u predaji od 10. svibnja 1516.

Posljednja feudna dinasta Barbana i Rakijska bijaše Katarina Loredan-Mocenigo. Kad su se godine 1805 mjeseca kolovoza francuske čete, dolazeći preko Raše, približavale Barbanu, mletačka feudna gospoda pobjegoše naglo iz kule i ostaviše kraj. Župan Ive Pavlič i podžupan Mate Mirković na gradskim su vratima svečano dočekali Francuze.

Denašamo ovdje prepis jednog popisa pučanstva Barbana i Rakijska iz godine 1645. Taj je popis bio učinjen pod vladom feudnog gospodara Franje Loredana.

Sastavio ga je «Capitanio Bortolomeo Manzini ad invito del reggimento di Capodistria» t. j. kapetan

Bortul Manzini na poziv vlade u Kopru. On je našao da je bilo godine 1645 u općinama Raklju i Barbanu 1527 duša, te osim toga 5 sveštenika (župnik i 4 kanonika u Barbanu) 3 kalugjera, jedan «capitanio» i njegov kancelar, jedan župnik u Raklju i 1 diakon. Spis nosi napis: «Descrizione delle Anime dei Castelli di Barbana Rachele e loro Territorj, Giurisd<sup>o</sup> di Sua Eccellenza Francesco Loredan 1645». Izmedju svećenstva nadjemo i ova imena: Pre Ant. Cocich, Pre Vinc. Urbas, Pre Ant. Motica, Pre Mattio Clunich (župnik u Raklju), Diakon Ambrosio Bolcovich. Jedna se crkva zove «La Madonna dell'Oranizza», druga «La Madona di Pesacco». U popisu naveden je u III. delu pod brojem 269 kao župan Zvane Tecovich.

Izmedju obitelji čisto naših imena nadjemo i po koje inorodne obitelji. To su one mletačkih feudnih činovnika. Popis nam kaže, koja su obiteljska imena bila tada najobičnija i najraširenija u onim krajevima, i kako su se ta krsna imena i obiteljska prezimena izgovarala i pisala. Interesantno je medju inim i to da se žena od Sajina zove Sajinka, od Blažine Blažinka, od Dobrana Dobranka, što je gramatikalno apsolutno pravilno, dok se danas u narodu ova forma već prilično izgubila. Taj popis ima i historičnu važnost, tim više, što je taj popis bio sastavljen pod vladom mletačkog gospodara od mletačkog činovnika u godini, gdje se još nikako nije moglo tvrditi da su popovi i učitelji i austrijska vlada lukavo pretvarivali imena u slavenska imena.

**Muškarci od 60. godine dalje.****Uomini dalli anni 60. in sù:**

- |                     |                         |
|---------------------|-------------------------|
| 1. Giacomo Rebich   | 11. Lovre Bresich       |
| 2. Mattolin Rebich  | 12. Ghergo Ghergorinich |
| 3. Luca Cuich       | 14. Marco Trost         |
| 4. Mattio Bellavich | 15. Giure Radol         |
| 6. S'mon Dobran     | 16. Ivane Tecovich      |
| 7. Frane Rossich    | 17. Zorzi Dianovich     |
| 8. Mattio Bicich    | 18. Paolo Stipanovich   |
| 9. Lovre Bicich     | 19. Mattio Bellich      |
| 10. Piero Bicich    | 20. Gasparo Roinich     |

**Žene od 60. godine dalje.****Donne dagli anni 60. in sù:**

- |                        |                         |
|------------------------|-------------------------|
| 1. Damiana Blasinca    | 21. Margareta Nessich   |
| 2. Ivana Magnadvoraz   | 22. Margarita Bolcov'ch |
| 3. Ivana Supanizza     | 23. Agnia Clunich       |
| 4. Aniza Cuich         | 24. Agnia Milojcovich   |
| 6. Mare Bellavich      | 25. Catte Bolcovich     |
| 6. Iele Bertosa        | 26. Catte Tecovich      |
| 7. Catte Dobranca      | 27. Mattia Drasinovich  |
| 8. Catte Franich       | 28. Helena Bolcovich    |
| 9. Ursa Buich          | 29. Mila Bolcovich      |
| 10. Manda Sa'in        | 30. Matt'a Clunich      |
| 11. Luce Netuta        | 31. Jele Valentich      |
| 12. Jele Billetta      | 32. Cattarina Bedrinich |
| 13. Mande Saina        | 33. Mare Clunich        |
| 14. Catte Sain         | 34. Iaga Brattelich     |
| 15. Agnia Ghergorinich | 35. Ulica Miculjanca    |
| 16. Ivana Radojcovich  | 36. Luce Sugar          |
| 17. Ivana Bullich      | 37. Mare Stipanovich    |
| 18. Ulica Trost        | 38. Agnia Roinich       |
| 19. Helena Clunich     | 39. Mande Glavan        |
| 20. Lucia Grubic       |                         |

**Muškarci od 15. do 60. godine.****Huomeni dalli anni 15. ai 60.**

- |                              |                              |
|------------------------------|------------------------------|
| 1. Giure Brattel'ch          | 13. Marco Brattelich         |
| 2. Pave Brattelich           | 14. Ivan Magnadvoraz         |
| 3. Marco Rebich              | 15.   Miho, Giure, Stefano   |
| 4. Ivan Rebich               | 16.   Rebich                 |
| 5. Anton Rebich              | 17.                          |
| 6.   Martin et Piero Zup-    | 18.   Martin et Andrea Volar |
| 7.   panich                  | 19.                          |
| 8. Märlin Giurjevich         | 20. Zaccaria Miculjan        |
| 9.   Giure ed Andrea Bratte- | 21. Andrea Rebich            |
| 10.   lich                   | 22. Mattio Bursich           |
| 11.   Mattio e Domaz Branco- | 23. Giure Miculjan           |
| 12.   vich                   |                              |

- |     |                          |                                |
|-----|--------------------------|--------------------------------|
| 24. |                          | 75. Matte Billich              |
| 25. | Matte, Sime, Gergo, Ivan | 76. Giure Muscovich            |
| 26. | Crellich                 | 77. Marco Marossa              |
| 27. |                          | 78. Giure Marossa              |
| 28. | Pave Creglia             | 79. Ghergo Muscovich           |
| 29. | Miho Rossich             | 80. Mile Aliverich             |
| 30. | Ghergo Rossich           | 81. Piero Collich              |
| 31. | Ive Creglia              | 82. Marco Collich              |
| 32. | Ive Nacinovich           | 83. Bastian Martincich         |
| 33. | Ive Cherboch             | 84. Ive Pratteich              |
| 34. | Giure Cherboch           | 85. Micula Brattelich          |
| 35. | Pave Jaxetich            | 86. Bare Dletich               |
| 36. | Matte Cuich              | 87. Micula Petrisevich         |
| 37. | Andrea Cuich             | 88. Giure Bicich               |
| 38. | Giure Cuich              | 89. Pere Bicich                |
| 39. | Matte Cuich              | 90. Ive Bicich                 |
| 40. | Bare Cuich               | 91. } Matte e Miho Bicich      |
| 41. | V do Rossich             | 92. } Mile Bicich              |
| 42. | Jadre Rossich            | 93. Marco Sain                 |
| 43. | Vido Cherboch            | 94. Piero Sain                 |
| 44. | Pave Bellavich           | 95. Luca Sain                  |
| 45. | Ive Bellavich            | 96. Gaspe Sain                 |
| 46. | Ghergo Bellavich         | 97. Ive Collich                |
| 47. | Matte Bellavich          | 98. Matte Bullich              |
| 48. | Ive Bellavich            | 99. Vido Collich               |
| 49. | Martin Bellavich         | 100. Piero Sain                |
| 50. | Giure Bertossa           | 101. Matte Sain                |
| 51. | Jadre Biasinich          | 102. Matte Sain                |
| 52. |                          | 103. Ive Bicich                |
| 53. | } Micula e Pave Dobran   | 104. Iurza Dobran              |
| 54. | Martin Brencovich        | 105. Miho Bicich               |
| 55. | Matte Dobran             | 106. } Pave e Piero Bicich     |
| 56. | Jadre Uglesa             | 107. } Ive Bicich              |
| 57. | Ive Uglesa               | 108. } Mile Bicich             |
| 58. | Miho Passignan           | 109. } Miho, Ive, Marco Bicich |
| 59. | Miho Giacsich            | 110. } 111. }                  |
| 60. | Ivan Pinesich            | 112. } 113. }                  |
| 61. | Vido Brattelich          | 114. Matte Bicich              |
| 62. | Ghergo Brattelich        | 115. Matte Bicich              |
| 63. | Nicolò Zuran             | 116. Grubissa Bicich           |
| 64. | Luca Poropat             | 117. Matte Blasina             |
| 65. | Martin Brattelich        | 118. Ivan Mohorovich           |
| 66. | N'colò Razzunich         | 119. Grubissa Biletta          |
| 67. | Ive Gorudovich           | 120. Gaspe Sain                |
| 68. | Piero Grabar             | 121. Giure Biletta             |
| 69. | Toma Gherovaz            | 122. Piero Viscovich           |
| 70. | Piero Dminich            | 123. Ive Viscovich             |
| 71. | Mattio Dminich           | 124. Martin Brosquar           |
| 72. | Ive Franich              | 125. Jadre Vicich              |
| 73. | Mattio Brattelich        |                                |
| 74. | Ivan Sain                |                                |

- |      |                          |       |                         |
|------|--------------------------|-------|-------------------------|
| 126. | Juriza Razzunich         | 176.  | Miho Adamich            |
| 127. | Mile Sain                | 177.  | Matte Trost             |
| 128. | Matte Sain               | 178.  | Ive Trost               |
| 129. | Giure Sain               | 179.  | Ghergo Pribil'ch        |
| 130. | Matte Sain               | 180.  | Giacov Cancellar        |
| 131. | Marco Ucinich            | 181.  | Iure Bicich             |
| 132. | Matte Bersezan           | 182.  | Ivan Rojnich            |
| 133. | Jadre Vladislovich       | 183.  | Ivan Prodoglian         |
| 134. | Ivan Zamblich            | 184.  | Pere et Ivan Prodolijan |
| 135. | Ivan Calcich             | 185.  | Giure Russich           |
| 136. | Piero Calcich            | 187.  | Vale Russich            |
| 137. | Giure Vodopia            | 186.  | Giacov Batel            |
| 138. | ) Marco, Anton, Miho Vo- | 189.  | Ivan Batel              |
| 139. |                          | dopia | 190.                    |
| 140. | )                        | 191.  | Gaspe Bresich           |
| 141. | Jadre Bursich            | 192.  | Matte Clunich           |
| 142. | Jadre Nesnacich          | 193.  | Mattolin Martincich     |
| 143. | Vido Vicich              | 194.  | Iure Martincich         |
| 144. | Ive Ghergor'nich         | 195.  | Ivan Drasinovich        |
| 145. | Matte Ghergorinich       | 196.  | Zorzo Sgnidar           |
| 146. | Luca Iaxetich            | 197.  | Zorzo Dianovich         |
| 147. | Ghergo Scabich           | 198.  | Mile Clunich            |
| 148. | Gaspe Ghergorinich       | 199.  | Matte Clunich           |
| 149. | Matte Bursich            | 200.  | Ive Grubich             |
| 150. | Ivan Butkovich           | 201.  | Pere, Marco, Tome Gru-  |
| 151. | Giure Percatich          | 202.  | bich                    |
| 152. | V'ido Percatich          | 204.  | Giacov Dianovich        |
| 153. | Ive Percatich            | 205.  | Matte Perzan            |
| 154. | Matte Raicovich          | 206.  | Ghergo Bolcovich        |
| 155. | Micula Raicovich         | 207.  | Sime Bolcovich          |
| 155. | Micula Raicovich         | 208.  | Ghergo Bolcovich        |
| 156. | Miho Raicovich           | 209.  | Vido Bolcovich          |
| 157. | Matte Ghergorovich       | 210.  | Pere Dianovich          |
| 158. | Ghergo Ghergorovich      | 211.  | Vido Bolcovich          |
| 159. | Stanissa Bille           | 212.  | Ghergo Bolcovich        |
| 160. | Anton Raicovich          | 213.  | Ghergo Travicich        |
| 161. | Miho Palizar             | 214.  | Ivan Milojcovich        |
| 162. | Matte Palizar            | 215.  | Iure Bolcovich          |
| 163. | Marco Cosglian           | 216.  | Tome Bolcovich          |
| 164. | Agustin Dminich          | 217.  | Sime Denich             |
| 165. | Matte Sugar              | 218.  | Matte Travicich         |
| 166. | Ive Batelich             | 219.  | Zvane Clunich           |
| 167. | Mile Bulich              | 220.  | Giacov Clunich          |
| 168. | Miho Bulich              | 221.  | Iadre Clunich           |
| 169. | Mart'n Bulich            | 222.  | Ivan Perzan             |
| 170. | Matte Bulich             | 223.  | Ivan Tecovich           |
| 171. | Ivan Bulich              | 224.  | Giure Vecovich          |
| 172. | Simon Chiriasich         | 225.  | Giure Dianovich         |
| 173. | Matte Chiriasich         | 226.  | Marco Milossich         |
| 174. | Matte Bachiaz            | 227.  | Pere Milossich          |
| 175. | Matte Adamich            |       |                         |

228. Matte Drasinovich  
 229. Gaspe Bolcovich  
 300. Marco Bolcovich  
 231. Iadre Grubich  
 232. Giure Bolcovich  
 233. Matte Bolcovich  
 234. Gaspe Dianovich  
 235. Ghergo Tecovich  
 236. Gasparo Visinada  
 237. Ivan Clunich  
 238. Pere Clunich  
 239. Ghergo Clunich  
 240. Giacob Perzan  
 241. Pave Perzan  
 242. Giure Valich  
 243. Andrea Martincich  
 244. Ive Perzan  
 245. Tome Mircovich  
 246. Gasparo Mircovich  
 247. Giure Mircovich  
 248. Grubissa Mircovich  
 249. Miho Mircovich  
 250. Ivan Mircovich  
 251. Zvane Valentich  
 252. Giacomo Grubich  
 253. }  
 254. } Ive, Matte e Iacov Gru-  
 255. } bich  
 256. Grubissa Grubich  
 257. Sime Bedrinich  
 258. Ghergo Dianovich  
 259. Ivan Dianovich  
 260. Giure Mircovich  
 261. Gaspe Travicich  
 262. Tome Grubich  
 263. Ghergo Grubich  
 264. Ivan Clunich  
 265. Miho Mircovich  
 266. Gaspe Giucopilla  
 267. } Zvane e Zorzo Giuco-  
 268. } pillich  
 269. Zupan Zvane Tecovich  
 270. Vido Tecovich  
 271. Matte Glavan  
 272. Ghergo Razzunich  
 273. Gaspe Glavan  
 274. Pere Filipovich  
 275. Tome Filipovich  
 276. Ivan Currellich  
 277. Vido Aliverich  
 278. Gaspe Brossich  
 279. Miho Antolovich  
 280. Giure Ghergassich  
 281. Andrea Ghergassich  
 282. Miho Rebich  
 283. Martin Chervavizza  
 284. Simon Dondora  
 285. Martin Dobrich  
 286. Matte Sandal  
 287. Ivan Dminich  
 288. Mattio Dminich  
 289. Iviza Rebich  
 290. Tome Brattelich  
 291. Ive Brattelich  
 292. Martin Brattelich  
 293. Martin Cinich  
 294. Tome Tripar  
 295. Giacove Vlase  
 296. Iadre Evetan  
 297. Mistro Andrea Novacich  
 298. Mattio Spada  
 299. Iadre Spada  
 300. Messer Andrea d'E-  
 letti  
 301. Paolo Cosglián  
 302. Blaz Miculjan  
 303. Messer Battista Scam-  
 picchio  
 304. Baldo Urtanovich  
 305. Marco Urtanovich  
 306. Zvane Urbasio  
 307. Miho Pollich  
 308. Sime Lexa  
 309. Ghergo Pollich  
 310. Zvane Lexa  
 311. Zvane Furlan  
 312. Zorzi Bicich  
 313. Matte Magnadvoraz  
 304. Giure Magnadvoraz  
 315. Ivan Nessich  
 316. Antonio Milletich  
 317. Giure Nessich  
 318. Giure Zovidich  
 319. Antonio Knapich  
 320. Tome Bachiaz  
 321. Ghergo Bachiaz  
 322. Andrea Calcich  
 323. Piero Bachiaz  
 324. Miho Manar  
 325. Rode Uvesich  
 326. Luca Petrovich  
 327. Mattich Raicovich



328. Gasparo Calcich	355. Ivan Cossara
329. Miho Ossipich	356. Franc Brancovich
330. Ive Ossipich	357. Ivan Ucotta
331. Matte Percich	358. Uran Paulinich
332. Ghergo Billich	359. Matte Brattelich
333. Miho Stipanovich	360. Ivan Brattelich
334. Mikula Roinich	361. Mille Vorich
335. Grubissa Borinich	362. Ive Cheriach
336. Ivan Billich	363. Matte Giacsich
337. Pere Billich	364. Giure Dobrich
338. Mattio Bergamasco	365. Mattich Dobrich
339. Michiel Bergamasco	366. Giure Brancovich
340. Martin Loschiaz	367. Matte Pollich
341. Matte Roinich	368. ) Miho e Iadre Glavan
342. Tome Roinich	369. )
343. Ivan Raicovich	370. Lovre Borinich
344. Vido Raicovich	371. Anton Borinich
345. Miho Brattelich	372. Giure Borinich
346. Matte Brattelich	373. Miho Borinich
347. Giacove Mazzolich	374. Ivan Pucich
348. Ermagora Vicci	375. ) Bare e Iacov Blasinich
349. Giacomo Pendul	376. )
350. Mile Poropat	377. Ghergo Radessich
351. Jacov Chervatin	378. Vido Billich
352. Miho Crucogna	379. Sigr. Vincenzo Gualtieri
353. Giure Giuricich	380. Bernardin Benvegna
354. Lovre Giacsich	381. Giov. Ant. de Piccoli

**Žene od 15. do 60. godine.**

**Donne dai anni 15. ai 60.**

1. Catte Brattelich	21. Catte Miculjan
2. Catte Rebich	22. Gasparina Miculjan
3. Catte Rossich	23. Ivana Creglia
4. Anta Rebich	24. Fume Creglia
5. Giele Rebich	25. Iele Creglia
6. Giele Rebich	26. Mare Creglia
7. Aniza Rebich	27. Catte Creglia
8. Catte Rebich	28. Franica Creglia
9. Ivana Giurgevich	29. Luce Rossich
10. Catte Rebich	30. Mare Nacinovich
11. Luce Giurgevich	31. Catte Terlenizza
12. Mare Zuran	32. Catte Cherboch
13. Ivana Brancovich	33. Luce Cherboch
14. Domiza Blasinich	34. Giele Giacsich
15. Mare Brattelich	35. Mare Cuich
16. Mare Magnadvoraz	36. Ursa Cuich
17. Domizza Rebich	37. Catte Cuich
18. Mare Miculjan	38. Mare Cuich
19. Ivana Rebich	39. Aniza Cuich
20. Fume Bursich	40. Mare Rossich

- |                           |                         |
|---------------------------|-------------------------|
| 41. Mattia Rossich        | 92. Luce Bicich         |
| 42. Mare Cherboch         | 93. Fume Bicich         |
| 43. Luce Bellavich        | 94. Fume Bicich         |
| 44. Catte Bellavich       | 95. Mare Sain           |
| 45. Mare Bellavich        | 96. Luce Sain           |
| 46. Ielle Bellavich       | 97. Fume Sain           |
| 47. Mattia Bellavich      | 98. Luce Sain           |
| 48. Catte Bellavich       | 99. Gele Collich        |
| 49. Mattia Bellavich      | 100. Mare Bacsich       |
| 50. Catte Bertossich      | 101. Catte Bacsich      |
| 51. Iele Blasinich        | 102. Mare Colich        |
| 52. Mare Blasinich        | 103. Ursa Sain          |
| 53. Ivana Dobranca        | 104. Agnia Bicich       |
| 54. Mare Brencorich       | 105. Luce Bicich        |
| 55. Mattia Dobranca       | 106. Stana Dobran       |
| 56. Luce Uglessa          | 107. Fume Bicich        |
| 57. Giaciza Uglessa       | 108. Gelca Bicich       |
| 58. Mare Pasignan         | 109. Catte Bicich       |
| 59. Giaciza Giacich       | 110. Clara Bicich       |
| 60. Luce Brattelich       | 111. Marizza Bicich     |
| 61. Luce Zuran            | 112. Catta Bicich       |
| 62. Domiza Poropat        | 113. Mare Bicich        |
| 63. Agnia Brattelich      | 114. Gelca Bicich       |
| 64. Iele Razzmich         | 115. Mare Bicich        |
| 65. Mare Gorudovich       | 116. Luce Bicich        |
| 66. Luce Grabar           | 117. Stana Bicich       |
| 67. Mattia Chervavizza    | 118. Mattia Blasina     |
| 68. Mattia Dminich        | 119. Catta Mohorovich   |
| 69. Marizza Dminich       | 120. Mattia Biletta     |
| 70. Anta Brattelich       | 121. Gele Sain          |
| 71. Luce Franich          | 122. Luca Biletta       |
| 72. Gele Franich          | 123. Mara Viscovich     |
| 73. Geliza Sainca         | 124. Catta Viscovich    |
| 74. Stana Billich         | 125. Mara Brosquar      |
| 75. Mattia Muscovich      | 126. Gele Bicich        |
| 76. Svetca Marossa        | 127. Luce Razunich      |
| 77. Luce Marossa          | 128. Jele Sain          |
| 78. Catte Gielovaz        | 129. Manda Sain         |
| 79. Luce Muscovich        | 130. Luza Sain          |
| 80. Giaga Aliverich       | 131. Mare Sain          |
| 81. Catte Collich         | 132. Mattia Ucinich     |
| 82. Mara Collich          | 133. Fume Ucinich       |
| 83. Catta Martincich      | 134. Jele Bersezan      |
| 84. Mare Brattelich       | 135. Catte Vladiscovich |
| 85. Mare Dletich          | 136. Jele Zamblich      |
| 86. } Catte, Dorca e Fume | 137. Cattarina Calcich  |
| 87. } Dletich             | 138. Polca Vodopia      |
| 88. }                     | 139. Mattia Vodopia     |
| 89. Mare Petrissevich     | 140. Mattia Bursich     |
| 90. Gelle Bicich          | 141. Catte Bernaz       |
| 91. Fume Bicich           |                         |

- |                         |                          |
|-------------------------|--------------------------|
| 142. Manda Nesnavich    | 193. Mattia Dianovich    |
| 143. Gele Nesnavich     | 194. Jele Clunich        |
| 144. Catte Bellavich    | 195. Anastasia Clunich   |
| 145. Luze Francovich    | 196. Jele Grubich        |
| 146. Mare Vicich        | 197. Agnia Dianovich     |
| 147. Anta Ghergorinich  | 198. Gelle Perzan        |
| 148. Mare Giaxetich     | 199. Mare Bolcovich      |
| 149. Mare Salich        | 200. Margarita Bolcovich |
| 150. Catte Salich       | 201. Mara Dianovich      |
| 151. Gele Ghergorinich  | 202. Stana Bolcovich     |
| 152. Mare Butcovich     | 203. Mattia Calcich      |
| 153. Mare Percatich     | 204. Mara Calcich        |
| 154. Mare Percatich     | 205. Catta Travicich     |
| 155. Giaciza            | 206. Agnia Milojcovich   |
| 156. Ivana Raicovich    | 207. Jele Bolcovich      |
| 157. Clara Raicovich    | 208. Domiza Devich       |
| 158. Ivana Ghergorovich | 209. Jele Travicich      |
| 159. Ursa Ghergorovich  | 210. Lucia Clunich       |
| 160. Mare Raicovich     | 211. Catte Clunich       |
| 161. Mare Cosglian      | 212. Mara Clunich        |
| 162. Jele Palizzar      | 213. Catte Perzan        |
| 163. Mara Dminich       | 214. Giaga Tecovich      |
| 164. Aniza Sugar        | 215. Manda Tecovich      |
| 165. Catta Battelich    | 216. Luisa Dianovich     |
| 166. Luza Bullich       | 217. Margarita Milotich  |
| 167. Fuma Bullich       | 218. Mattia Drasinovich  |
| 168. Mattia Bullich     | 219. Lucia Bolcovich     |
| 169. Jeca Bullich       | 220. Mattia Bolcovich    |
| 170. Gele Chiriasich    | 221. Gele Grubich        |
| 171. Luce Bachiaz       | 222. Luce Bolcovich      |
| 172. Mattia Adamich     | 223. Margareta Bolcovich |
| 173. Jele Trost         | 224. Luce Dianovich      |
| 174. Clara Pribilina    | 225. Gele Dianovich      |
| 175. Stana Pribilich    | 226. Agnia Visinada      |
| 176. Mattia Cancellar   | 227. Mare Visinada       |
| 177. Fume Bicich        | 228. Ursa Clunich        |
| 178. Lucia Roinich      | 229. Catta Clunich       |
| 179. Domiza Percich     | 230. Margarita Clunich   |
| 180. Giacova Radol      | 231. Luce Perzan         |
| 181. Mara Prodoljan     | 232. Manda Perzan        |
| 182. Mattia Russich     | 233. Agnia Valich        |
| 183. Fume Russich       | 234. Luce Martincich     |
| 184. Jele Battel        | 235. Luce Dianovich      |
| 185. Mattia Battel      | 236. Catta Mircovich     |
| 186. Catte Battel       | 237. Mare Mircovich      |
| 187. Mare Bachiaz       | 238. Mara Mircovich      |
| 188. Franiza Bresich    | 239. Jele Valentich      |
| 189. Agnia Clunich      | 240. Luce Valentich      |
| 190. Agnia Martincich   | 241. Mare Grubich        |
| 191. Rosa Drasinovich   | 242. Manda Grubich       |
| 192. Mare Sgnidar       | 243. Mara Bedrinich      |

244. Zvana Dianovich  
245. Catte Mircovich  
246. Catte Travicich  
247. Lucia Drasinovich  
248. Agnia Drasinovich  
249. Catta Grubich  
250. Mattia Clunich  
251. Agata Mircovich  
252. Margarita Giucopilich  
253. Agata Tecovich  
254. Luce Tecovich  
255. Mattia Francal  
256. Luza Antolovich  
257. Ivana Glavan  
258. Jeka Glavan  
259. Mara Glavanca  
260. Jeca Glavanca  
261. Catta Filippovich  
262. Mara Curelich  
263. Ivana Raicoviza  
264. Ursa Rubettich  
265. Mare Aliverich  
266. Lovriza Brosich  
267. Marieta Antolovich  
268. Catte Ghergassich  
269. Mara Ghergassich  
270. Catta Rebich  
271. Lucia Rebich  
272. Mattia Chervaviza  
273. Luce Dondora  
274. Agnia Dobrich  
275. Mattia Dobrich  
276. Catta Sandal  
277. Catta Dminich  
278. Catta Dminich  
279. Dorca Brattelich  
280. Jeca Brattelich  
281. Fumiza Neslovich  
282. Mattia Cinich  
283. Jele Tripar  
284. Franiza Vlase  
285. Giaciza Novasich  
286. Mattia Castelan  
287. Giaciza Cosglian  
288. Gele Franich  
289. Domiza Spada  
290. Fume Spada  
291. Mare Spada  
292. Donna Isabella d'Eletti  
293. Catta Cosglianca  
294. Gele Miculjan

295. Antonia Scampicchio  
296. Catte Lexa  
297. Giacomina Dragogna  
298. Stana Malicich  
299. Jele Furlan  
300. Mara Bicich  
301. Luce Magnadvoraz  
302. Manda Magnadvoraz  
303. Luce Nessich  
304. Fume Milletich  
305. Mattia Milletich  
306. Catte Nessich  
307. Lucrezia Zovicich  
308. Catte Knapich  
309. Polca Bachiaz  
310. Mara Bachiaz  
311. Stefana Calcich  
312. Jaga Bachiaz  
313. Mare Novar  
314. Catta Uvessich  
315. Agnia Petrovich  
316. Catta Petrovich  
317. Gelca Raicovich  
318. Mare Raicovich  
319. Mare Calcich  
320. Agnia Ossipich  
321. Mare Ossipich  
322. Giacomina Gorudovich  
323. Mattia Calcich  
324. Mara Percich  
325. Stana Contussich  
326. Fume Billich  
327. Luce Roinich  
328. Catte Stipanovich  
329. Agnia Sgomba  
330. Luce Borinich  
331. Catta Bellich  
332. Ivana Bellich  
333. Jelle Bergamasco  
334. Anta Loschiaz  
335. Catta Roinich  
336. Catte Roinich  
337. Giacobizza Raicovich  
338. Polca Brattelich  
339. Franiza Nessolich  
340. Zanetta Vicci  
341. Zvana Blasinich  
342. Clara Pendul  
343. Corona Francovich  
344. Ulica Poropat  
345. Ursa Chervatin

346. Catta Antolovich  
347. Marina Vicci  
348. Jele Crucogna  
349. Dome Giuricich  
350. Ivana Jaxich  
351. Mattia Cosara  
352. Jelle Brancovich  
353. Manda Ucotta  
354. Cattiza Paulinich  
355. Luce Paulinich  
356. Jelle Brattelich  
357. Catta Vorich  
358. Jelle Giacich  
359. Mattia Dobrich  
360. Jeca Brosich

361. Manda Pollich  
362. Mattia Borinich  
363. Jelle Borinich  
364. Luce Borinich  
365. Ulica Borinich  
366. Giustina Giecich  
367. Domizza Blasinich  
368. Mattia Radessich  
369. Jelle Bellich  
370. Mare Brattelich  
371. S.ra Valentina Gualtieri  
372. Marietta Benveĝna  
373. Giulia Blasina  
374. Bortolina de Piccoli

**Dečaci od jedne do 15. godine.**

**Putti da un anno. sino alli 15. —**

1. Sime Brattelich  
2. Antonio Brattelich  
3. Ive Rebich  
4. Simca Rebich  
5. Vido Ossipich  
6. Mattio Rebich  
7. Giacomo Rebich  
8. Piero Rebich  
9. Ive Rebich  
10. Antonio Rebich  
11. Jure Rebich  
12. Lovre Zuppanich  
13. Piero Zuran  
14. Ivan Rebich  
15. Jure Miculjan  
16. Mattio Miculjan  
17. Martin Miculjan  
18. Ante Miculjan  
19. Nicolò Creglia  
20. Pave Creglia  
21. Tome Nacinovich  
22. Ante Terletta  
23. Jure Cherboch  
24. Martin Cherboch  
25. Mattio Cherboch  
26. Ghergo Cherboch  
27. Giacov Cherboch  
28. Mattio Cherboch  
29. Tome Giacich  
30. Paolo Cuich  
31. Mico Cuich  
32. Jure Cuich

33. Marco Cuich  
34. Martin Cuich  
35. Ive Cuich  
36. Martin Cuich  
37. Stefano Cherboch  
38. Marco Cherboch  
39. Grubissa Jacsich  
40. Marco Bellavich  
41. Mile Bellavich  
42. Ante Bellavich  
43. Jadre Bellavich  
44. Miho Bellavich  
45. Jure Bellavich  
46. Matte Bellavich  
47. Martin Bellavich  
48. Sime Dobran  
49. Miho Brencorich  
50. Ghergo Uglessich  
51. Ive Uglessich  
52. Sime Dobran  
53. Matte Brattelich  
54. Martin Zuran  
55. Nicolò Poropat  
56. Vincenzo Poropat  
57. Matte Razunich  
58. Ive Razunich  
59. Martin Razunich  
60. Sime Razunich  
61. Pere Razunich  
62. Mikula Gorudovich  
63. Pave Gorudovich  
64. Giure Gorudovich

- |                         |                          |
|-------------------------|--------------------------|
| 65. Matte Franich       | 116. Jadre Razunich      |
| 66. Matte Brattelich    | 117. Ive Sain            |
| 67. Marco Sain          | 118. Matte Sain          |
| 68. Mico Sain           | 119. Jadre Sain          |
| 69. Jure Bellich        | 120. Ghergo Sain         |
| 70. Vido Bellich        | 121. Jure Sain           |
| 71. Jadre Marossa       | 122. Ivan Sain           |
| 72. Ante Marossa        | 123. Matte Bersezan      |
| 73. Jure Jellovaz       | 124. Marco Bersezan      |
| 74. Miho Aliverich      | 125. Tome Bersezan       |
| 75. Martin Jellovaz     | 126. Vice Bersezan       |
| 76. Vido Aliverich      | 127. Ivan Vladiscovich   |
| 77. Vido Collich        | 128. Pave Vladiscovich   |
| 78. Tome Collich        | 129. Matte Vladiscovich  |
| 79. Ghergo Collich      | 130. Nicolò Vladiscovich |
| 80. Matte Martincich    | 131. Miho Zamblich       |
| 81. Jure Brattelich     | 132. Gaspe Zamblich      |
| 82. Ive Brattelich      | 133. Vido Calcich        |
| 83. Micula Dletich      | 134. Matte Vodopia       |
| 84. Miho Petrissevich   | 135. Lovre Vladiscovich  |
| 85. Mikula Petrissevich | 136. Miho Vladiscovich   |
| 86. Matte Petrissevich  | 137. Matte Brosquar      |
| 87. Ive Petrissevich    | 138. Matte Bellavich     |
| 88. Marco Bicich        | 139. Vido Bellavich      |
| 89. Matte Bicich        | 140. Pasqual Francovich  |
| 90. Grubissa Bicich     | 141. Luca Jaxetich       |
| 91. Pave Sain           | 142. Mikula Solich       |
| 92. Vido Sain           | 143. Giure Solich        |
| 93. Ive Sain            | 144. Matte Percatich     |
| 94. Matte Sain          | 145. Grgo Percatich      |
| 95. Giacov Collich      | 146. Jure Raicovich      |
| 96. Stipe Colich        | 147. Ghergo Raicovich    |
| 97. Sime Bacsich        | 148. Ante Raicovich      |
| 98. Jure Collich        | 149. Andrea Raicovich    |
| 99. Miho Collich        | 150. Ante Palizzar       |
| 100. Ghergo Sain        | 151. Vido Ceslaico       |
| 101. Ghergo Bicich      | 152. Tome Bullich        |
| 102. Piero Bicich       | 153. Vido Bullich        |
| 103. Luca Bicich        | 154. Giure Bullich       |
| 104. Andrea Bicich      | 155. Ivan Chiriassich    |
| 105. Luca Bicich        | 156. Ante Bachiaz        |
| 106. Jadre Bicich       | 157. Giure Adamich       |
| 107. Martin Bicich      | 158. Grube Adamich       |
| 108. Gaspe Blasinich    | 159. Ghergo Adamich      |
| 109. Zorzi Mohorovich   | 160. Miho Cancellar      |
| 110. Jure Biletta       | 161. Jure Bicich         |
| 111. Pave Sain          | 162. Stipan Rancich      |
| 112. Blaz Brosquar      | 163. Grubissa Percich    |
| 113. Pave Vicich        | 164. Ghergo Percich      |
| 114. Jure Vicich        | 165. Matte Radolich      |
| 115. Ghergo Razunich    | 166. Miho Radolich       |

- |                        |                          |
|------------------------|--------------------------|
| 167. Vice Radolich     | 218. Miho Martincich     |
| 168. Mattich Prodoljan | 219. Ghergo Dianovich    |
| 169. Miho Russich      | 220. Jure Dianovich      |
| 170. Giurizza Battel   | 221. Miho Dianovich      |
| 171. Matte Battel      | 222. Ive Perzan          |
| 172. Ghergo Battel     | 223. Matte Perzan        |
| 173. Antonio Bachiaz   | 224. Ghergo Mircovich    |
| 174. Ghergo Clunich    | 225. Pere Mircovich      |
| 175. Jure Clunich      | 226. Matte Mircovich     |
| 176. Giace Sgnidar     | 227. Gaspe Mircovich     |
| 177. Miho Sgnidar      | 228. Gaspe Valentich     |
| 178. Giure Clunich     | 229. Pere Grubich        |
| 179. Ivan Clunich      | 230. Ivan Bedrinich      |
| 180. Ivan Sgnidar      | 231. Miho Bedrinich      |
| 181. Stipe Grubich     | 232. Bare Bedrinich      |
| 182. Zvane Dianovich   | 233. Jure Bedrinich      |
| 183. Zorzo Dianovich   | 234. Marco Bedrinich     |
| 184. Ghergo Bolcovich  | 235. Matte Mircovich     |
| 185. Ivan Bolcovich    | 236. Ghergo Mircovich    |
| 186. Ive Petrisseovich | 237. Jadre Travicich     |
| 187. Matte Dianovich   | 238. Ghergo Travicich    |
| 188. Ante Calcich      | 239. Ive Nacinovich      |
| 189. Inco Calcich      | 240. Zvane Grubich       |
| 190. Sime Travicich    | 241. Marco Mircovich     |
| 191. Gaspe Travicich   | 242. Zvane Tecovich      |
| 192. Matte Travicich   | 243. Matte Glavan        |
| 193. Giure Travicich   | 244. Ive Filipovich      |
| 194. Ghergo Travicich  | 245. Micula Filippovich  |
| 195. Matte Milojcovich | 246. Zorzo Aliverich     |
| 196. Gaspe Milojcovich | 247. Matte Toncovich     |
| 197. Piero Denich      | 248. Sime Brossich       |
| 198. Giure Clunich     | 249. Tome Brossich       |
| 199. Giacomo Perzan    | 250. Ante Antolovich     |
| 200. Marco Dianovich   | 251. Ante Ghergassich    |
| 201. Piero Dianovich   | 252. Matte Rebich        |
| 202. Tome Drasinovich  | 253. Matte Rebich        |
| 203. Matte Drasinovich | 254. Giacob Chervavizza  |
| 204. Jadre Grubich     | 255. Jure Chervavizza    |
| 205. Pave Bolcovich    | 256. Tome Sandal         |
| 206. Blaz Bolcovich    | 257. Ghergo Brattelich   |
| 207. Ossip Bolcovich   | 258. Matte Brattelich    |
| 208. Zorzo Visinada    | 259. Jacov Malicich      |
| 209. Matte Clunich     | 260. Piero Dragogna      |
| 210. Ghergo Clunich    | 261. Matte Vlase         |
| 211. Pere Clunich      | 262. Giacomo della Negra |
| 212. Giacob Perzan     | 263. Zvane della Negra   |
| 213. Vido Perzan       | 264. Zaslak Novacich     |
| 214. Matte Perzan      | 265. Tome Cosglian       |
| 215. Pave Perzan       | 266. Ghergo Cosglian     |
| 216. Ive Valich        | 267. Miho Franich        |
| 217. Matte Martincich  | 268. Martin Spada        |

269. Vido Spada  
270. Piero Spada  
271. Ghergo Spada  
272. Ive Spada  
273. Antonio d'Eletti  
274. Andrea d'Eletti  
275. Zvane d'Eletti  
276. Giacomo Scampicchio  
277. Biaso Jurtanovich  
278. Sime Pollich  
279. Jakov Pollich  
280. Stipe Draxe  
281. Ante Furlan  
282. Jadre Bicich  
283. Miho Bicich  
284. Jure Bicich  
285. Giure Magnadvoraz  
286. Ivan Magnadvoraz  
287. Micula Magnadvoraz  
288. Ivan Magnadvoraz  
289. Miho Magnadvoraz  
290. Mate Nessich  
291. Andrea Milletich  
292. Ivan Milletich  
293. Miho Milletich  
294. Bare Nessich  
295. Giacov Zovicich  
296. Ghergo Bachiaz  
297. Matte Bachiaz  
298. Jure Bachiaz  
299. Matte Bachiaz  
300. Andre Bachiaz  
301. Tome Bachiaz  
302. Sime Bachiaz  
303. Miho Calcich  
304. Miho Bachich  
305. Sime Petrovich  
306. Bare Petrovich  
307. Jure Raicovich  
308. Iure Sugar  
309. Ive Ossipich  
310. Ive Ossipich  
311. Andre Dragozet  
312. Antonio Calcich  
313. Michula Calcich  
314. Ivan Percich  
315. Marco Contussich  
316. Ivan Contussich  
317. Stipe Contussich  
318. Jure Billich

319. Vido Billich  
320. Ivan Billich  
321. Vido Vorich  
322. Martin Sgomba  
323. Miho Sgomba  
324. Ivan Borinich  
325. Giuco Bergamasco  
326. Bare Bergamasco  
327. Iadre Bergamasco  
328. Iure Loschiaz  
329. Ive Roinich  
330. Ante Roinich  
331. Mattio Raicovich  
332. Pave Raicovich  
333. Miho Brattelich  
334. Iure Poropat  
335. Mile Antolovich  
336. Vido Hervatin  
337. Tome Jacsich  
338. Giure Jacsich  
339. Micula Jacsich  
340. Iure Cossara  
341. Ive Cossara  
342. Miho Cossara  
343. Stipe Cossara  
344. Domaz Brancovich  
345. Ive Brancovich  
346. Matte Ucotta  
347. Grubissa Ucotta  
348. Jacov Ucotta  
349. Peco Ucotta  
350. Frane Paulinich  
351. Luca Brattelich  
352. Miho Brattelich  
353. Ghergo Brattelich  
354. Giacomo Vorich  
355. Lovre Giacich  
356. Iure Giacich  
357. Franich Dobrich  
358. Iure Dobrich  
359. Lovre Dobrich  
360. Andre Dobrich  
361. Ghergo Brancovich  
362. Lovre Brancovich  
363. Mile Polich  
364. Marco Polich  
365. Ghergo Gecich  
366. Ante Gecich  
367. Jurizza Gecich  
368. Marco Gecich



369. Sime Blasinich  
370. Franceschino Gualtieri  
371. Nicolò Benvegna  
372. Nadalin Benvegna  
373. Zane Benvegna

374. Michiel de Piccoli  
375. Matteo de Piccoli  
376. Vincenzo de Piccoli  
377. Zvane Malicich

**Devojke od jedne do 15. godine.  
Putte da un anno sino li 15.**

1. Manda Brattelich  
2. Catte Brattelich  
3. Mare Rebich  
4. Ivana Rossich  
5. Jele Rebich  
6. Mattia Giurgevich  
7. Mattia Brancovich  
8. Dome Blasinich  
9. Gasparina Blasinich  
10. Anta Matasich  
11. Clara Brattelich  
12. Mara Brattelich  
13. Ivana Rebich  
14. Mattia Miculjan  
15. Manda Rossich  
16. Mare Rossich  
17. Mattia Rossich  
18. Mattia Creglia  
19. Ieca Creglia  
20. Mattia Nacinovich  
21. Jeca Ferletich  
22. Mara Cherboch  
23. Ivana Cherboch  
24. Mattia Giasich  
25. Mare Cuich  
26. Catte Cuich  
27. Elena Cuich  
28. Mattia Cuich  
29. Ivana Cuich  
30. Manda Cuich  
31. Catte Cuich  
32. Jaga Cuich  
33. Catta Cuich  
34. Mattia Cherboch  
35. Ivana Cherboch  
36. Mattia Iacsich  
37. Luce Jacsich  
38. Mara Iacsich  
39. Jele Bellavich  
40. Ivana Bellavich  
41. Mare Bertossich

42. Ivana Brencovich  
43. Mare Brencovich  
44. Ivana Uglessich  
45. Mattia Uglessich  
46. Fume Dobran  
47. Luce Dobran  
48. Mattia Dobran  
49. Aniza Dobran  
50. Iele Passignan  
51. Luce Passignan  
52. Ivana Passignan  
53. Stana Passignan  
54. Luce Jacsich  
55. Giustina Dminich  
56. Fume Jacsich  
57. Ivana Poropat  
58. Giustina Poropat  
59. Mattia Brattelich  
60. Catte Razzunich  
61. Fume Razzunich  
62. Ivana Gorudovich  
63. Mattia Grabar  
64. Ursa Franich  
65. Mattia Sain  
66. Ivana Billich  
67. Iele Jeilovaz  
68. Ursa Jellovaz  
69. Jele Aliverich  
70. Ieca Collich  
71. Stana Collich  
72. Ivana Collich  
73. Catte Martincich  
74. Lovriza Martincich  
75. Mare Petrissevich  
76. Jele Petrissevich  
77. Jeca Bicich  
78. Stana Bicich  
79. Catta Bicich  
80. Jeca Bicich  
81. Ivana Bicich  
82. Miliza Bicich

- |                          |                          |
|--------------------------|--------------------------|
| 83. Stana Bicich         | 134. Clara Ghergorinich  |
| 84. Catte Sain           | 135. Jele Percatich      |
| 85. Iaga Sain            | 136. Jele Raicovich      |
| 86. Ivana Sain           | 137. Mattia Ghergorovich |
| 87. Mattia Sain          | 138. Mattia Raicovich    |
| 88. Mara Sain            | 139. Ulice Raicovich     |
| 89. Luce Sain            | 140. Luce Raicovich      |
| 90. Luce Collich         | 141. Ivana Palizzar      |
| 91. Cate Bacsich         | 142. Luza Palizzar       |
| 92. Jeca Bacsich         | 143. Mattia Palizzar     |
| 93. Fume Sain            | 144. Jele Palizzar       |
| 94. Mare Sain            | 145. Zvane Brattelico    |
| 95. Jeca Dobran          | 146. Catte Cosglian      |
| 96. Mare Bicich          | 147. Fume Cosglian       |
| 97. Luce Bicich          | 148. Stana Bursich       |
| 98. Glinba Bicich        | 149. Catte Bullich       |
| 99. Stana Bicich         | 150. Luce Bullich        |
| 100. Ieca Bicich         | 151. Ivana Bullich       |
| 101. Ivana Bicich        | 152. Zvana Bachiaz       |
| 102. Iaga Bicich         | 153. Catte Adamich       |
| 103. Fuma Bicich         | 154. Jeca Pribilich      |
| 104. Jeca Bicich         | 155. Catte Bicich        |
| 105. Lovriza Blasinich   | 156. Lovriza Toncich     |
| 106. Mattia Viscovich    | 157. Mare Ivanosich      |
| 107. Fume Viscovich      | 158. Jacova Ivanosich    |
| 108. Jele Brosquar       | 159. Catte Prodoljan     |
| 109. Iacova Brosquar     | 160. Mattia Prodoljan    |
| 110. Mare Vicich         | 161. Ulica Russich       |
| 111. Stana Razunich      | 162. Mare Russich        |
| 112. Ivana Razunich      | 163. Luce Battel         |
| 113. Jele Razunich       | 164. Mare Bachiaz        |
| 114. Mara Sain           | 165. Catte Bressich      |
| 115. Ivana Sain          | 166. Jele Bressich       |
| 116. Luce Sain           | 167. Domizza Bressich    |
| 117. Mara Sain           | 168. Mare Martincich     |
| 118. Mattia Ucinich      | 169. Agnia Drasinovich   |
| 119. Jele Vladiscovich   | 170. Catte Sgnidar       |
| 120. Mattia Vladiscovich | 171. Mattia Dianovich    |
| 121. Mara Vladiscovich   | 172. Mare Grubich        |
| 122. Ane Vladiscovich    | 173. Jele Dianovich      |
| 123. Ivana Zamblich      | 174. Agata Dianovich     |
| 124. Jele Zamblich       | 175. Catte Dianovich     |
| 125. Jele Calcich        | 176. Margareta Dianovich |
| 126. Mare Vladiscovich   | 177. Clara Bolcovich     |
| 127. Luce Vladiscovich   | 178. Aniza Bolcovich     |
| 128. Franiza Brosquar    | 179. Catte Calcich       |
| 129. Agnia Messacich     | 180. Luce Bolcovich      |
| 130. Iele Belulovich     | 181. Luce Bolcovich      |
| 131. Mattia Vicich       | 182. Mare Bolcovich      |
| 132. Ivana Solich        | 183. Jele Milojcovich    |
| 133. Jele Ghergorinich   | 184. Mattia Milojcovich  |

185. Luce Denich	
186. Catte Clunich	
187. Catte Clunich	
188. Manda Pezzan	
189. Mare Dianovich	
192. Luce	
190. — — —	Drasinovich
191. Jele	
193. Catte Bolcovich	
194. Margarita Bolcovich	
195. Jele Grubich	
196. Mattia Bolcovich	
197. Mattia	
198. Luce	Visinada
199. Jele	
200. Catte Clunich	
201. Manda Clunich	
202. Margarita Clunich	
203. Luce Clunich	
204. Aniza Clunich	
205. Jele	Perzan
206. Catte	
208. Margarita	Perzan
207. Agnia	
209. Mare Vallich	
210. Agnia Martincich	
211. Mattia Martincich	
212. Franica Perzan	
213. Mare Perzan	
214. Agnia Mircovich	
215. Luce Mircovich	
216. Mare Mircovich	
217. Catte Mircovich	
218. Agnia Mircovich	
219. Jele	Mircovich
220. Fume	Mircovich
221. Mare	Mircovich
222. Luce	Mircovich
223. Agtta	
224. Agnia	Travicich
225. Agata	Travicich
226. Jele	Travicich
227. Margarita	
228. Mare Nacinovich	
229. Jaga	Grubich
230. Anna	Grubich
231. Jele Clunich	
232. Jele Mircovich	
233. Luce Filipovich	
234. Dome Malinich	
235. Ivana	Aliverich
236. Juste	Aliverich
237. Vittoria	Toncovich
238. Jele	Ghergassich
239. Luce	Ghergassich
240. Catte Rebich	
241. Agiza	
242. Mattia	Chervaviza
243. Mare	Chervaviza
244. Catta Sandal	
245. Mattia Dminich	
246. Jele Brattelich	
247. Mare Muscovich	
248. Zvana Blasina	
249. Catte Malicich	
250. Catte	
251. Mare	
252. Mattia	Spada
253. Anta	Spada
254. Catte	
255. Franiza	
256. Anzoletta d'Eletti	
257. Miza da Cherso	
258. Fume Miculjan	
259. Jele Jurtanovich	
260. Mattiuzza Lexa	
261. Catte Furlan	
262. Jeca Bicich	
263. Mare	
264. Catte	Magnadvoraz
265. Mattia	Magnadvoraz
266. Mare	
267. Jeca	Magnadvoraz
268. Fume	Magnadvoraz
269. Manda	
270. Mattia	
271. Mattia	
272. Ivana	Miletich
273. Mare	Miletich
274. Mare Miletich	
275. Veronica Zovicich	
276. Catte Knapich	
277. Jele	Bachiaz
278. Agnia	Bachiaz
279. Ivana Calcich	
280. Ivana Uvessich	
281. Ivana Petrovich	
282. Mattia	Raicovich
283. Ivana	Raicovich
284. Luce	OSSIPICH
285. Mara	OSSIPICH

286. Ivana }  
 287. Dome } Gorudovich  
 288. Jeca Butcovich  
 289. Zvana Percich  
 290. Iacova Contossich  
 291. Luce Billich  
 292. Ivana Vorich  
 293. Catte Sgomba  
 294. Catte Borinich  
 295. Ieca }  
 296. Luce } Bellich  
 297. Stana }  
 298. Mattia } Bellich  
 299. Ivana }  
 300. Ivana Loschiaz  
 301. Mattia }  
 302. Luce } Raicovich  
 303. Ivana }  
 304. Mattia Cosglian  
 305. Barassa Cosglian  
 306. Ivana Cosglian  
 307. Anta Cosglian  
 308. Lovrizza Cosglian  
 309. Luce }  
 310. Mare } Brattelich  
 311. Aniza Poropat

312. Mattia Chervatin  
 313. Mara }  
 314. Jele } Jacsich  
 315. Mattia }  
 316. Fume } Cossara  
 317. Luce }  
 318. Anta } Brancovich  
 319. Mattia }  
 320. Fume Paulinich  
 321. Luce Brattelich  
 322. Mattia Vorich  
 323. Luce Jacsich  
 324. Mattia }  
 325. Polca } Pollich  
 326. Ivana Glavan  
 327. Luce Borinich  
 328. Jele Borinich  
 329. Mare Iecich  
 330. Fume Iecich  
 332. Ivana }  
 331. Mare } Blasinich  
 333. Ivana Radessich  
 334. Franceschina }  
 335. Paolina } Gualtieri  
 336. Bellina Benvegna  
 337. Mare Blasina

L. Č.:

## DODATEK K RAZPRAVI „POLITIČNO- UPRAVNA RAZDELITEV JUL. KRAJINE“ ZA DOBO DO 30. JUNIJA 1928.<sup>1)</sup>

Kr. ukaz-zakon od 2. januarja 1927. števil. 1<sup>2)</sup>, s katerim so se določile meje novim pokrajinam, je postal zakon<sup>3)</sup>. Sicer pa je ministrski svet že sklenil nadaljno spremembo razmejitve med Pulsko in Reško pokrajino, tozadevni ukaz ali zakon pa ni bil še objavljen.

V dobi od 1. decembra 1927. dalje so se izvršile številne združitve občin, takrat posebno v Goriški pokrajini.

Tako sta bili v tej pokrajini združeni občini Kojško (San Martino Quisca) in Števerjan (San Floriano del Collio) v eno samo občino pod imenom «Kojško» («San Martino Quisca»<sup>4)</sup>) s površino 4225 ha ter s 6468 legalnimi in 6258 prisotnimi prebivalci (po ljudskem štetju od 1. decembra 1921.);

občini Sovodnje (Savogna d'Isonzo) in Miren (Merna) v eno samo občino pod imenom «Miren» («Merna»<sup>5)</sup>) s površino 1655 ha ter z 2743 legalnimi ni 2736 prisotnimi prebivalci;

občine Kopriva (Capriva di Cormons), Moša (Mossa), Sv. Lovrenc pri Moši (San Lorenzo di Mossa) in Morar (Moraro) v eno samo občino pod imenom

<sup>1)</sup> Prim. razpravo pod tem naslovom v zborniku «Luč» I. str. 5-38 in dodatek k isti v zborniku «Luč» II. str. 103-108.

<sup>2)</sup> Uradni list «Gazzetta ufficiale» št. 7. od 11. I. 1927.

<sup>3)</sup> Zakon od 29. XII. 1927. št. 2584 (G. U. št. 14 od 18. I. 1928.)

<sup>4)</sup> Kr. ukaz od 24. XI. 1927. št. 2248 (G. U. št. 288).

<sup>5)</sup> Kr. ukaz od 24. XI. 1927. števil. 2249 (G. U. št. 288).

«Capriva di Cormons»<sup>6)</sup> s površino 2014 ha ter s 4639 legalnimi in 4171 prisotnim prebivalcem;

občini Breginj (Bergogna) in Sedlo (Sedula) v eno samo občino z imenom «Breginj» («Bergogna»)<sup>7)</sup> s površino 4135 ha ter s 2472 legalnima in 2297 prisotnimi prebivalci;

občine Osek (Ossecca-Vittuglia), Ozeljan (Ossegliano San Michele) in Šempas (Sambasso)<sup>8)</sup> v eno občino pod imenom «Šempas» («Sambasso») s površino 3502 ha ter s 3147 legalnimi in 3054 prisotnimi prebivalci;

občine Črniče (Cernizza Goriziana), Gojače (Gojaci), Kamnje (Camigna) in Vrtovin (Vertovino) v eno samo občino pod imenom «Črniče» («Cernizza Goriziana»)<sup>9)</sup> s površino 5401 ha ter s 3594 legalnimi in 3312 prisotnimi prebivalci;

občine Podraga, Št. Vid (San Vito di Vipacco) in Vrabče (Monte Urabice) v eno občino pod imenom «Št. Vid» («San Vito di Vipacco»)<sup>10)</sup> s površino 8858 ha ter s 2818 legalnimi in 2706 prisotnimi prebivalci;

občine Čepovan ((Chiapovano), Lokovec (Locavizza di Canale) in Tribuša (Tribussa) v eno občino pod imenom «Čepovan» («Chiapovano»)<sup>11)</sup> s površino 6298 ha ter s 3376 legalnimi in 3097 prisotnimi prebivalci;

občini Rihemberg (Rifembergo) in Šmarje (Samaria) v eno občino pod imenom «Rihemberg» («Rifembergo»)<sup>12)</sup> s površino 3691 ha ter s 3911 legalnimi in 3754 prisotnimi prebivalci;

občini Col (Zolla) in Podkraj (Pocrai del Piro) v

<sup>6)</sup> Kr. ukaz od 27. XI. 1927. šte. 2284 (G. U. šte. 291).

<sup>7)</sup> Kr. ukaz od 1. XII. 1927. šte. 2345 (G. U.), št. 296).

<sup>8)</sup> Kr. ukaz od 1. XII. 1927. šte. 2347 (G. U. šte. 296).

<sup>9)</sup> Kr. ukaz od 15. XII. 1927. šte. 2473 (G. U. št. 5 od 7. I. 1928.)

<sup>10)</sup> Kr. ukaz od 15. XII. 1927. šte. 2475 (G. U. št. 5 od 7. I. 1928.)

<sup>11)</sup> Kr. ukaz od 15. XII. 1927. šte. 2513 (G. U. šte. 8 od 11. I. 1928.)

<sup>12)</sup> Kr. ukaz od 15. XII. 1927. št. 2514 (G. U. šte. 8 od 11. I. 1928.)

eno občino pod imenom «Col» («Zolla»<sup>122</sup>) s površino 6856 ha ter s 1923 legalnimi in 1987 prisotnimi prebivalci;

občini Črni vrh (Montenero d'Idria) in Godovič (Godovici) v eno občino pod imenom «Črni vrh» («Montenero d'Idria»<sup>123</sup>) s površino 7008 ha ter s 3406 legalnimi in 3241 prisotnim prebivalcem;

občini Dolenje (Dolegna del Collio) in Kožbana (Cosbana nel Collio) v eno samo občino pod imenom «Dolenje» («Dolegna del Collio»<sup>124</sup>) s površino 3361 ha ter z 2707 legalnimi in 2691 prisotnim prebivalcem;

občine Ajba (Aiba), Avče (Auzza), Kanal (Canale d'Isonzo) in Ročinj (Ronzino) v eno občino pod imenom «Kanal» («Canale d'Isonzo»<sup>125</sup>) s površino 6499 ha ter s 4349 legalnimi in 4217 prisotnimi prebivalci;

občine Skrilje (Scrilla), Sv. Križ (Santa Croce d'Aidussina) in Velike Žablje (Sable Grande) v eno občino pod imenom «Sv. Križ» («Santa Croce di Aidussina»<sup>126</sup>) s površino 3043 ha ter s 3294 legalnimi in 3121 prisotnim prebivalcem;

občini Bilje (Biglia) in Renče (Ranziano) v eno občino pod imenom «Renče» («Ranziano»<sup>127</sup>) s površino 1809 ha ter s 3765 legalnimi in 3698 prisotnimi prebivalci;

občino Dornberg (Montespino), Prvačina (Prevacina) in Vogrsko (Ville Montevecchio) v eno občino pod imenom «Dornberg» («Montespino»<sup>128</sup>) s površino

<sup>122</sup>) Kr. ukaz od 15. XII. 1927. št. 2516 (G. U. št. 8 od 11. I. 1928.)

<sup>123</sup>) Kr. ukaz od 5. II. 1928. št. 214 (G. U. št. 48 od 27. II. 1928.)

<sup>124</sup>) Kr. ukaz od 29. I. 1928. št. 181 (G. U. št. 43 od 21. II. 1928.)

<sup>125</sup>) Kr. ukaz od 5. II. 1928. št. 214 (G. U. št. 48 od 27. II. 1928.)

<sup>126</sup>) Kr. ukaz od 5. II. 1928. št. 216 (G. U. št. 48 od 27. II. 1928.)

<sup>127</sup>) Kr. ukaz od 1. III. 1928. št. 538 (G. U. št. 77 od 1. IV. 1928.)

<sup>128</sup>) Kr. ukaz od 1. III. 1928. št. 544 (G. U. št. 78 od 2. IV. 1928.)

2811 ha ter s 4467 legalnimi in 4382 prisotnima prebivalcema;

občine Dreženca (Dresenza), Idrsko (Idresca d'Isonzo), Kobarid (Caporetto), Kred (Creda), Libušnje (Libussina), Livek (Luico) in Trnovo (Ternova d'Isonzo) v eno samo občino pod imenom «Kobarid» («Caporetto»<sup>19)</sup> s površino 16149 ha ter s 6789 legalnimi in 6330 prisotnimi prebivalci;

občine Romans, Versa in Villesse v eno samo občino pod imenom «Romans d'Isonzo»<sup>20)</sup> s površino 2709 ha ter s 4249 legalnimi in 4145 prisotnimi prebivalci;

občine Bovec (Plezzo), Čezsoča (Oltresonzia), Log (Bretto), Srpenica (Serpenizza) in Žaga (Saga) v eno občino pod imenom «Bovec» («Plezzo»<sup>21)</sup> s površino 21164 ha ter s 5075 legalnimi in 4131 prisotnim prebivalcem;

občini Biljana (Bigliana) in Medana v eno samo občino pod imenom «Castel Dobra»<sup>22)</sup> s površino 1641 ha ter z 2311 legalnimi in 2278 prisotnimi prebivalci;

občine Ponikve (Paniqua), Sv. Lucija (Santa Lucia di Tolmino) in Št. Viška Gora (Monte San Vito) v eno samo občino pod imenom «Sv. Lucija» («Santa Lucia di Tolmino»<sup>23)</sup> s površino 9731 ha ter s 5835 legalnimi in 5642 prisotnima prebivalcema; in

občini Anhovo (Anicova Corada) in Deskle (Descla) v eno občino pod imenom «Salona d'Isonzo»<sup>24)</sup>

<sup>19)</sup> Kr. ukaz od 15. III. 1928. št. 671 (G. U. št. 91 od 17. IV. 1928.)

<sup>20)</sup> Kr. ukaz od 15. III. 1928. št. 678 (G. U. št. 91 od 17. IV. 1928.)

<sup>21)</sup> Kr. ukaz od 29. III. 1928. št. 753 (G. U. št. 93 od 19. IV. 1928.)

<sup>22)</sup> Kr. ukaz od 29. III. 1928. št. 808 (G. U. št. 99 od 27. IV. 1928.)

<sup>23)</sup> Kr. ukaz od 29. III. 1928. št. 809 (G. U. št. 99 od 27. IV. 1928.)

<sup>24)</sup> Kr. ukaz od 29. III. 1928. št. 813 (G. U. št. 99 od 27. IV. 1928.)



s površino 5177 ha ter z 2547 legalnimi in 2471 prisotnim prebivalcem.

Poleg tega se je skrčilo število občin v Goriški pokrajini po priključitvi manjših občin k že obstoječim večjim.

Tako je bila občina Trenta (Trenta d'Isonzo) priključena k občini Soča (Sonzia)<sup>25)</sup>, ki obsega torej sedaj 16567 ha in izkazuje 1293 legalne in 1076 prisotnih prebivalcev;

občini Kobljaglava (Cobbia) in Gaberje (Gabria) k občini Štanjel (San Daniele del Carso)<sup>26)</sup>, ki obsega sedaj 3146 ha in ima 2218 legalnih in 2136 prisotnih prebivalcev;

občine Budanje (Budagna), Erzelj (Ersel in Monte), Goče (Gozza), Lože (Lose), Slap (Slappe Zorzi) in Vrhpolje (Verpogliano) k občini Vipava (Vipacco)<sup>27)</sup>, ki obsega sedaj 4368 ha in ima 5088 legalnih in 4562 prisotna prebivalca ter

občina Volče (Volzana) k občini Tolmin (Tolmino)<sup>28)</sup>, ki obsega sedaj 14706 ha in ima 6730 legalnih in 6584 prisotne prebivalce.

Že s temi spremembami, ki so že stopile v veljavo, se je skrčilo število občin v Goriški pokrajini od 121 na 71, določene so še razne druge združitve, toda tozadevni odloki niso bili v tem roku še objavljeni.

Tudi število občin Julijske Krajine, ki so bile priključene k Videmski pokrajini, se je znatno skrčilo.

Tako sta bili občini Muscoli - Strassoldo in Scodovacca pridruženi k občini Červinjan (Cervignano

<sup>25)</sup> Kr. ukaz od 15. I. 1928. št. 86 (G. U. št. 30 od 6. II. 1928.)

<sup>26)</sup> K. ukaz od 2. II. 1928. šte. 219 (G. U. št. 48 od 27. II. 1928.)

<sup>27)</sup> Kr. ukaz od 15. III. 1928. št. 675 (G. U. št. 89 od 14. IV. 1928.)

<sup>28)</sup> Kr. ukaz od 29. III. 1928. št. 810 (G. U. št. 99 od 27. IV. 1928.)

del Friuli)<sup>29)</sup>, ki obsega sedaj 2849 ha ter ima 6358 legalnih in 6176 prisotnih prebivalcev;

občina Lipalja ves (Laglesie San Leopoldo) z 2227 ha ter s 322 legalnima in 343 prisotnimi prebivalci k občini Pontebba<sup>30)</sup> v stari Videmski pokrajini, h kateri so že prej priključili občino Pontabelj;

občini Belapeč (Fusine in Valromana) in Žabnice (Camporosso in Valcanale) k občini Trbiž (Tarvisio)<sup>31)</sup>, ki obsega sedaj 18078 ha in ima 5863 legalne in 5772 prisotna prebivalca; ter

občini Perteole in Villa Vicentina k občini Ruda<sup>32)</sup>, ki obsega tako 2424 ha ter ima 4760 legalnih in 4713 prisotnih prebivalcev.

S tem se je število občin, ki so bile vključene v Videmsko pokrajino, skrčilo od 20 na 13.

Sedaj, ko je revizija v obsegu občin skoro že izvedena, je bil tozadevni ukaz-zakon<sup>33)</sup>, ki je dal vladi polno moč, da tudi izven slučajev, ki jih predvideva občinski in pokrajinski zakon od 4. II. 1915., in brez predpisanega postopanja odredi v teku dveh let od 31. marca 1927. dalje revizijo v obsegu občin, spremenjen v zakon<sup>34)</sup>.

Jasno je, da je nastala po teh spremembah v obsegu občin tudi sprememba v sodnih okrajih.

Po čl. 7. kr. ukaza od 31. V. 1928. št. 1320<sup>35)</sup> spadajo občine, ki so nastale po združitvi več občin, pod jurisdikcijo tiste preture, pod katero je spadala važnejša občina, ako gre za združitev dveh občin, ali večina občin, ako gre za združitev več občin.

<sup>29)</sup> Kr. ukaz od 18. III. 1928. št. 672 (G. U. št. 91 od 17. IV. 1928.)

<sup>30)</sup> Kr. ukaz od 9. IV. 1928. št. 805 (G. U. št. 105 od 4. V. 1928.)

<sup>31)</sup> Kr. ukaz od 26. IV. 1928. št. 1090 (G. U. št. 127 od 31. V. 1928.)

<sup>32)</sup> Kr. ukaz od 1. III. 1928. št. 539 (G. U. št. 77 od 1. IV. 1928.)

<sup>33)</sup> Kr. ukaz-zakon od 17. III. 1927. št. 383 (G. U. št. 75 od 31. III. 1927.)

<sup>34)</sup> Zakon od 7. VI. 1928. št. 1382 (G. U. št. 154 od 4. VII. 1928.)

<sup>35)</sup> G. U. št. 148 od 26. VI. 1928.

Tako preide Lokovec, ki je sedaj združen s Cepovanom in Tribušo, iz kanalskega sodnega okraja pod goriški;

Gaberje, ki so bile priključene k Štanjelu, iz ajdovskega sodnega okraja pod komenski;

Trnovo, ki je sedaj združeno s Kobaridom, iz bovškega sodnega okraja pod tolminski in

Lipalja ves, ki je bila pridružena k Pontebbi, se izloči iz trbiškega sodnega okraja.

Kdaj stopijo te spremembe v veljavo, se bo še le določilo s posebnim ukazom.

Ravnokar omenjeni kr. ukaz od 31. V. 1928. pa predvideva še obširnejše spremembe, ki bodo stopile v veljavo po zenačenju civilnopravdne zakonodaje.

Preturi v Bistrici (Villa del Nevoso) in Voloskem-Opatiji se izločita iz območja koprskega tribunala in prizivnega dvora v Trstu in se podredita reškemu tribunalu in prizivnemu dvoru;

pretura v Buzetu, ki spada sedaj pod puljski tribunal, pride pod koprski tribunal;

pretura v Červinjanu se podredi tribunalu v Vidmu in s tem prizivnemu dvoru v Benetkah;

pretura v Trbižu pa tribunalu v Tolmezzu in priz. dvoru v Benetkah;

občina Chiopris-Visconi se izloči iz krminskega sodnega okraja in preide pod preturo v Palmanovi, ki je podrejena tribunalu v Vidmu.

Reforma političnega zastopstva, o katerem smo razpravljali v prejšnjem zborniku, je zadobila konkretno obliko z zakonom od 17. maja 1928. števil. 1019<sup>20)</sup>. Temu vprašanju pa je že posvečena uvodna razprava pričujoče knjižice.

<sup>20)</sup> G. U. št. 118 od 21. V. 1928.

## VSEBINA:

Josip Jurca: Parlamentarna preuredba . . .	Stran	5
Ferdo Kleinmayr: Ljudsko šolstvo Tržaške okolice v svojih početkih (do 1868.) . . .	"	12
France Bevk: Periodne publikacije . . . .	"	38
Ivan Vouk: Slovensko gledališče na Trža- škem. . . . .	"	75
D. L.: Jedan popis pućanstva godine 1645. u općinama Barbanu i Raklju u Južnoj Istri . . . . .	"	90
L. Č.: Dodatek k razpravi „Politično- upravna razdelitev Jul. Krajine“ za dobo do 30. junija 1928 . . . . .	"	109

